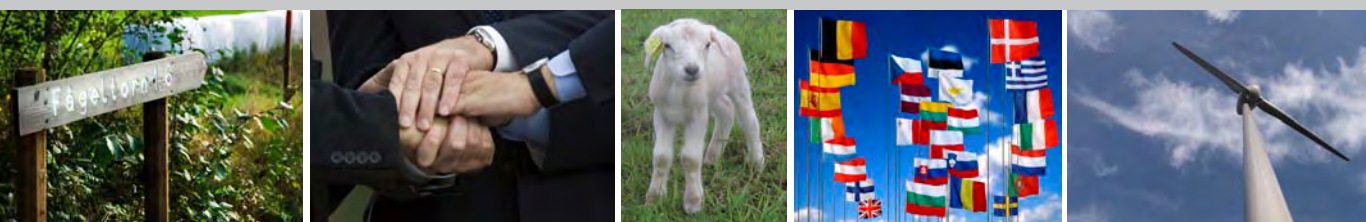

ÅRSREDOVISNING 2009

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Foton: Länsstyrelsen Värmland

Publ nr 2010:01
ISSN 0284-6845

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad
054-19 70 00, varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Beslut om denna årsredovisning har fattats av landshövdingen Eva Eriksson. I den slutliga handläggningen deltog länsrådet Björn Sandborgh, avdelningsdirektören Staffan Aronson samt ekonomichefen Maria Axelsson. Föredragande var Axelsson och Aronson.

Eva Eriksson

Maria Axelsson

Uppllysning: Information till arbetstagarorganisationerna enligt 19 § MBL har givits den 11 februari 2010.

Innehåll

VÅRT VÄRMLAND	2
LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND	8
Länsstyrelsens organisation	10
ÅRET I SIFFROR	11
LÄNSSTYRELSENS SAKOMRÅDEN - MÅL OCH ÅTERRAPPORTERINGSKRAV	17
Sakområde Yrkesmässig trafik, körkort och trafikföreskrifter	17
Sakområde Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	18
Sakområde Regional tillväxt	20
Sakområde Infrastrukturplanering	33
Sakområde Hållbar samhällsplanering och boende	34
Sakområde Energi och Klimat	35
Sakområde Kulturmiljö	37
Sakområde Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	39
Sakområde Naturvård, miljö- och hälsoskydd	41
Sakområde Lantbruk och landsbygd	56
Sakområde Fiske	61
Sakområde Social omvårdnad	62
Sakområde Jämställdhet	69
Sakområde Integration	72
ÖVRIG RAPPORTERING	77
ORGANISATIONSSTYRNING	83
Sjukfrånvaro 2008-2009	83
PERSONALUPPGIFTER	86
TABELLER PER SAKOMRÅDE	87
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras	92
SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER	104
FINANSIELL REDOVISNING	105
Resultaträkning	105
Balansräkning	106
Anslagsredovisning	108
Noter	112
Uppdrag som rådsledamot och befattningshavare	121
Ersättning och andra förmåner till landshövding, länsråd och insynsrådets ledamöter	123

VÅRT VÄRMLAND

Värmland har under det gångna året starkt påverkats av finanskrisen och konjunkturavmattningen, särskilt drabbade har västra Värmlands kommuner, Arvika och Eda, varit. De stora varsel som lades från företag inom fordons- och verkstadsindustrin i dessa två kommuner slog också mot angränsande kommuner. Majoriteten av de varsel som lades under hösten 2008 verkställdes under första halvåret 2009. När vi nu kan summera hela året ser vi att omkring 700 personer inom den privata sektorn i Värmland blev av med sina jobb.

Våren 2009 genomförde jag en serie med kommunbesök, särskilt med anledning av krisen. I dagslånga program träffade jag kommunledning och besökte en handfull företag i varje kommun. Det bestående intrycket var att man kraftsamlade i kommunerna för att hantera situationen men också att situationerna skiljde sig från kommun till kommun, vissa hade inte drabbats i så stor utsträckning av krisen medan andra hade svårare förhållanden. Situationen har inte ändrat sig på ett betydande sätt sedan i våras.

Jag kan konstatera att det i Värmland nu är fler som går ut i arbete än som skriver in sig som arbetsökande och antalet varsel är betydligt lägre än förra hösten. Ändå ökar fortfarande arbetslösheten i Värmland procentuellt sett men i lägre takt än tidigare. Mest bekymmersam tycker jag att arbetslösheten bland de unga är. I november var närmare 3 800 värmlänningar i åldern 18-24 år arbetslösa eller deltog i program med aktivitetsstöd. Det är alltför många.

Arbetslösheten i Värmland har dock inte nått upp till de nivåer som gällde i mitten av 1990-talet. Antalet lediga platser har minskat sedan år 2007 och är nu lägre än någon gång under de senaste tio åren. Prognosen visar dock att den värsta nedgången på arbetsmarknaden har passerats.

Vi har på Länsstyrelsen från 2008 sett att söktrycket minskat när det gäller investeringsstöd till företag, dock har det under årets sista månader märkts att investeringsbenägenheten åter ökat. Samtidigt visar uppgifter från Almi på hög utlåning och rekordsiffror för innovationsverksamheten. Andra positiva intryck från sista tiden är att vi ser att företagen aktivt går in i olika aktiviteter och tar tillfället att utveckla verksamhet och personal.

På grund av krisen har det under 2009 känts extra angeläget med det treåriga regeringsuppdrag för att främja kvinnors företagande som Länsstyrelsen har. I tider av kris är det ännu viktigare att tydligt visa var man står och vilken riktning man vill att utvecklingen ska ta. Fler företagande kvinnor skulle bidra till en starkare ekonomisk utveckling, en jämnare fördelning av resurser och bättre underlag för rekrytering av vd:ar, ordföranden och till styrelser. Ett ökat företagande bland kvinnor handlar inte bara om att säkra jobb och tillväxt, utan även om att ge fler möjligheten att utveckla sina idéer, sin kreativitet och få göra något man brinner för.

Tillsammans med regionrådet Tomas Riste fungerar jag, på uppdrag av regeringen, som samordnare av varselinsatser i Värmland och våra möten under hösten med aktörerna på arbetsmarknadsområdet visade positiva tecken och gav intrycket att vi tycks ha nått botten i lågkonjunkturen och att vi ser en ljusare framtid. Exempelvis har handeln och besöksnäringen i Värmland gått bra under 2009. Den så kallade gränshandeln hade 2009 ett nytt rekordår visar nya siffror.

Jag har i redovisningar till Näringsdepartementet under året framhållit betydelsen av att det som görs och händer i krisens spår följs upp och utvärderas. Vid Karlstads universitet bildas i skrivande stund en grupp bestående av forskare från olika institutioner samt representanter för näringslivet, fackföreningsrörelsen, Region Värmland, Länsstyrelsen och Landstinget. Tanken är att denna grupp tvärvetenskapligt ska forska kring vilka konsekvenser krisen har fått för värmlänningarna och hur vi på bästa sätt kan förbereda oss så att de negativa verkningarna blir mindre nästa gång krisen är över oss. I arbetet ska också de möjligheter i form av nya initiativ och tydligare mobilisering av lokala resurser som uppstått uppmärksammas. Så vitt jag vet är Värmland nog först i landet med att ta det här initiativet.

Värmlänningarnas liv och hälsa

Utbildningsnivån fortsätter att öka bland både kvinnor och män, såväl i Värmland som i riket. År 2007 var 19 procent av kvinnorna och 11 procent av männen i Värmland högutbildade. Andelen högutbildade är dock något högre i riket än i Värmland. Inom länet ser vi stora skillnader: Eda och Filipstads kommun har lägst andel högutbildade, Karlstad och Hammarö har högst andel högutbildade.

Medellivslängden för män och kvinnor i Värmlands län är något lägre än genomsnittet för riket. Positivt är dock att medellivslängden fortsätter att öka såväl i Värmland som i riket. För värmländska män är medellivslängden 77,8 år och kvinnornas medellivslängd är 82,3 år.

I Värmlands län har vi en befolkningsstruktur där andelen barn är lägre och andelen äldre är högre jämfört med övriga landet. Vi behöver få fler barnfamiljer att flytta till Värmland och vi behöver få värmlänningarna att föda fler barn.

Skillnaderna i ohälsotal har det senaste året minskat mellan Värmland och riket, för både kvinnor och män. Kvinnor har högre ohälsotal än män.

Motionsvanorna har förbättrats i Värmland de senaste tio åren. Fler kvinnor och män motionerar minst två timmar i veckan år 2008 jämfört med 2000. Betydligt fler kvinnor äter frukt och grönsaker minst tre gånger per dag jämfört med män. Mer än hälften av värmlänningarna har allmänt sett sunda levnadsvanor. Men trots detta ökar andelen överviktiga och feta män och kvinnor i Värmland.

Den mest dominerande sjukdomen eller besväret enligt värmlänningarna själva är hörselnedsättning, tätt följt av högt blodtryck och tinnitus. 35 procent eller nästan 100 000 värmlänningar i åldern 18-84 år har hörselnedsättning eller tinnitus.

Nedsatt psykiskt välbefinnande är ett stort problem, särskilt hos unga kvinnor 18-24 år. Tyvärr ser vi inga trender på det här området, inga markanta förändringar varken åt det ena eller andra hållet har skett det senaste decenniet. Andelen män som uppger nedsatt psykiskt välbefinnande ligger runt 12 procent och bland kvinnor cirka 20 procent.

I Värmland är det totala antalet suicid något högre än riksgenomsnittet för åren 2003 till 2006. Under år 2006 begick 34 personer suicid i Värmland. Antalet suicid har en minskande tendens bland män medan antalet varit relativt konstant bland kvinnor de senaste tio åren.

Suicid och nedsatt psykiskt välbefinnande är två områden vi särskilt måste analysera och arbeta med här i Värmland.

Det är vanligare att män berusar sig än att kvinnor gör det, enligt landstingets senaste statistik. Berusningsdrickande är vanligast i den yngsta åldersgruppen och avtar med stigande ålder. Men trots att män berusar sig mer än kvinnor är andelen riskkonsumenter av alkohol högre bland unga kvinnor än bland unga män.

Kvinnor röker också i högre utsträckning än män, men män å andra sidan snusar betydligt mer än kvinnor. Glädjande är att andelen dagligrökare bland både män och kvinnor minskar i perioden 2000-2008. Rökning är vanligast i åldersgruppen 50-64 år bland både kvinnor och män. Tyvärr ser vi bland de unga att det också där är flickor som röker mer än pojkar. Dock har andelen ungdomar som röker dagligen eller nästan dagligen minskat både bland flickor och bland pojkar i Värmland de senaste 20 åren. En tendens till minskad rökning bland ungdomar kan vi se sedan början av 1990-talet.

Regional utveckling

Urbaniseringen fortsätter och i Värmland tar den sig uttryck i en fortsatt koncentration av länets befolkning till Karlstadsregionen och Karlstad. Länsstyrelsen har bland annat belyst utvecklingen i rapporten *Småstaden – ett diskussionsunderlag om dess roll och funktion i Värmland*. Det finns några kommuner i länet som har en mer positiv utveckling än andra och en viktig delförklaring till det är att de förstnämnda har en ur kommunikationssynpunkt tydligare koppling till Karlstad och därmed integrering i Karlstads lokala arbetsmarknadsregion. Bra kommunikationer är därför viktiga för ett kraftfullt genomförande av den strategi som i det regionala utvecklingsprogrammet handlar om att bygga ihop länet. Rapporten lyfter också fram vikten av ett tydligare möte mellan det regionala tillväxtarbetet och den kommunala fysiska planeringen.

Hållbar samhällsplanering

Under året har antalet handlagda översiktsplaner ökat medan detaljplanerna minskat i antal. De frågor som återkommer handlar om vindkraft, strandnära byggande, handelsetableringar samt bostadsbyggande och jag noterar att de planer som kommunerna sänder för samråd ofta handlar om förtätning av befintliga tätorter, där planeringsutmaningarna främst består av utformningsfrågor, bevarandefrågor samt bullerstörningar från väg och järnväg.

Klimatanpassningen och kopplingen till risker som ras, skred och översvämning är frågor som ständigt är aktuella. I fråga om översvämningsfrågor, där ny kunskap ständigt framkommer, märks en tydlig påverkan på den kommunala planeringen i form av diskussioner kring vattennära byggande.

Karlstads universitet

Det gångna året har i flera avseenden varit ett rekordår för utbildningen vid Karlstads universitet. Antalet förstahandssökande till universitetets programutbildningar har endast varit fler vid ett tidigare tillfälle (år 2005), och antalet programnybörjare har aldrig någonsin varit så många. Den totala utbildningsvolymen, inklusive uppdragsutbildningar, har ökat med nästan 700 helårsstudenter jämfört med 2008, en ökning man får gå tillbaka till den mest expansiva perioden i början 1990-talet för att överträffa. Universitetet har idag cirka 12 000 studenter.

En positiv utveckling finns också när det gäller intresset för tekniska utbildningar. Min bedömning är att länets kraftfulla satsning på klusterprocesser och regionala innovationssystem här spelat roll. Jag ser också positivt på det växande antalet utländska studenter som finns vid universitet och även på tendenserna till att andelen manliga studerande tycks öka.

De tydliga strävanden som under flera år har funnits till ett nära samarbete mellan Karlstads universitet, länets klusterprocesser och näringsliv i övrigt samt Länsstyrelsen, Region Värmland, Landstinget i Värmland och länets kommuner börjar få genomslag. Tidigare har viktiga rekommendationer till Värmland och nationella myndigheter från OECD:s sida inte noterats på nationell nivå, anser jag. Enligt OECD:s mening skulle en mer regionalt organiserad forskningspolitik kunna spela stor roll för landets ekonomiska tillväxt och utveckling. Glädjande nog skönjer jag nu alltså en förändring i synsätt.

Regionförstoring

Under året har samarbetet mellan Värmland och Västra Götaland formerats för att utreda förutsättningarna för en sammanslagning på landstingskommunal nivå. En grupp med tjänstemän från Landstinget i Värmland, Region Värmland och Västra Götalandsregionen utreder nu detta och den ska presentera sina resultat för politiken i april 2010. Det är bra att förutsättningarna utreds noga men jag upplever att förankringen av regionförstoringen på medborgarnivå tyvärr är svag i Värmland. Jag hade önskat en tätare och mer öppen dialog med medborgarna i den här frågan.

Det är också otillfredsställande att strukturen för den regionala staten och den landstingskommunala strukturen inte hanteras i samma utredning. Nu har vi två olika processer igång samtidigt, men med olika tidsramar, som kommer att påverka Värmlands framtid.

Närheten till Norge och Osloregionen

Jag har vid andra tillfällen framhållit den roll som Norge spelar för utvecklingen i Värmland och då inte minst för dess västra delar. Utvecklingen i kommuner som Årjäng och Eda och i viss mån Torsby kan inte fullt ut förstås om inte deras närhet till Osloregionen och betydelsen av utvecklingen i Norge uppmärksammas. Nya siffror från SCB visar att utvecklingen inte har mattats av. Enligt dessa siffror har gränspendlingen mellan Sverige och Norge ökat från 13 000 till drygt 20 000 utpendlare mellan åren 2001 och 2007. Närmare en fjärdedel av dessa kommer från Värmland. Enligt SCB arbetar mer än tio procent av den förvärvsarbetande befolkningen i kommuner som Eda och Årjäng i Norge.

Värt att uppmärksamma i sammanhanget är också att Länsstyrelsen Värmland är beredningssekretariat för EU-programmet Interreg Sverige-Norge, som är ett viktigt instrument för det gränsöverskridande samarbetet.

Värmland i världen

Under 2009 knöts Värmland ännu närmare världen. Ytterligare tre projekt, där Länsstyrelsen är inblandad, inom EU:s territoriella program blev godkända. Projekten berör utvecklingen av Vänerområdet såväl ur turistiskt synpunkt som för betydelsen för den kommersiella sjöfarten. Därutöver ett ramprogram som ger möjligheter för vårt gränsområde att söka utländska kontakter och öka attraktiviteten i området.

Vi arrangerade en Värmlandsdag i juni på Sveriges ambassad i Helsingfors med anledning av 1809 års-markeringen. En Selma Lagerlöf-utställning öppnades, med anledning av 100-årsjubileet av hennes Nobelpris, under hösten i våra samarbetslän i Heves, Ungern och i Kovászna, Rumänien.

Länsstyrelsen har deltagit i en rad konferenser och seminarier i Europa och pratat om hur vi i Värmland arbetar med innovativa tillväxtåtgärder med anledning av försvarsomställningen 2004 och ett flertal delegationer från till exempel Kina, Turkiet och Indonesien har besökt Värmland för att lära sig mer om arbetet.

Klimatfrågan

I det strategiska arbetet med att minska klimatpåverkan och förändra energianvändningen har vi bildat ett Klimatråd bestående av länets olika aktörer som representerar beslutsfattare, experter, energianvändare och energiproducenter. Ur diskussionerna växte ett klimatuppdrag upp med målet ”Värmland är klimatneutralt år 2030”. Målet betyder att Värmland ska arbeta för att vara oberoende av fossila bränslen för uppvärmning, service och transporter.

Uppdraget är startskottet för ett fortsatt offensivt klimatarbete för de kommande 20 åren. Redan idag finns stor aktivitet i länet, vi har flera företag inom området förnybar energi, fjärrvärmenät byggs ut på flera håll, liksom kollektivtrafiken, många söker energiomställningsbidrag och kommunerna visar en vilja att ha god planeringsberedskap för vindkraft. De områden som pekas ut i översiktsplaner torde nästan överskrida behovet av vindkraft.

Miljömål

Möjligheten att nå det önskade miljötilståndet är för Värmlands län något större än för landet som helhet vilket speglar länets förhållanden och förutsättningar. Åtta av de 14 övergripande miljö kvalitetsmålen bedöms kunna nås medan fem av dem inte kommer att nås till år 2020. De miljömål som bedöms mycket svåra att nå är Begränsad klimatpåverkan, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv. Det kommer att vara lättare att nå målen för Frisk luft och Ingen Övergödning i Värmland än för landet som helhet och även bedömningen för God bebyggd miljö är mer positiv. Samma sak gäller Säker strålmiljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker och Ett rikt odlingslandskap. Vid bedömning av de regionala målen har sex av de 77 fått en sämre bedömning jämfört med för ett år sen och fyra har fått en bättre bedömning. Det är för delmålen Begränsad klimatpåverkan som bedöms positivare än tidigare.

Integration

De allra flesta kommuner i Värmland har en befolkningsminskning. De har även svårt att attrahera nyanlända invandrare. Migrationsverket anvisar färre än vad överenskommelserna tillåter och flera av dem som anvisas tackar nej. Karlstad är den kommun i länet som tar emot fler än antalet i överenskommelsen. Arvika, Kristinehamn och Storfors ser även de ut att 2009 nå upp till antalet i sina överenskommelser.

Arbetsmarknadssituationen i länet har dessbättre inte haft någon påtaglig inverkan på flyktningmottagandet. Ingen kommun har nämnt arbetsmarknadssituationen som något som påverkar antalet i överenskommelsen om mottagande av flyktingar.

Naturvård

I Värmland arbetar vi intensivt med att skydda skogar, våtmarker och vattendrag som fortfarande har stora naturvärden kvar. Värmland är det län som skyddat mest skogsmark 2009. Under året fattade Länsstyrelsen beslut om elva nya naturreservat och förvaltningen omfattar nu totalt 119 naturreservat med en sammanlagd areal av 102 714 ha.

Länsstyrelsen har inom ramen för samverkansprojektet Naturens år i samarbete med olika aktörer genomfört ett tiotal aktiviteter i länets naturreservat, främst guidade visningar och familjeaktiviteter. Dessutom har en fotoutställning visats i några av länets bibliotek.

Rovdjur

Vi arbetar på Länsstyrelsen Värmland sedan början av 1990-talet mycket aktivt med rovdjursfrågorna. Några ledord för vårt arbetssätt är: empati, snabbhet, handlingsförmåga och resurser. Det innebär konkret att vår ambition är att hjälpa de som av någon anledning har problem (verkliga eller upplevda) med de stora rovdjuren inom några timmar, med respekt och medkänsla för de drabbade med de resurser som vi förfogar över.

Vi har lyckats väl i vårt metodiska och långsiktiga arbete inom detta område, det visar inte minst de förberedelser som vi gjort under året för den licensjakt på varg som startade den 2 januari 2010. Dialogen med de olika rovdjursintressena – och för vår del då framförallt kring vargfrågan – är god och vi hade under 2009 inte några svårare problemställningar att ta hand om inför årets vargjakt. De flesta intressegrupper i länet är också tillfreds med att rovdjursförvaltningen från 2010 sköts på en mer nära, regional nivå – ett arbetssätt som jag och mina medarbetare på Länsstyrelsen förespråkat och fört fram i många sammanhang de senaste åren.

Krisberedskap

Under året inträffade inga extraordinära händelser i länet. Det som hotat samhällsviktig verksamhet har varit influensapandemin, den ekonomiska krisen, ett omfattande elavbrott i länets största stad och höstens översvämningsrisker. Dessutom anlagda bränder i flerbostadshus, där olika samhällsdelars förmåga att kommunicera med invånare från andra kulturer behövt utvecklas.

Avslutningsvis

måste jag ju också nämna att Värmlands ishockeylag Färjestads BK 2009 tog sitt åttonde SM-guld! Det finns stort och smått att glädja sig åt i Värmland.

EVA ERIKSSON
Landshövding

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Verksamhetsåret 2009 har produktionsmässigt varit ett bra år för Länsstyrelsen Värmland. Vi skulle i det här sammanhanget särskilt vilja lyfta fram fyra fokusområden som varit tongivande i styrning av verksamheten under året. De har bidragit till att vi sammantaget har utfört våra uppdrag på ett tillfredsställande sätt.

Alla uppdrag ska utföras

Länsledningen valde inför 2009 att ha ambitionen att myndighetens produktion ska vara på samma nivå som under 2008. Att försöka behålla ambitionsnivån snarare än att öka den eller minska den valde vi därför att Länsstyrelsens ekonomiska resurser i förhållande till kostnadsutveckling minskade och den stora utmaningen var att genomföra verksamheten trots denna åtstramning. Vi sökte därför under 2009 i stor delaktighet med all personal gemensamt hitta former för anpassning, bland annat genom effektivisering. Länsledningens övergripande mål för verksamheten 2009 var:

- Alla uppdrag ska utföras med rätt kvalitet. Uppdragen ska utföras i en resurseffektiv process och anpassat till förutsättningarna.
- Alla ska aktivt bidra till att effektivisera verksamheten.

Arbetslinjen ska få genomslag

Även Länsstyrelsens uppdrag berördes av den globala finanskrisen och lågkonjunkturen under 2009. Den värmländska arbetsmarknaden och samhället utsattes för hårda påfrestningar. Länsstyrelsen hanterar många ärenden vars avgörande har betydelse för sysselsättningen i länet. Länsledningens inriktning inför 2009 var därför att regeringens politik ”arbetslinjen” skulle ges genomslag. Och med detta avsåg vi att ärenden som var av särskild betydelse för sysselsättningen skulle ges kronologisk prioritet. Dock fick inte regeltolkningar eller ställningstaganden i tillämpningsfrågor påverkas av detta.

Ett exempel på denna inriktning är Länsstyrelsens uppdrag att förmedla statliga stödmedel. Länsstyrelserna hanterar stora summor statliga medel för att stödja andras och genomföra egna insatser. Länsstyrelserna är ett bra sätt att nå ut med och få effektiv användning av statliga stöd. Det är en rak linje mellan nationella intentioner i form av beslut i riksdag och regering och administrativ hantering. Konkreta exempel är:

- Landsbygdsprogrammet: 161 mkr
- Direktstöd till jordbruket: 200 mkr
- Företagsstöd: 25 mkr
- Kvinnors företagande: 2 mkr
- Stöd till energiomställningen: 26 mkr
- Bostadsstöd – äldreboenden: 29 mkr

Bara dessa exempel på statliga stödmedel uppgick under 2009 till omkring 440 miljoner kronor och har betydelse för näringslivsutvecklingen; det skapar arbetstillfällen och förbättrar miljön – kort sagt det främjar länets utveckling.

Samordning av samhällsintressen

Kravet på dialog och delaktighet i samhällsutveckling och planering ökar. Inom alla områden måste därför formerna för detta utvecklas. Former som går utöver de som ligger inbyggda i lagstiftning av olika slag är till exempel råd och partnerskap. Länsstyrelsen Värmland leder flera sådana typer av samverkansfora för informations- och erfarenhetsutbyte. Vår tanke är att ju mer man vet om vad andra gör desto bättre resultat ger det i slutändan. Och resultatet i det här fallet handlar om länets utveckling. I dessa fora kan man måla breda bilder av vad som görs och initiativ som tas av olika aktörer – enskilt och i samverkan. Det handlar inte om att fatta kollektiva beslut men mötena leder till ömsesidig förståelse och i förlängningen till att man drar åt samma håll. Några talande exempel på formaliserad samverkan under 2009 var:

- Rådet för landsbygdsutveckling
- Strategiska ledningsgruppen för integrationsfrågor
- Värmlands jämställdhetsråd
- Regionala kompetensrådet
- Miljösamverkan Värmland
- Rovdjursråd
- Innovation Värmland
- Klimatrådet
- Samhällsråd Värmland

Tillsyn

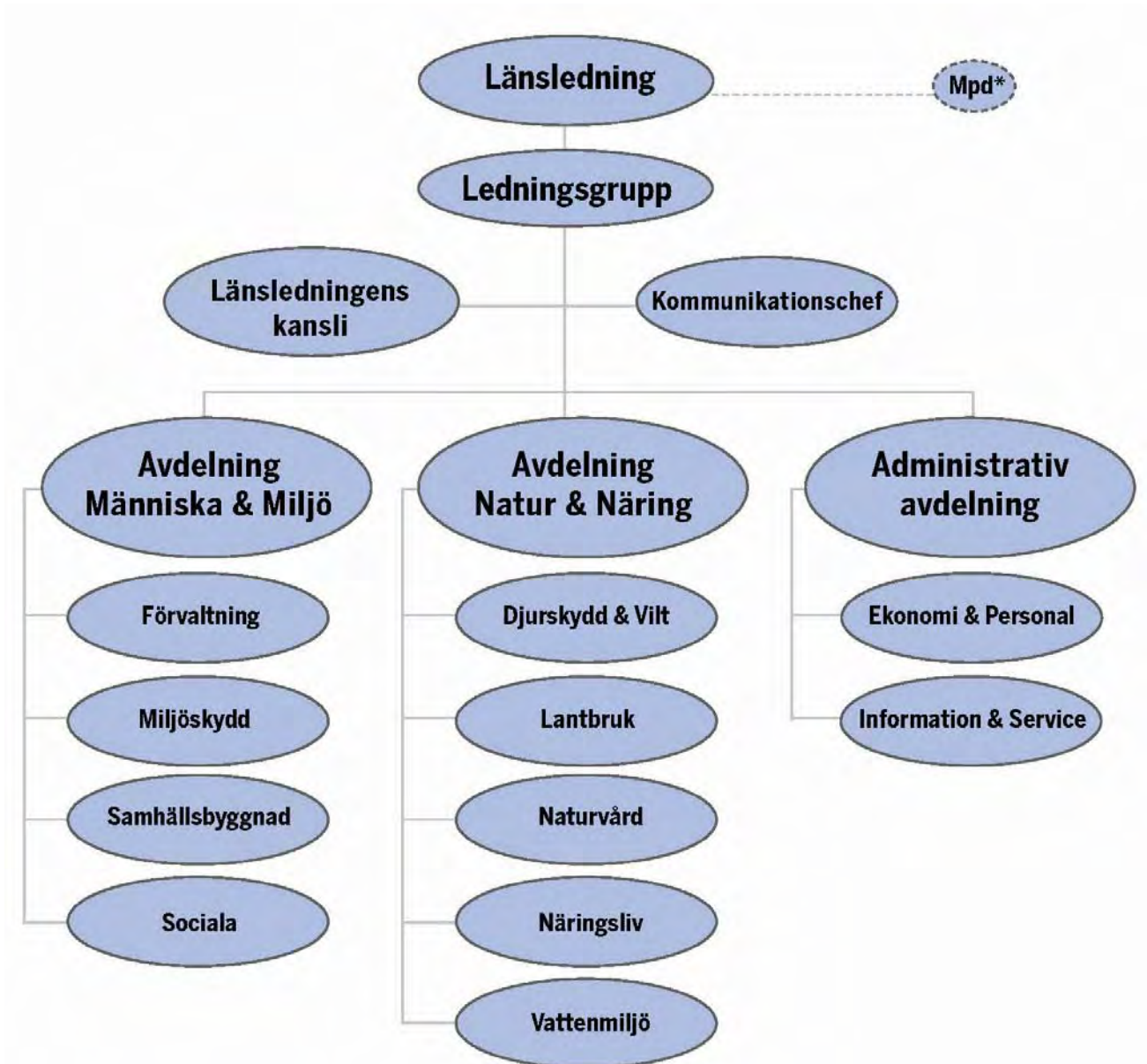
Länsstyrelsens tillsynsuppdrag är en viktig bas i vår rättsvårdande roll. Uppdragen har stor spännvidd och styrs av ett stort antal lagstiftningar med delvis olika definition av tillsynsbegreppet. Detta var också något som uppmärksammades i Magnus Holgerssons redovisning av regeringsuppdraget kring länsstyrelsernas tillsyn (Fi 2008/3093).

Med ledning av bland annat Holgerssons slutsatser har Länsstyrelsen funnit anledning att inleda ett internt utvecklingsarbete kring tillsynsmetodik. En medarbetare har genomgått en tillsynsutbildning på högskolenivå, vilken sedan följdes upp med ett internt seminarium. Studieobjektet var vår tillsyn inom plan- och bygglagen – ett område där regeringen särskilt påtalat att det finns behov av förstärkt och förtydligat arbete. Mer specifikt var det vår tillsyn av kommunernas tillämpning av hänsynsreglerna i plan- och bygglagen som studerades – det vill säga hur kulturmiljöhänsyn tas vid byggande – ett svårt område i sig.

Slutsatsen var att tillsynen sannolikt skulle vinna på ett mer framåtsyftande arbetssätt, där system snarare än specifika fall fokuseras. Resultatet är att framtida planerade (och inledda) tillsynsinsatserna kommer att utföras med förändrad metodik. Länsstyrelsen har här erfarenheter som övriga länsstyrelser kan dra nytta av.

Ett tillsynsområde som fått mycket fokus under året är självklart djurskyddstillsynen. 2009 tog Länsstyrelsen över djurskyddsverksamheten från kommunerna. Utifrån förutsättningarna har vi gjort ett gott jobb i länet. Under året har ca 350 djurskyddskontroller genomförts. Dessa kontroller har i första hand föranletts av anmälningar om missförhållanden och har resulterat i 46 förelägganden vilket ger en andel förelägganden på 13 procent. Motsvarande genomsnittliga siffra för kommunerna 2008 var tre procent. Ca 40 beslut om omhändertagande har fattats under året, vilket kan jämföras med fem sådana beslut i genomsnitt för kommunerna under 2008.

Länsstyrelsens organisation

* Miljöprövningsdelegation

ÅRET I SIFFROR

Tabell A - Verksamhetskostnader 2009					
VÄS- KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	5 122	3,1	7 024	4,2
24	Yrkesmässig trafik	445	0,3	662	0,4
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	5 581	3,4	8 298	5,0
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 716	4,0	9 352	5,6
30	Regional tillväxt	10 748	6,5	14 932	9,0
34	Infrastrukturplanering	728	0,4	1 054	0,6
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 308	2,6	6 183	3,7
41	Stöd till boende	532	0,3	831	0,5
42	Omställning av energisystemet	185	0,1	267	0,2
43	Kulturmiljö	6 658	4,0	8 886	5,4
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3 920	2,4	5 116	3,1
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 509	6,3	14 449	8,7
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	17 119	10,3	22 118	13,3
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 262	0,7	1 887	1,1
53	Vattenverksamhet	4 242	2,6	5 899	3,6
54	Mineral- och torvfyndigheter	7	0,0	7	0,0
55	Miljöfarlig verksamhet	3 833	2,3	5 490	3,3
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	421	0,3	638	0,4
57	Förorenade områden, efterbehandling	5 181	3,1	6 241	3,8
58	Restaurering	4 727	2,8	6 031	3,6
60	Lantbruk	16 865	10,2	24 446	14,7
62	Fiske	1 933	1,2	2 476	1,5
64	Skogsbruk (endast Gotlands län)	-	-	-	-
70	Social omvårdnad	8 099	4,9	10 626	6,4
80	Jämställdhet	1 055	0,6	1 381	0,8
85	Integration	1 222	0,7	1 711	1,1
	SUMMA PRODUKTION	121 418	73,1	166 005	100

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9 799	5,9		
11	Administration och intern service	34 788	21,0		
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	166 005	100	166 005	100
	Resurssamverkan ¹⁾	516		516	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²⁾	166 521		166 521	
	<i>Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾</i>				
	Nivå 1 (113-115)	25 796	28,5		
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	8 992	9,9		
	Nivå 3 (100-109)	9 799	10,8		
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-8)	90 474			

Definitioner Tabell A

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna Länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).
2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.
3. Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen ska visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vg 2-8 (kkl 4).

Kommentarer Tabell A

Totala verksamhetskostnaderna har jämfört med 2008 ökat med ca 11 mkr. Denna ökning återfinns i sin helhet inom produktion och då främst inom sakområde 28 Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor och sakområde 5 Natur och miljöskydd. Ökningen inom sakområde 28 beror på att djurskyddstillsynen i länet övertagits från kommunerna från och med 1 januari 2009. Ökningen inom sakområde 5 förklaras av ett antal riktade uppdrag inom området under 2009.

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009	2009	2009	2008	2007
		årsarb	årsarb	årsarb	årsarb	årsarb
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20-21	Övrig förvaltning	7,0	4,7	2,3	7,0	7,2
24	Yrkesmässig trafik	0,8	0,4	0,4	0,8	0,9
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	10,0	8,5	1,5	8,8	8,9
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	9,7	8,3	1,4	3,6	3,6
30	Regional tillväxt	15,4	7,4	8,0	15,3	16,5
34	Infrastrukturplanering	1,2	0,7	0,5	1,3	1,8
40	Hållbar samhällsplanering och boende	6,9	3,9	3,0	6,8	5,9
41	Stöd till boende	1,1	0,9	0,2	1,4	1,9
42	Omställning av energisystemet	0,3	0,1	0,2	1,1	0,6
43	Kulturmiljö	8,2	5,7	2,5	7,6	6,6
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	4,4	1,7	2,7	4,8	4,2
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	14,5	6,6	7,9	12,9	14,5
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	18,4	6,9	11,5	16,9	18,3
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2,3	1,5	0,8	1,9	1,9
53	Vattenverksamhet	6,1	3,0	3,1	5,0	5,8
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
55	Miljöfarlig verksamhet	6,1	2,3	3,8	5,2	5,3
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,8	0,2	0,6	0,8	0,8
57	Förorenade områden, efterbehandling	3,9	2,7	1,2	3,2	4,0
58	Restaurering	4,8	2,0	2,8	3,4	3,3
60	Lantbruk	27,9	18,1	9,8	27,4	28,7
62	Fiske	2,0	0,1	1,9	2,0	2,2
64	Skogsbruk (endast Gotlands län)	-	-	-	-	-
70	Social omvårdnad	9,3	7,1	2,2	11,9	10,2
80	Jämställdhet	1,2	1,2	0,0	1,1	1,1
85	Integration	1,8	1,8	0,0	1,4	1,6
	SUMMA PRODUKTION	164,1	95,8	68,3	151,6	155,9

VÄS- KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009	2009	2009	2008	2007
		årsarb	årsarb	årsarb	årsarb	årsarb
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9,2	5,3	3,9	8,6	9,8
11	Administration och intern service	17,1	12,3	4,8	26,1	23,9
	SUMMA ÅRSARBETS- KRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	190,4	113,4	77,0	186,3	189,6
	Resurssamverkan ¹⁾	0,8	0,8	0,0	0	0
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	191,2	114,2	77,0	186,3	189,6

Definitioner Tabell B2

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna Länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå".

Kommentarer Tabell B2

Totalt antal årsarbetskrafter har ökat med fem jämfört med 2008. Denna förändring återfinns till största delen inom sakområdena 28 Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor och sakområde 5 Natur och miljöskydd där antal årsarbetskrafter har ökat med sex respektive sju samt inom sakområde 11 Administration och service som har minskat med nio årsarbetskrafter. Minskningen av årsarbetskrafter inom sakområde 11 förklaras till största delen av att IT personalen från och med 1 januari 2009 organisatoriskt tillhör Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Tabell D – Redovisning av ärenden 2009 (samtliga ärenden oavsett databas)

Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl initiativ-ärenden)	Antal initiativ-ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	varav antal ändrade	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	34	93	122	210	39	0	0	0	0
Övrig förvaltning (20-21)	106	969	19	947	147	4	2	1	0
varav stiftelser (206)	92	482	60	599	35	0	2	1	2
varav allmän kameraövervakning (211)	9	69	-	71	7	4	2	1	-
varav bevakningsföretag m.m (212)	16	188	59	236	27	0	0	0	0
Yrkesmässigtrafik (24)	23	365	28	414	2	11	10	0	0
varav tillsyn och kontroll (utom taxi-föralegitimationer) (243)	1	114	28	154	0	6	6	0	0
Körkort och trafikföreskrifter mm inkl s.k gröna ärenden. (25)	2 566	13 310	100	14 160	1816	271	250	17	3
varav tillstånd exkl. s.k. gröna ärenden (251)	1 609	5 376	0	6 198	787	25	23	0	0
varav s.k. gröna ärenden ⁵	0	4 326	0	4 326					
varav körkortsingripanden (253)	693	2 084	4	2 156	625	195	177	19	1
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	41	144	756	593	348	13	6	0	0
varav Livsmedelskontroll (281)	2	4	0	5	1	0	0	0	0
varav Djurskydd (282)	36	99	747	539	343	13	6	0	0
varav Smittskydd (283)	3	36	5	40	4	0	0		0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	5	4	9	0	0	0	0	0
Regional tillväxt (30)	55	199	12	167	99	0	0	0	9
Infrastrukturplanering (34)	21	55	1	37	40	0	0	0	13
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	67	363	8	378	60	47	11	1	0
Stöd till boende (41)	444	290	0	698	36	12	10	2	8
Omställning av energisystemet (42)	1	7	3	2	9	0	0	0	0
Kulturmiljö (43)	157	602	32	625	166	0	0	0	0
Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar (45)	88	95	30	111	102	1	0	0	17
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	16	9	12	28	9	0	0	0	1
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	58	195	21	200	74	30	30	3	13

Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl initiativ-ärenden)	Antal initiativ-ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	varav antal ändrade	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	163	119	58	152	188	0	0	0	104
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	1	1	1	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	44	349	13	324	82	14	2	0	0
Vattenverksamhet (53)	68	225	19	237	75	5	7	2	9
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	53	184	9	199	47	3	1	0	6
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	9	1	10	0	0	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	143	404	103	460	190	9	4	0	11
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	73	261	100	330	104	1	4	0	4
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	16	131	1	131	17	0	0	0	1
Förorenadeområden, efterbehandling (57)	70	15	19	28	76	1	0	0	3
varav tillsyn av förorenadeområden och miljöriskområden (575)	26	5	0	6	25	0	0	0	1
Restaurering (58)	26	24	10	34	26	0	0	0	3
Lantbruk (60)⁴	542	11 758	20	10 875	1 445	15	4	0	2
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	501	10 683	0	9791	1393	15	4	0	2
Fiske (62)	82	218	8	230	78	0	0	0	23
Social omvårdnad (70)	455	517	262	968	266	1	0	0	2
varav tillsyn och rådgivning (701)	427	430	202	827	232	0	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	4	5	8	0	0	0	0	0
Integration (85)	3	34	6	23	20	0	0	0	0
Summa	5 273	30 494	1 657	32 022	5 401	434	336	26	221
Varav Vattenmyndighetens ärenden									
Varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	47	45	0	38	54	8	4	0	7

Definitioner Kommentar Tabell D

1 Avser ärenden som är beslutade av Länsstyrelsen och överklagade till högre instans. 2 Redovisa de ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2009. 3 Avser ärenden som är ändrade substantiellt (till exempel, ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

4 Lantbruksärenden inkl. jordbrukarstödsärenden registrerade i IAKS och Ararat. 5 De länsstyrelser som diareför samtliga handledarskap redovisar denna grupp i sin helhet under 251

Kommentar Tabell D

Grupp nr 700 -701 är redovisat från både Diabas och Platina. Utgående och ingående balans stämmer inte p.g.a. ett uppenbart fel i 2008 års Årsrapport

Det förekommer skillnader mellan utgående och ingående balans. Sannolikt beror det på att ärenden som avslutats under året registreras först nästkommande år.

LÄNSSTYRELSENS SAKOMRÅDEN - MÅL OCH ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sakområde Yrkesmässig trafik, körkort och trafikföreskrifter

Arbetet med yrkesmässig trafik och körkort har under året varit inriktat på att ärendegrupperna skulle överföras till Transportstyrelsen den 1 januari 2010. Genom att resursförstärkning har satts in för avslutningsarbetet samt resursprioritering mellan ärendegrupperna har ärendebalanserna hållits nere i syfte att inte mottagande myndigheten skulle belastas i inledningsskedet.

När det gäller trafikföreskrifter så har Vägverkets översyn av hastighetsgränser i länet genererat en stor mängd följdändringar av lokala trafikföreskrifter utfärdade av Länsstyrelsen, varför arbetsvolymen ökat. Överläggning i RDT har därför fått skjutas till 2010.

Sakområde Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Bedömning av Länsstyrelsens arbete

Arbetet med att bygga upp Länsstyrelsens djurskyddsverksamhet har varit tidskrävande och intensivt under året. Utveckling av register och handläggarstöd, ansvarsfördelning, rutiner och arbetsmiljöfrågor har varit centrala delar i uppbyggnadsarbetet. Djurskyddskontroller har prioriterats framför kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen. De kontroller som genomförts har i första hand föranletts av anmälningar om missförhållanden och planerade kontroller har genomförts i begränsad omfattning. Under året har cirka 350 djurskyddskontroller genomförts vilket motsvarar 60-70 kontroller per årsarbetskraft och kan jämföras med 113 kontroller per årsarbetskraft i genomsnitt i kommunerna år 2008. Detta bedöms vara ett bra resultat mot bakgrund av de förutsättningar Länsstyrelsen haft.

Den kontrollverksamhet avseende veterinär verksamhet och animaliska biprodukter som planerats har genomförts under året. Kontrollfrekvensen når dock inte upp till Jordbruksverkets riktlinjer.

Utbildning av Länsstyrelsens handläggare i revision av den kommunala livsmedelskontrollen har genomförts. Livsmedelskontrollen har reviderats i två kommuner dock delvis med utbildningssyfte för Länsstyrelsens personal. Fyra möten och några utbildningstillfällen för samtliga kommunala livsmedelsinspektörer i länet har anordnats.

Prioriteringar och insatser under året

- Uppbyggnad av samarbetsformer med berörda myndigheter och organisationer samt information om Länsstyrelsens djurskyddsverksamhet.
- Deltagande i Jordbruksverkets utbildningar och träffar i syfte att de motiv som legat till grund för länsstyrelsernas övertagande av djurskyddskontrollen får genomslag i länet.
- Utvecklingsgruppen, som är ett forum för olika veterinärkategorier och näringen, där utbyte av information, frågeställningar och gemensamma problem diskuteras på möten två gånger om året.
- Kontroll av enskilda privata veterinärers verksamhet.
- Utbildning i och genomförande av revision av den kommunala livsmedelskontrollen.

Bedömning av resultatet

Den tid som lagts ner på uppbyggnadsarbete av djurskyddsverksamheten har varit nödvändig för en väl fungerande verksamhet på lång sikt. En hel del arbete kvarstår men bedömningen är att vi går in i år 2010 med betydlig bättre förutsättningar än år 2009. Den arbetssituation vi haft under året är orsaken till att andelen planerade kontrollbesök varit betydligt lägre än önskvärt. De 350 kontrollbesök som genomförts har resulterat i 46 förelägganden vilket ger en andel förelägganden på 13 procent. Motsvarande genomsnittliga siffra för kommunerna 2008 var 3 procent. Cirka 40 beslut om omhändertagande har fattats under året, vilket kan jämföras med 5 sådana beslut i genomsnitt för kommunerna under år 2008. Med utgångspunkt från detta är bedömningen att de kontroller som gjorts under året i högre utsträckning än år 2008 lett till åtgärder från kontrollmyndighetens sida. Detta är ett förväntat resultat då andelen kontroller efter anmälan varit hög.

Antalet privatpraktiserande veterinärer på framför allt sällskapsdjur och häst ökar i länet och därför har Länsstyrelsens kontrollinsatser varit inriktade på denna veterinärkategori. Länsstyrelsen har funnit brister i inrapporteringar till Jordbruksverket och då framförallt för antibiotikabehandlingar på häst.

De nyetablerade privatpraktiserande veterinärerna som kontrollerats under året har kunnat visa välplanerade och välordnade verksamheter där veterinärerna har fördjupat sina kunskaper inom olika specialområden efter examen. Länet är stort med långa avstånd för djurägarna, därför är det positivt med nyetableringar som är spridda inom länet.

Revisionen av två kommuners livsmedelskontroll har slutförts under året och resultatet får betecknas som gott. Ingen allvarlig avvikelse, enligt Livsmedelsverkets terminologi, påträffades. Mötena med länets livsmedelsinspektörer skedde med stor uppslutning av inspektörerna och mötena bedöms vara uppskattade.

Sakområde Regional tillväxt

Av återrapporteringen nedan framgår att Länsstyrelsen spelar stor roll för länets utveckling och i det regionala utvecklingsarbetet i bred mening.

Länsstyrelsens arbete inom sakområdet bedrivs i samverkan med många aktörer inom det regionala och lokala utvecklingsarbetet. Arbetet tar sin utgångspunkt i nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning samt i det regionala utvecklingsprogrammet *Värmland växer – och känner inga gränser*. Länsstyrelsen deltar på många olika sätt i genomförandet av detta program. Länsstyrelsen lägger särskild vikt vid dels att det egna arbetet inom politikområdet samverkar med övriga aktörer på ett effektivt sätt och dels att Länsstyrelsens verksamhet inom andra politikområden med anknytning till regionalt utvecklingsarbete samspelar med andra aktörer i ett utvecklingsperspektiv. Enligt Länsstyrelsens bedömning har årets arbete bedrivits med framgång på flera områden, till exempel i genomförandet av EU-programmet Interreg Sverige-Norge, inom landsbygdsutveckling, genom att aktivt verka för bred samordning kring viktiga dimensioner i det regionala utvecklingsarbetet och i det internationella arbetet.

De regionala företagsstöden är ett viktigt instrument i det regionala utvecklingsarbetet. Under året har Länsstyrelsen prioriterat stödverksamheten genom att anslå den allra största delen av det regionala tillväxtanslaget till företagsstöd. Dessutom har Länsstyrelsen sökt och beviljats ytterligare medel till företagsstöd från Mål 2 Norra Mellansverige för stödinsatser i företag med utgångspunkt från nationella strategin, RUP och det aktuella strukturfondsprogrammet. Företagsstöden bedöms därför mer effektivt ha kopplats till regionala utvecklingsprocesser.

Länsstyrelsen vill peka på några viktiga övergripande utvecklingsdrag:

Urbaniseringen fortsätter

Denna tar sig uttryck i en fortsatt koncentration av länets befolkning till Karlstadsregionen och Karlstad. Vi har bland annat belyst utvecklingen i vår rapport *”Småstaden – ett diskussionsunderlag om dess roll och funktion i Värmland”*. Enligt denna tappar dessa och länet i övrigt mark i förhållande till Karlstad. De sex tätorter (kommuner) som Länsstyrelsen har räknat till länets småstäder kan utifrån deras utveckling grupperas i två grupper, nämligen:

- Arvika, Sunne och Kristinehamn
- Säffle, Hagfors och Filipstad

Den förstnämnda gruppen har en mer positiv utveckling än den sistnämnda. En viktig förklaring är, enligt vår mening, att de förstnämnda orterna har en ur kommunikationssynpunkt tydligare koppling till Karlstad och därmed integrering i Karlstads lokala arbetsmarknadsregion. Bra kommunikationer är därför viktiga för ett kraftfullt genomförande av den strategi som i det regionala utvecklingsprogrammet handlar om att bygga ihop länet. Länets småstäder spelar alltså en nyckelroll som viktiga noder i ett sådant kommunikationssystem. I rapporten framhåller vi också att ett större intresse bör inriktas på själva städernas (centralorternas) utveckling och roll. I de analyser som man gör av landets och länets utveckling utifrån så kallade funktionella analysregioner följer man ofta det faktum att många människor bor i mindre orter och inte minst i små städer.

Universitetets utveckling

Året har i flera avseenden varit ett rekordår för utbildningen vid Karlstads universitet. Antalet förstahandssökande till universitetets programutbildningar har endast varit fler vid ett tidigare tillfälle (år 2005), och antalet programnybörjare har aldrig någonsin varit så många. Den totala utbildningsvolymen (inklusive uppdragsutbildningar) har ökat med nästan 700 helårsstudenter jämfört med förra året, en ökning man får gå tillbaka till den mest expansiva perioden i början 1990-talet för att överträffa. Universitetet har idag ca 12 000 studenter. En positiv utveckling finns också när det gäller intresset för tekniska utbildningar. Enligt Länsstyrelsens bedömning har länets kraftfulla satsning på klusterprocesser och regionala innovationssystem här spelat roll. Länsstyrelsen ser också positivt på det växande antalet utländska studenter som finns vid universitet och även på tendenserna till att andelen manliga studeranden tycks öka.

De tydliga strävanden som under flera år har funnits till ett nära samarbete mellan Karlstads universitet, länets klusterprocesser och näringsliv i övrigt samt Länsstyrelsen, Region Värmland, Landstinget i Värmland och länets kommuner börjar få genomslag. Tidigare har viktiga rekommendationer till Värmland och nationella myndigheter från OECD:s sida inte noterats på nationell nivå, anser Länsstyrelsen. Enligt OECD:s mening skulle en mer regionalt organiserad forskningspolitik kunna spela stor roll för landets ekonomiska tillväxt och utveckling. Glädjande nog skönjer vi nu alltså en förändring i synsätt.

Närheten till Norge och Oslo-regionen

Länsstyrelsen har vid andra tillfällen framhållit den roll som Norge spelar för utvecklingen i länet och då inte minst för dess västra delar. Utvecklingen i kommuner som Årjäng och Eda och i viss mån Torsby kan inte fullt ut förstås om inte deras närhet till Osloregionen och betydelsen av utvecklingen i Norge uppmärksammas. Nya siffror från SCB visar att utvecklingen inte har mattats av. Enligt dessa siffror har gränspendlingen mellan Sverige och Norge ökat från 13 000 till drygt 20 000 utpendlare mellan åren 2001 och 2007. Närmare en fjärdedel av dessa kommer från Värmland. Enligt SCB arbetar mer än tio procent av den förvärvsarbetande befolkningen i kommuner som Eda och Årjäng i Norge. Enligt Länsstyrelsens mening är det av stor betydelse att den gränsregionala statistiken utvecklas. Utvecklingen i västra Värmland följs av Centrum för forskning om regional utveckling, Cerut, i ett Vinnova-finansierat projekt om "regionförstoring vid gränsen". Utvecklingen kommer också att ägnas stor uppmärksamhet inom ett samverkansprojekt mellan nämnda centrum vid Karlstads universitet samt Östlandsforskningen och Högskolan i Dalarna.

Tillsammans med Arbetsförmedlingen i Arvika och parter på norska sidan driver Länsstyrelsen Värmland sedan mer än tio år ett informationskontor kallat Grensetjänsten. (<http://www.grensetjansten.no>) Grensetjänsten lämnar upplysningar och råd till personer och företag som har för avsikt att etablera sig i Sverige eller Norge. Respektive regering bidrar varje år ekonomiskt till verksamheten liksom Nordiska Ministerrådet. Landshövdingen i Värmlands län är ordförande i styrgruppen för Grensetjänsten. I december fick Grensetjänsten i uppdrag av Svenska regeringen att komma med förslag på hur den länsöverskridande verksamheten i Nordkalotten ska lösas.

Situationen på arbetsmarknaden

Utifrån den utveckling som startade under slutet av 2008 med ett ökat antal varsel gavs landshövdingen och regionrådet ett gemensamt så kallat samordningsuppdrag. Med anledning av detta kan Länsstyrelsen konstatera att andelen inskrivna arbetslösa har ökat fortlöpande sedan mitten av år 2008. Arbetslösheten har dock ännu inte nått upp till de nivåer som gällde i mitten av 1990-talet. På samma sätt har antalet lediga jobb rasat sedan år 2007 och är nu lägre än någon gång under de senaste tio åren. Utvecklingen oroar och det gäller inte minst situationen för ungdomar. Länsstyrelsen har från år 2008 märkt av att söktrycket minskat när det gäller

investeringsstöd till företag, dock har det under årets sista månader märkts att investeringsbenägenheten åter ökat. Samtidigt visar uppgifter från ALMI på hög utlåning och rekordsiffror när det gäller innovationsverksamheten. Detta är glädjande. Vi har i redovisningar från samordnarna till Näringsdepartementet lyft fram betydelsen av att det som görs och händer i krisens spår följs upp och utvärderas. Diskussioner om formerna för och inriktningen av en sådan uppföljning och utvärdering pågår mellan Karlstads universitet, Landstinget och Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har en viktig roll när det gäller att följa länets utveckling. Enligt vår mening är det viktigt att denna roll inte urholkas. Vi kan och bör på ett berikande sätt kunna komplettera det uppdrag som på ett självklart sätt följer av Region Värmlands ansvar för det regionala utvecklingsarbetet. Under senare år har vi genom aktivt samspel med Centrum för forskning om regional utveckling, tagit initiativet till ett flertal utvärderingar för att spegla viktiga utvecklingsprocesser och utvecklingsinitiativ i länet. Det har bland annat handlat om:

- Ungt entreprenörskap (Communicare och Arvikafestivalen)
- LBU-programmet under föregående programperiod
- Globalisering och omställning samt Tillväxt och miljö
- Samhällsentreprenörskap, Idén om samhällsentreprenörskap knyter an till KK-stiftelsens satsning på samma tema

Året har varit mycket framgångsrikt för Länsstyrelsens internationella verksamhet eftersom ytterligare tre projekt inom EU:s territoriella program blev godkända. Projekten berör utvecklingen av Vänerområdet såväl ur turistiskt synpunkt som för betydelsen för den kommersiella sjöfarten. Därutöver ett ramprogram som ger möjligheter för vårt gränsområde att söka utländska kontakter och öka attraktiviteten i området.

En Värmlandsdag genomfördes i juni på Sveriges ambassad i Helsingfors med anledning av 1809 års-markeringen. En Selma Lagerlöf utställning öppnades under hösten i våra samarbetslän i Heves i Ungern och i Covasna i Rumänien.

Ett flertal delegationer, från till exempel Fujian (Kina), Turkiet och Indonesien, har besökt Värmland för att lära sig om hur vi har arbetat med innovativa tillväxtåtgärder med anledning av försvarsomställningen.

7. Länsstyrelserna ska ge en sammanfattning av den genomförda verksamheten inom området regional tillväxt enligt nedan:

- de viktigaste prioriteringarna och insatserna under året, inom bl.a. ramen för den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013, samt
- en kortfattad och översiktlig bedömning av resultatet av länsstyrelsernas medverkan i det regionala tillväxtarbetet.

Vi rapporterar i juni vår medverkan i genomförandet av *Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013*. I redovisningen gör vi en bred presentation av vår medverkan till eller i genomförandet av strategin. Vi gör också en tydlig koppling mellan den nationella strategin och det regionala utvecklingsprogrammet – *Värmland växer och känner inga gränser* – som Region Värmland har tagit fram i en bred samverkan i länet. Enligt redovisningen kan stora delar av vår verksamhet på olika sätt och med olika grad relateras till nämnda dokument. Dessa dokument tjänar alltså ett viktigt syfte av att ge sammanhang för initiativ och uppdrag inom många av Länsstyrelsens verksamhetsområden.

Vi vill i detta sammanhang lyfta fram och kommentera vår roll och de insatser vi har gjort inom några avgränsade områden:

1. Vår roll i genomförandet av *Interreg-programmet Sverige – Norge*. Länsstyrelsen ansvarar för ett beredningssekretariat inom den del av programmet som kallas Inre Skandinavien för vilket det har bildats ett särskilt regionalt partnerskap. Under året har nio projekt beviljats medel.

Sammanlagd finansiering från EU-programmet uppgår till cirka nio miljoner kronor. Vi har sett en utveckling mot större projekt i jämförelse med föregående programperiod. Exempel på sådana större pågående projekt är "*Industricollege Inre Skandinavien*", "*FEM – Förnybar energi, effektivisering och miljö*", "*Integrerad Kompetensutveckling i Partnerskap*" samt "*Näringslivet som motor för inkludering*". Länsstyrelsen spelar därför en viktig roll i genomförandet av den nationella strategins prioritering Strategiskt gränsöverskridande arbete.

2. Ansvar vi har att, med den länsvisa genomförandestrategin som grund, hålla samman och driva genomförandet av *Landsbygdsprogrammet 2007-2013*. Detta program spelar en central roll i vårt arbete med hållbar regional utveckling i bred mening. För att markera detta har vi tagit fram en policy på temat "*Länsstyrelsen och landsbygden*". Vi har också bildat ett brett sammansatt råd för landsbygdsutveckling. Rådet möts fyra gånger per år. Under våren ägnade vi också uppmärksamhet åt *Den nationella strategin för landsbygdernas tillväxt* genom ett särskilt så kallat samhällsbyggnadsforum på temat "*Land och stad*". Landsbygdsprogrammets Axel 3, som stödjer landsbygdsutveckling vid sidan av jordbruksstödet, administreras på Länsstyrelsen inom samma enhet och med samma handläggare som arbetar med de regionala tillväxtmedlen. Detta har bidragit till att effektivisera och skapa synergier mellan olika program- och politikområden och accentuerat tillväxtdimensionen i utvecklingsarbetet. Axel 3 genererar ett ungefärligt årligt stöd till länet på cirka 60 miljoner kronor – inklusive Leader-medel. Landsbygdsprogrammet omfattar i nuvarande programperiod en bredare målgrupp än tidigare när det gäller företagande och utveckling på landsbygden. Företagande med betydelse för landsbygdens utveckling finns förutom i det traditionella jord- och skogsbruket till exempel inom besöksnäringen, lokal service och vårdsektorn. En diskussion om möjligheterna att genomföra en slags länsvis halvtidsutvärdering av landsbygdsprogrammet och då med särskilt fokus på Leader-verksamheten har påbörjats. Vi vill i detta sammanhang lyfta fram de särskilda uppdrag som vi har inom serviceområdet. Dessa återrapporteras i särskild ordning.

3. Den roll vi spelar när det gäller handläggning och beslut om företagsstöd. I vårt inriktningsbeslut för 2009 avsatte vi 36 miljoner kronor till stöd till företag. Länsstyrelsens stöd till företag har en direkt koppling till prioriteringen "innovation och förnyelse" och insatsområdet Entreprenörskap i regeringens nationella strategi. Även vårt arbete med det treåriga programmet "*Främja kvinnors företagande*" har direkt koppling till dessa områden. Inom detta program har Länsstyrelsen förfogat över drygt 2 miljoner kronor per år under 2007-2009 för projektfinansiering. Ett gott exempel på ett sådant projekt med ett regionalt genomförande är "*Projekt Selma – Samarbete för Entreprenörskap och Livskvalitet genom Människlig tillväxt och Attitydförändring*".

4. De sätt vi verkar för en bred samordning kring viktiga dimensioner i det regionala utvecklingsarbetet. Ovan har vi nämnt *Rådet för landsbygdsutveckling*. Det partnerskap som har funnits för arbetet med kommersiell service i glesbygd kommer också att förnyas med anledning av vårt uppdrag inom serviceområdet. Utifrån vårt samordningsansvar för nyanlända flyktingar har vi också tagit initiativ till att bilda en samverkansgrupp på hög nivå i länet kring integrationsfrågan. Utgångspunkten är att invandringen till länet är en viktig resursfråga och att länet på ett tydligt sätt måste bejaka tanken om "mer värld i Värmland". Utgångspunkten är att integrationsfrågan i viktiga avseenden kräver samverkan mellan kommunerna och mellan näringslivet och arbetslivet. Vi har även tagit initiativ till och leder samverkansgruppen *Värmlands Jämställdhetsråd*. I rådet ingår elva viktiga regionala aktörer som bland annat

representerar näringslivet, statliga myndigheter, kommuner, Region Värmland, Karlstads universitet samt fackliga organisationer. Rådet har utarbetat en handlingsplan och gjort en överenskommelse om det regionala jämställdhetsarbetet. Jämställdhetsfrågorna har också på ett tydligt sätt lyfts in i arbetet med länets klusterprocesser genom det av EU:s regionalfond medfinansierade projektet ”*Jämställd hållbar tillväxt*” – från ord till handling” (Jämväxt). Projektet drivs av Jämställdhetscentrum vid Karlstads universitet. Länsstyrelsen och andra organisationer i Värmlands jämställdhetsråd deltar i projektets aktiviteter. Projektet har fått fortsatt finansiering för åren 2010-2011.

Länsstyrelsen har dessutom efter nedläggningen av Länsarbetsnämnderna tagit på sig det administrativa ansvaret för länets *Regionala kompetensråd*. I samband med detta har rådets sammansättning breddats och fått en ännu tydligare koppling till länets klusterprocesser och arbetsmarknadens parter. Rådet möts fyra gånger per år.

5. Den rapport som vi har tagit fram med rubriken *Småstaden – ett diskussionsunderlag om dess roll och betydelse*. En utgångspunkt för rapporten är det faktum att den regionala tillväxtpolitiken på många sätt har fokus på å ena sidan storstadsregionerna och då inte minst storstäderna själva och å andra sidan landsbygdernas utveckling. Diskussionen har sina tydliga värmländska paralleller. Rapporten vill på olika sätt fästa uppmärksamhet på det faktum att många människor bor i orter mellan dessa ytterligheter och då inte minst i små städer med tillräcklig närhet till storstäderna. De värmländska småstäderna spelar en central roll för bosättningsmönstret i Värmland och för förverkligandet av strategier i det regionala utvecklingsprogrammet som ”attraktiv livsmiljö” och ”bygg ihop länet”. Länsstyrelsen ser rapporten som ett underlag för den kommunala översiktliga planeringen och vi menar att den kan ge vidare dimensioner på det som enligt PBL kallas mellankommunal samverkan. Enligt vår mening är det viktigt att notera det faktum att städer och orter i högre grad kompletterar än konkurrerar med varandra. Med rapporten har vi haft en intention om att bidra till mer geografi i det regionala utvecklingsprogrammet. Länsstyrelsen har med intresse noterat att Tillväxtverket i sin rapport om RUP-arbetet argumenterar för att RUP:en i ökad omfattning bör ha en möjlighet att bli program för samhällsplaneringen i länen.

Denna redovisning visar att Länsstyrelsen spelar en viktig roll för genomförandet av den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning samt det regionala utvecklingsprogrammet. Resultat av arbetet kan bland annat utläsas i medfinansiering av projekt, beviljat företagsstöd samt stöd till kommersiell service. Sådana uppgifter rapporteras i särskild ordning. Genomförandet av nämnda strategier och effektiviteten i det regionala tillväxtarbetet handlar också i hög grad om samverkan. De samverkansforum som Länsstyrelsen leder spelar enligt vår bedömning en viktig roll för ett öppet informations- och erfarenhetsutbyte. Enligt vår mening är bra kunskaper om vad andra gör en grundläggande förutsättning för bra jobb på egen hand och tillsammans med andra.

8. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera:

- hur andra statliga myndigheter tillämpar länets regionala utvecklingsprogram,
- inom vilka områden samverkan mellan länsstyrelserna och statliga myndigheter sker och hur denna samverkan ser ut, samt
- hur lokala och regionala resurscentra för kvinnor har uppmärksammats i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen har i olika sammanhang tydligt markerat att staten spelar roll när det gäller genomförandet av det regionala utvecklingsprogrammet ”*Värmland växer och känner inga gränser*” och för länets utveckling. Länsstyrelsen ägnade därför frågan särskild uppmärksamhet i en rapport för något år sedan på temat ”*Staten och Värmland*”. Rapporten följdes upp med en bred inbjudan till statliga myndigheter om en dialog om det regionala utvecklingsprogrammet. I rapporten konstaterar vi att staten rationaliserar och drar sig tillbaka ur ett regionalt

utvecklingsperspektiv. Exempel på detta är till exempel de diskussioner som nu har inletts om huvudmannaskapet av Karlstads flygplats, Svensk Kassaservice samt utförsäljningen av apotek liksom de planerade förändringarna när det gäller Svensk Bilprovning. Vi konstaterar också att Karlstad tycks tappa i position som lokaliseringsort för statlig verksamhet. Vi har dock noterat valet av Karlstad som lokaliseringsort för den nya förvaltningsdomstolen. Länsstyrelsen konstaterar också i rapporten att det efter förvaltningsdomstolarnas förändringar bara är Polismyndigheten och Länsstyrelsen som numer har länet som administrativ hemvist. Denna fråga kommer vad vi förstår att uppmärksammas i den nyligen påbörjade utredningen av statens regionala organisation. Frågan är, enligt vår mening, central för möjligheterna att fullfölja Ansvarskommitténs intentioner om att återsamla staten på regional nivå. En grundläggande fråga på temat staten och Värmland handlar självfallet om i vilken mån Värmland hävdar sig när det gäller statliga medel av skilda slag. Enligt vår mening är därför övergripande analys av statsbudgetens regionala utfall av stort intresse.

Landshövdingen har regelmässigt överläggningar med företrädare för statliga myndigheter. En sådan ägde rum den 24 september. Vid träffen refererades nämnda rapport och informerades om det regionala utvecklingsprogrammet. Utifrån informationen ställdes ett antal frågor med bäring på frågan om hur statliga myndigheter tillämpar länets regionala utvecklingsprogram.

Frågorna var:

- Känner man igen sig i de analyser som programmet bygger på?
- Ger programmet sammanhang åt eller för deras verksamhet?
- Kan programmet betyda något för dem?
- Deltar man i grupper och processer?
- Hur kan man som myndigheter bidra till programmets intentioner?
- Har man förväntningar på det regionala utvecklingsarbetet?

Som förväntat svarade få myndigheter på frågorna. För några av myndigheterna är säkerligen, enligt vår bedömning, svaren självklara i den meningen att man spelar roll och att man deltar i olika processer och projekt. Samtidigt så hämtas på ett lika självklart sätt legitimitet för deras verksamhet bara delvis eller bara på marginalen från det regionala utvecklingsprogrammet. Från Arbetsförmedlingen framhöll den stora satsning som man med anledning av varselkrisen och den försämrade situationen på arbetsmarknaden gör inom arbetsmarknadspolitiken och på Arbetsförmedlingen.

Frågan om inom vilka områden Länsstyrelsen samverkar med statliga myndigheter har många svar. Ett svar handlar om de olika samverkansgrupper som Länsstyrelsen har tagit initiativet till och ansvarar för (se svar återrapporering 7). I flera av dessa ingår statliga myndigheter som till exempel Skogsstyrelsen i Rådet för landsbygdsutveckling, Arbetsförmedlingen och Karlstads universitet i det regionala kompetensrådet. De sistnämnda myndigheterna ingår också i den samverkansgrupp som finns på hög nivå i länet kring integrationsfrågor och i Värmlands jämställdhetsråd.

Länsstyrelsens roll i PBL handlar också om samverkan med statliga myndigheter och samordning av statliga intressen. Detta gäller både vårt arbete med kommunala översiktsplaner av olika slag och kommunernas detaljplaner, till exempel inom vindkraft och strandskydd.

Samarbete med Tillväxtverket sker löpande, både vid bidragsansökningar och genom erfarenhetsutbyten och utbildningsinsatser. Tillväxtverket deltar också vid regionala informationsträffar med företag och aktörer inom näringslivsutveckling. Skattemyndigheten har

också deltagit vid sådana informationsträffar, till exempel inför de nya reglerna för kassaregister. Regelbunden samverkan sker med kronofogdemyndigheten i samband med företagsstödsärenden.

Inom ramen för genomförandet av det treåriga programmet för att stärka kvinnors företagande har Länsstyrelsen tagit initiativ till regelbundna träffar mellan projektansvariga organisationer och ansvariga för länets resurscentra. Syftet har varit att underlätta informations- och erfarenhetsutbyte mellan länets aktörer inom området. Vi har även i övrigt aktivt verkat för samordning och samverkan mellan aktörer som har finansiering från de särskilda medlen för kvinnors företagande och från de medel som fördelas till resurscentra. Länsstyrelsen har också initierat och finansierat en inspirationsdag – Företagsamhet NonStop – för kvinnor som har eller skulle vilja starta företag. Inspirationsdagen kan ses som en summering av det treåriga regeringsuppdraget Att främja kvinnors företagande, men också som en manifestation av den samverkan som finns bland regionala och lokala aktörer. Under denna dag har projekt som fått medel från programmet visat upp sina aktiviteter i en minimässa. Under dagen delade landshövdingen ut Länsstyrelsens Vilja-stipendium till en kvinna som driver företag i Värmland. Detta stipendium delas ut varje år till en kvinna som kan fungera som en förebild för andra kvinnor som vill eller har startat företag.

9. Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som har gjorts på konkurrensområdet, i enlighet med konkurrensförordningen (2008:604).

Länsstyrelsen har efter en anmälan om en påstådd bergtäkt i Årjängs kommun funnit att uttaget och försäljningen av berg för att ge plats åt en ny ladugård, nya silos och en gödselbrunn, inte varit att anse som en täkt. Då bedömningen av detta uttag, för verksamhetsutövarens del, medför mindre avgifter och inget krav på bankgaranti för återställning, har Länsstyrelsen underrättat, dnr 555-4061-09, Konkurrensverket och regeringen om dessa konkurrensfördelar för övervägande och eventuella åtgärder.

10. Länsstyrelserna ska i det regionala tillväxtarbetet stödja utvecklingen av miljövänlig och effektiv teknik och förnybar energi, samt stimulera företag till miljödriven affärsutveckling och till att använda miljöhänsyn som medel för att stärka sin konkurrenskraft. Länsstyrelsen ska redovisa exempel på planerade och genomförda aktiviteter inom uppdraget.

Länsstyrelsen har under många år aktivt verkat för och stimulerat miljödriven näringslivsutveckling inte minst genom initiativet Miljöaktion Värmland under 1990-talet. Det fortsatta arbetet drivs på bred front och under året genomfördes många olika aktiviteter inom detta område. Tillsammans med Region Värmland gjorde vi den 4 juni ett Upprop för klimatet. Detta var avstamp för ett långsiktigt arbete för ett klimatneutralt Värmland. Samhälle, lärosäten och näringsliv har deltagit i framtagande av en vision och målsättning. Enligt visionen ska Värmland bli klimatsmart med hållbara, effektiva energisystem och intelligent logistik. Visionen innebär:

- att det värmländska företagandet och entreprenörskapet ser de smarta fördelarna med att ha ett långsiktigt fokus på klimat- och energifrågan
- att företag och forskning utvecklar energiteknik samt att industrin använder miljöintresset som ett medel för att stärka sin konkurrenskraft

Länsstyrelsen har under året i samverkan med företrädare för viktiga näringslivskluster och Karlstads Universitet gjort en särskild satsning för att visa på konsultchecken (en del av stödformen Regionalt bidrag till företagsutveckling) som en möjlighet för företagsutveckling. De åtgärder som särskilt prioriteras är bland annat effektivisering av produktionen och aktiva miljöåtgärder.

Det interregfinansierade FEM-projektet som genomförs inom det regionala klustret Stål & Verkstad syftar till att förbättra det regionala samarbetet med inriktning på affärsutveckling, innovation, kompetensutveckling samt informations- och kommunikationsteknologi.

Målsättningen är att stärka företagens och därmed regionens konkurrenskraft inom områdena förnyelsebar energi, energieffektivisering och miljö. I regionen finns redan idag världsledande företag och kunskapscentra inom området energi och miljö. Tanken med FEM-projektet är att stödja utvecklingen av dessa företag och att underlätta skapandet av ny företagsamhet inom området. De delområden som kommer att bli aktuella är bland annat vindkraft, solenergi, bioenergi, energieffektivisering av bostäder och industrilokaler, energieffektivisering av datorhallar, utnyttjande av spillvärme, geotermisk energi, vattenkraft, hantering av CO2 och andra växthusgaser samt hantering av spillvatten och slam, biobränsle för fordon med mera. Under året har det inletts särskilda aktiviteter inom ramen för FEM-projektet för att skapa Glava Energy Center. Glava är beläget två mil söder om Arvika och här finns Europas näst största monteringsanläggning för solpaneler. En process är nu påbörjad för att i anslutning till denna anläggning utveckla en miljö för innovation, lärande, teknikutveckling, tester, demonstrationer och inspiration.

Projektet Bionic – en värmländsk strategi för biodrivmedel – har samlat länets företag och organisationer runt frågor som handlar om biodrivmedel. I projektet Bionic finns aktörer inom transporter, kollektivtrafik, bränsleföretag samt kommuner. Länsstyrelsen deltar i styrgruppen och finansierar med 100 000 kr under tre år. Inom ramen för projektet har det bland annat genomförts en inspirationsföreläsning på temat miljödriven affärsutveckling.

Länsstyrelsen deltar i finansiering och genomförande av projektet Miljödiplomering i Värmland som är ett miljöledningssystem för små och medelstora företag för att systematisera arbetet med att minska verksamheternas miljöpåverkan och stärka affärsdriven miljöutveckling. Under året har det värmländska diplomeringssystemet upgraderats för att klara den nationella standarden för miljödiplomeringssystem och nu deltar åtta av 16 kommuner i projektet.

11. Länsstyrelserna ska, mot bakgrund av redovisningen enligt bilaga 3 (tabell G.1) beskriva och motivera de prioriteringar som gjorts mellan ändamålen, samt beskriva och motivera de prioriteringar som har gjorts vid beslut om medel inom respektive ändamål. Vidare ska länsstyrelserna kommentera andelen beviljade medel under anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder som avser medfinansiering av de regionala tillväxtprogrammen (eller motsvarande näringslivsorienterade program i länen) respektive EU:s strukturfondsprogram. Slutligen ska Länsstyrelsen beskriva inriktningen på eventuella insatser som bokförts under raden "varav övrigt" i bilaga 3 (tabell G.1).

Länsanslaget för regional tillväxt är en del av den samlade åtgärdsarsenalen för arbetet med hållbar regional utveckling. Det övergripande programdokumentet för verksamheten i Värmland är det regionala utvecklingsprogrammet *Värmland växer – och känner inga gränser 2009-2013*. Det regionala utvecklingsprogrammet bedöms ha god överensstämmelse med den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Denna har i sin tur varit styrande för de program som har utarbetats för användningen av EU:s strukturfonder under perioden 2007-2013. Värmland omfattas av program gällande för europeiska regional-, social- och jordbruksfonden. Dessa program liksom den nationella strategin har sina övergripande utgångspunkter i EU:s sk Lissabonsstrategi för konkurrenskraft, innovationsförmåga och sammanhållning.

Enligt den svenska regionala tillväxtpolitiken spelar regionernas sätt att fungera en avgörande roll för den nationella tillväxten. Det finns därför en förväntan på att regionerna tar tillvara sina förutsättningar på ett sådant sätt att deras nationella roll blir så stor som möjligt. Det regionala utvecklingsprogrammet är regionens sätt att ta vara på och bidra till att genomföra den nationella strategin och EU:s Lissabonstrategi enligt ovan.

Länsstyrelsens användning och prioritering av länsanslaget för regional tillväxt ska ses i detta större sammanhang. Med dessa grundläggande styrdokument som utgångspunkt beslutas årligen stödgivningens urvalskriterier och prioriteringar i Länsstyrelsens Inriktningsbeslut.

Både Länsstyrelsen och Region Värmland disponerar medel för regional projektverksamhet. Användningen regleras för båda organisationerna i regleringsbrev för anslaget 1:1. Länsstyrelsens prioriteringar avseende stöd till regionala utvecklingsprojekt utgår dels från regleringsbrevet och dels från förordningen om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken. Enligt förordningen får bidrag lämnas för att genomföra projekt som bidrar till att uppnå målen för den regionala tillväxtpolitiken. Den regionala projektverksamheten ska bedrivas i enlighet med de regionala utvecklingsprogrammen och i så stor utsträckning som möjligt inom de regionala strukturfondsprogrammen för konkurrenskraft och sysselsättning samt de territoriella samarbetsprogrammen inom Interreg IV A, B och C. Länsstyrelsen har enligt Inriktningsbeslutet för 2009 fördelat en mindre del av anslaget till projektverksamheten och då till områden där vi har uppdrag och mål genom länsstyrelseinstruktionen och regleringsbrev. Varje beslut om bidrag till eller medfinansiering av ett regionalt utvecklingsprojekt har hänförs till någon av det regionala utvecklingsprogrammets strategier.

Det regionala samverkansorganet disponerar 60 procent av länsanslaget för regional tillväxt. Region Värmlands andel av anslaget får inte användas för företagsstöd. Länsstyrelsen anser att företagsstöden är viktiga verktyg i det regionala tillväxtarbetet och vi har därför fördelat den allra största delen av vår del av anslaget till företagsstöd. Under Åtterrapporering 15 redovisas företagsstödens bidrag till det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen tillämpar en stor öppenhet i stödgivningen inom Regionalt bidrag till företagsutveckling när det gäller olika verksamheter. Utgångspunkten är förordningens lydelse: ”När det avgörs om regionalt bidrag till företagsutveckling kan beviljas ska det särskilt beaktas om: 1) verksamheten kan bedömas bli lönsam på sikt, 2) verksamheten kan bedömas ge varaktig sysselsättning och 3) bidraget kan komma att påverka konkurrensförhållandena på den marknad där verksamheten ska bedrivas”. När det gäller konkurrensförhållanden krävs enligt Länsstyrelsens tillämpning normalt att verksamheten är inriktad på en växande marknad och/eller en större marknad än den lokala eller regionala för att stöd ska kunna lämnas. En prövning av konkurrensförhållandena har skett i varje enskilt fall.

Stödet till kommersiell service är inriktat på det regionala utvecklingsprogrammets strategi Attraktiv Livsmiljö inom insatsområdet Livskvalitet. Inom stöd till Kommersiell Service har det under året riktats särskild uppmärksamhet mot drivmedelsförsörjningen samt samverkan mellan kommersiell och offentlig service.

Såddfinansiering är ett samlingsbegrepp för offentlig riskvillig innovationsfinansiering i tidiga faser av affärsutveckling med tillväxt- och kommersialiseringspotential. Länsstyrelsen prioriterar företag som kan förväntas växa genom offensiva satsningar på nya produkter, processer eller marknader. Enligt Länsstyrelsens mening är det särskilt värdefullt att i innovationsprocesser få till stånd en koordination och samverkan mellan olika regionala aktörer. I Värmland finns aktörer såsom Almi Företagspartner, Inova (inkubatorn vid Karlstads Universitet), IUC Värmland och Innovationsbron AB. Länsstyrelsen har tillsammans med dessa aktörer ett formaliserat samarbete i företags- och produktutvecklingsfrågor under namnet PU-rådet (produktutvecklingsrådet) för samråd angående såddfinansieringsfrågor.

Länsstyrelsen kommer utifrån sin fortsatta roll i det regionala utvecklingsarbetet att ha ett tydligt intresse för omvärldsanalyser och utvärderingar av detta – i bred mening. Medlen för utvärderingar av åtgärder som finansierats av anslaget för regional tillväxt används därför till stor

del för analyser och utvärderingar av regionala utvecklingsprocesser. Under året har Länsstyrelsen beviljat medel till Centrum för forskning om regional utveckling (Cerut) vid Karlstads universitet för en studie om begreppet "Samhällsentreprenör". Cerut – och Länsstyrelsens engagemang vid tillkomsten av Cerut – har enligt Länsstyrelsens bedömning bidragit till att idén om ett lärande arbetssätt har blivit tydligare inom det regionala utvecklingsarbetet.

12. Länsstyrelserna i län med självstyrelseorgan eller samverkansorgan ska redovisa exempel på och kommentera inom vilka områden samverkan sker mellan Länsstyrelsen och självstyrelseorganet respektive samverkansorganet samt hur denna samverkan ser ut.

Samordning av varselinsatser

Landshövdingen och regionrådet ansvarar för att samordna varselinsatser i spåren efter finanskris och lågkonjunktur.

Samrådsgruppen för näringslivs- och utvecklingsfrågor

Länsstyrelsen och Region Värmland bjuder in aktörer tillsammans och leder möten gemensamt, cirka fyra gånger per år.

Rådet för landsbygdsutveckling

Landsbygdsrådet har tillkommit med anledning av Landsbygdsprogrammet 2007-2013. Rådets mandat är dock bredare och handlar om landsbygdsutveckling i hela dess vidd. Rådet leds av länsrådet och sammanträder fyra gånger per år. Här ingår Region Värmland och andra aktörer som arbetar med frågor kopplade till landsbygd och utveckling.

Regionala kompetensrådet

Det regionala kompetensrådet har en lång tradition, men det har dock fått en delvis ny form och en slags omstart efter nedläggningen av länsarbetsnämnderna. Rådet är ett sätt att markera kompetensförsörjningsfrågornas viktiga roll för länets utveckling. Landshövdingen är ordförande i rådet som sammanträder fyra gånger per år.

Värmland växer

Regionalt utvecklingsprogram för åren 2009-2013. Region Värmland är huvudman för programmet och Länsstyrelsen deltar i flera av insatsområdena.

Cerut, Centrum för forskning om regional utveckling vid Karlstads universitet

Såväl Länsstyrelsen som Region Värmland ingår i styrelse och beredningsgrupp. Cerut är ett forskningscentrum vars uppgift är att skapa, utveckla och vårda kunskaper kring regionala utvecklingsfrågor. Människans totala livssituation är fokus – det vill säga arbete, fritid och sociala relationer. Länet som livsmiljö, hållbar utveckling och tillväxt är nyckelbegrepp.

CCS, Centrum för klimat och säkerhet vid Karlstads universitet

Länsstyrelsen och Region Värmland finansierar CCS och sitter i styrelsen. CCS är ett kompetenscentrum inom klimat och säkerhet. En nationell resurs som samlar kunskap och erfarenhet kring risker som ett förändrat klimat kan föra med sig, exempelvis översvämningar, skyfall och stormar.

Klimatråd

Klimatrådet drivs gemensamt av Länsstyrelsen och Region Värmland och samlar offentlighetens, akademins och näringslivets aktörer i ett arbete med att minska samhällets påverkan på klimatet.

Miljösamverkan Värmland

Länsstyrelsen och Region Värmland är delfinansierare och deltagare i styrgruppen för detta tillsynsprojekt, där 15 av länets kommuner deltar.

Samrådsgrupp kommunikationer och Beredningsgruppen för brun/vit-vägvisning

Grupperna möts två till fyra gånger per år för att samråda om länets infrastrukturfrågor respektive vägs skyltning för särskilt värdefulla besöksmål inom turismen.

Arbetsutskott för integrationsfrågor

Arbetsutskottet bildades våren 2009. Inom utskottet har mindre arbetsgrupper bildats och Region Värmland är med i arbetsgruppen som arbetar med kompetensförsörjning och regional tillväxt.

Värmlands jämställdhetsråd

Inom jämställdhetsområdet finns sedan 1995 den regionala samverkansgruppen Värmlands jämställdhetsråd, där Region Värmland ingår som en av elva regionala aktörer. Länsstyrelsen är ansvarig för rådets arbete och länsrådet är ordförande.

Varumärket Värmland

Projektet arbetar med regional utveckling, främst genom informations-, marknadsförings- och praktiviteter. Drivs gemensamt av Länsstyrelsen och Region Värmland.

Samhällsråd för samverkan mot grov organiserad brottslighet i Värmlands, Dalarnas och Örebro län

Det nybildade Samhällsrådet består av landshövdingarna Rose-Marie Frebran (Örebro), Eva Eriksson (Värmland) och Maria Norrfalk (Dalarna), samt de tre länspolisämbetsmästarna Kalle Wallin (Örebro), Dan Persson (Värmland) och Sten-Olov Hellberg (Dalarna). Polisen står för det operativa arbetet medan Samhällsrådet ska medverka genom att diskutera strategier, prioritera inriktningen, förankra i länen samt öppna för kraftfulla länsövergripande insatser. I Värmland ansvarar Samhällsråd Värmland för samordning av länets arbete. Samhällsråd Värmland samordnar och arbetar också med länets alkohol-, narkotika-, dopning- och tobaksfrågor.

Internationella rådet

Gruppen sammanträder ett antal gånger per år för samordning och information om respektive organisations pågående internationella verksamhet. I rådet ingår Länsstyrelsen, Region Värmland, Karlstads universitet, Karlstads kommun och de fyra klusterorganisationerna Stål & Verkstad, The Paper Province, The Packaging Arena och Compare.

14. Samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Västra Götalands och Skåne län ska sårredovisa de medel som erhållits från det under utgiftsområde 19 Regional tillväxt upptagna äldreanslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006, samt anslaget 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013 för medfinansiering av bidrag avseende regionala företagsstöd i samband med utbetalning från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Därutöver ska den del som i detta sammanhang utbetalats från Länsstyrelsen i form av stöd redovisas. Utestående fordringar mot de myndigheter som disponerar äldreanslagen 33:5 och 1:4 redovisas i not till balansräkning.

Länsstyrelsen hade vid årets början en fordran på Tillväxtverket, som disponerar anslaget 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007-2013, uppgående till 2 814 tkr. Under året har 2 789 tkr nya utbetalningar till stödmottagare gjorts samt 3 970 tkr erhållits från Tillväxtverket, vilket medför att utgående fordran på Tillväxtverket uppgår till 1 633 tkr.

15. Samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Västra Götalands och Skåne län ska redovisa de regionala företagsstödens bidrag till det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsens långsiktiga ambition att integrera företagsstödsverksamheten med de regionala utvecklingsprocesserna har genomsyrat arbetet även under 2009. Dialog och informationsutbyte har regelbundet förts med lokala och regionala aktörer i utvecklingsarbetet. Särskilt kan nämnas samverkan med Karlstads Universitet och med företrädare för länets klusterinitiativ om

stödmöjligheter inom ramen för konsultchecksinstrumentet. Särskilda insatser har gjorts för att lyfta fram konsultchecken som medel för företagsutveckling. Även stöd till samverkande företag har uppmärksamats. Nära dialog sker till exempel med IUC Värmland för att få fram samverkansprojekt som kan stödjas med regionalt bidrag till företagsutveckling.

Länsstyrelsen har beviljats EU-medel från Mål 2 Norra Mellansverige för att genomföra ett ramprojekt inom företagsstödsprogrammet. Sådana ramprojekt kan till skillnad från andra projekt som finansieras via strukturfondsprogram finansiera investeringar i företag. Länsstyrelsen ser därför ramprojekt som en naturlig del i genomförandet av strukturfondsprogrammen då företag som deltar i näringslivsinriktade projekt kan gå vidare och utveckla sitt företag via företagsstöd och i linje med de prioriterade insatser som finns i strukturfondsprogrammet.

Länsstyrelsens ramprojektet inom Mål 2 prioriterar investeringar i företag som:

- utvecklar och stärker expanderande och innovativa företag
- leder till ökat nyföretagande
- ligger i linje med de klusterprocesser och klusterinitiativ som har pekats ut i det regionala utvecklingsprogrammet
- tar vara på och stärker innovationer i regionen
- ökar konkurrenskraften på den internationella marknaden
- stärker regionens besöksnäring
- leder till en breddad näringsstruktur inom den lokala arbetsmarknadsregionen
- ökar antalet företag inom miljöteknik och miljötjänster

Företagsstöd används som ett viktigt verktyg för genomförandet av strategierna inom insatsområdet Innovativa Miljöer i det regionala utvecklingsprogrammet. Länsstyrelsen utnyttjar många olika regionala och lokala mötesforum för att informera om stödprogrammet och de möjligheter som finns för expansiva företag. Egna initiativ tas till träffar men initiativ kan också komma från kommuner, klusterföreträdare och andra näringslivsorganisationer

I handläggningen av företagsstöd eftersträvar Länsstyrelsen att stöden ska bidra till social, ekonomisk och ekologisk utveckling. Länsstyrelsen eftersträvar vidare att stödverksamheten bidrar till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i näringslivet.

16. Samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Västra Götalands och Skåne län ska verka för en god tillgång till kommersiell och offentlig service i länet.

Länsstyrelserna ska redovisa och kommentera:

- vilka insatser som genomförts, hur insatserna genomförts och vilka aktörer som deltagit i genomförandet,
- vilket finansiellt stöd, inklusive regionala projektmedel, som beviljats för utveckling av kommersiell service, samt
- vilka resultat genomförda insatser har haft för utvecklingen av tillgång till kommersiell service för medborgare och företag.

Länsstyrelsens utvecklingsarbete inom området kommersiell och offentlig service har under året bedrivits i samverkan med aktörer både inom och utom länet. I samband med regeringsuppdraget "Att sprida kunskap om insatser inom det kommersiella serviceområdet" bildades en arbetsgrupp med deltagare från länsstyrelserna i Värmland och Dalarna, Hela Sverige Ska Leva (HSSL), Landsbygdsservice (före detta FLF) och SmåKom. En delrapport om drivmedel redovisades i februari. Slutrapporten lämnades in i november. Detta arbete har dessutom inneburit erfarenhetsutbyte som varit positivt för länets fortsatta arbete inom området.

Riksdagens Utredningsservice besökte länet i maj med anledning av sitt uppdrag av trafikutskottet att göra en djupstudie inom drivmedelsförsörjningen. En av frågeställningarna var om pumplagen för etanolförsäljning medverkat till att öka tillgängligheten till förnybara drivmedel.

Länsstyrelsernas uppdrag att bevaka behoven av grundläggande betaltjänster på landsbygden har genomförts genom kontakter med länets samtliga kommuner, näringslivsorganisationer, länsbygderådet (HSSL), handikappförbund och pensionärsorganisationer. En rapport lämnades i november till den samordnande myndigheten, Länsstyrelsen Dalarna.

Arbetet med det nya regionala serviceprogrammet har inletts under året. I detta program ska tillgängligheten till drivmedel och dagligvaror uppmärksammas, med fokus på näringsliv och tillväxt. Särskild vikt ska läggas vid insatser som kan öka tillgängligheten till service för personer med funktionsnedsättningar. Samverkanslösningar mellan kommersiell och offentlig service och den ideella sektorn ska uppmuntras. I länet har arbetet med framtagningen av det regionala serviceprogrammet, RSP, tagit sin utgångspunkt från det befintliga partnerskapet för kommersiell service som permanentades efter programmet för kommersiell service 2004-2007. Detta partnerskap har under året haft två möten. Representanter från affärskedjorna ICA, Konsum Värmland, Axfood har deltagit. Apoteksbolaget, Posten, Landsbygdsservice, Länsbygderådet/HSSL, lanthandlare samt kommunerna har också deltagit. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit jämn.

I det löpande arbetet med kommersiell service sker ett kontinuerligt samarbete med det mentorsprojekt som drivs av Landsbygdsservice. Genom mentorernas arbete ute på fältet kan signaler fångas upp och problem lösas i ett tidigt skede. Länsstyrelsen upplever också ett gott samarbete med länets kommuner i ansträngningarna att bevara den kommersiella servicen på landsbygden.

Länsstyrelsen har även deltagit i utveckling och finansiering av länsbygderådets projekt *"Bygders utveckling"* som syftar till att hitta nya lösningar för att öka kommunikationen mellan kommun och byar samt att få en närmare koppling mellan kommunala översiktsplaner och landsbygdsutveckling. Projektet har direkt anknytning till genomförandet av RSP.

Länsstyrelsen har vidare deltagit i utveckling och finansiering av projektet Samlad Service som drivs av Landsbygdsservice. Projektet är ett samarbete mellan två kommuner (Årjängs kommun i Värmlands län och Åmåls kommun i Västra Götalands län) och tre lanthandelsbutiker. Målsättningen är att utveckla ett efterfrågestyrt grundservicepaket för lokalinvånarna. Landsbygdsservice planerar att sprida erfarenheterna från projektet runt om i landet.

Enligt förordningen SFS 2000:284 kan stöd lämnas till dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar i serviceglesa områden. Under året har stöd utgått med totalt 2 506 742 kronor, varav 1 325 748 kronor i form av investeringsbidrag och 1 180 994 kronor i hemsändningsbidrag. Totalt har stöd beviljats i 28 enskilda ärenden, varav tio är stöd till kommuner för hemsändningsbidrag. Resterande ärenden berör landsbygdsbutiker och drivmedelsanläggningar i länet. En stor del av investeringarna handlar om handikappanpassning och kassasystem. Dessa är föranledda av lagändringar.

Länsstyrelsen bedömer att det aktiva arbete som bedrivits i länet på senare år bidragit till att det fortfarande finns 51 landsbygdsbutiker kvar i länet, av dessa är 46 stödberättigade.

Vid årets slut fanns 30 drivmedelsstationer på landsbygden varav 13 är vita mackar utan kedjetillhörighet. Åtta mackar är anknutna till samarbetet inom By-mackkonceptet som utvecklats av Länsbygderådet/HSSL i nära samverkan med Länsstyrelsen.

Sakområde Infrastrukturplanering

Utveckling av uppdraget inom sakområdet

Länsstyrelsen har fortsatt sin satsning på bred tvärssektoriell hantering av infrastrukturärenden inom en särskild "Infrastrukturgrupp" bestående av representanter för sakområdena natur- och kulturvård, miljöskydd, vattenvård, risk och säkerhet, fysisk planering samt infrastruktur, som är sammanhållande. Verksamhetsutveckling integreras kontinuerligt i arbetet.

En viktig del i Länsstyrelsens arbete är omvärldsbevakning vilket bland annat sker genom deltagande i ett stort antal särskilda, ofta länsövergripande, grupper för olika infrastrukturutbyggnader.

Prioriterade insatser

Länsstyrelsen har i stort gjort följande prioriteringar i arbetet:

- I möjligaste mån hålla de av Vägverket och Banverket angivna remisstiderna för förstudier, MKB-godkännande, arbetsplaner och järnvägsplaner
- Delta i Region Värmlands arbete med länstransportplan och svara på remiss om såväl regional som nationell plan
- Utveckla interna rutiner som säkerställer en välbalanserad bedömning av infrastrukturärenden och arbetat med kompetensutveckling över sakområdesgränser
- Delta i MKB-nätverk med Vägverket och Banverket
- Utveckla samarbetet med Vägverket och konsulter för en strukturerad ärendehantering med samråd i tidiga skeden och under hösten särskilt utvecklat kompetensen inom järnvägsbyggande och samarbetet med Banverket med anledning av flera järnvägsärenden

Resultat

Länsstyrelsen bedömer att arbetet i Infrastrukturgruppen utvecklats under året och att Länsstyrelsen koncentrerat arbetet på att lösa de viktigaste problemen i ärendena samtidigt som handläggningstiderna kunnat hållas förhållandevis korta.

26. Samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelserna i Skåne, Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län ska följa utvecklingen i länet inom IT-infrastrukturområdet, med särskild inriktning mot mindre tätorter och glesbygd. Länsstyrelserna ska övergripande redovisa sitt arbete.

Verksamheten inom området har främst varit inriktat på att sprida kunskap om möjligheten till bidrag för att samförlägga tomma kanaler för fiber, vid grävning av annan infrastruktur. Utöver det har vi under året arbetat med rådgivning, administration och handläggning av bidragsansökningar.

Under året har vi utfört tillsyn över hur bidragstagare förvaltat villkoren för tidigare utbetalat bidrag inom sakområdet.

Länsstyrelsen har deltagit i ett flertal möten med Region Värmland och de värmländska kommunerna. Vid dessa tillfällen har information lämnats och mottagits om ärenden inom bredbandsområdet, kanalisering och senaste Bredbandstrategin.

Länsstyrelsen har under året deltagit i ett flertal möten med det länsstyrelsegemensamma nätverket för länssamverkan.

Länsstyrelsen har under året uppfyllt uppsatta mål inom sakområdet.

Sakområde Hållbar samhällsplanering och boende

Översiktlig bedömning

Länsstyrelsen har under året noterat att antalet handlagda översiktsplaner har ökat i antal medan detaljplanerna minskat. De frågor som återkommer handlar om vindkraft, strandnära byggande, handelsetableringar samt bostadsbyggande.

Prioriterade insatser

Klimatanpassningen och kopplingen till risker som ras, skred och översvämning är frågor som ständigt är aktuella inom de delar av samhällsplaneringen där Länsstyrelsen verkar. När det gäller översvämningsfrågor, där ny kunskap ständigt framkommer, märks en tydlig påverkan på den kommunala planeringen i form av diskussioner kring vattennära byggande.

Vindkraftsområdet omfattas sedan sommaren 2009 av ett förnyat regelverk, vilket påverkat vårt arbete med rådgivning och upplysning. Arbetet med vindkraft har främst skett genom att hantera kommunernas översiktsplaner för vindkraft samt att inleda tillståndsprocesser enligt miljöbalken.

Vi noterar att de planer som kommunerna skickar för samråd ofta handlar om förtätning av befintliga tätorter, där planeringsutmaningarna främst består av utformningsfrågor, bevarandefrågor samt bullerstörningar från väg och järnväg.

Den nya strandskyddslagstiftningen har prioriterats under året och stora insatser har lagts på information och utbildning kring denna lag.

Vi har liksom tidigare år deltagit i det arbete som handlar om Boverkets årliga bostadsmarknadsenkät. I juni avrapporterades årets Regionala bostadsmarknadsanalys.

Resultat

Länsstyrelsen har under året fortsatt sin satsning på rådgivning kring samhällsplaneringsfrågor. Detta främst för att underlätta för resurssvaga kommuner där behovet av stöd i planeringsprocesserna är omfattande. Genom stöd och rådgivning ser Länsstyrelsen bland annat att kommunernas aktivitet vad gäller översiktsplanering ökat under det gångna året.

Sakområde Energi och Klimat

36. Länsstyrelserna ska redovisa

- insatser för att konkretisera arbetet med regionala klimat- och energistrategier genom att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med berörda aktörer för att uppnå minskad klimatpåverkan och ökad energieffektivitet, samt
- insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete.

Länsstyrelsen har arbetat med uppdraget genom att initiera, inspirera och planera aktiviteter som stimulerar till energieffektivisering och till en hållbar omställning av energisystemet. Energi- och klimatfrågornas stora aktualitet återspeglar sig i vår verksamhet genom att frågorna finns med och integreras i många av våra ansvarsområden. Exempel på områden är planerings- och infrastrukturarbetet med vindkraftsgruppen, barn- och jämställdhetsperspektivet, miljötillsyn och miljörapportering, samråd kring Ramdirektivet för vatten, prioriteringar av företagsstöd och stöd inom landsbygdsprogrammet. Genom framtagandet av en klimat- och energistrategi har frågorna lyfts till en strategisk nivå som knyter samman arbetet i länet.

I det strategiska arbetet för minskad klimatpåverkan och en förändrad energianvändning har Länsstyrelsen en referensgrupp med olika aktörer från länet. De representerar beslutsfattare, experter, energianvändare och energiproducenter. Referensgruppen ombildades under hösten till ett Klimatråd. Ur diskussionerna med aktörerna har ett övergripande mål för länet formulerats; *”Värmland är klimatneutralt år 2030”*. Visionen lanserades vid ett klimatupprop i juni då landshövdingen och regionrådet undertecknade upppropet gemensamt med aktörerna. Målet innebär att Värmland ska arbeta för att vara oberoende av fossila bränslen för uppvärmning, service och transporter samt att den el som förbrukas i länet i första hand ska vara förnybar. Effektivisering ska genomsyra all energianvändning. Uppropet ses som startskottet för ett offensivt klimatarbete de kommande åren. Vår bedömning är att det finns en stor uppslutning kring visionen att Värmland ska utmärka sig genom tydliga satsningar inom energiområdet.

Klimatuppropet har presenterats på en webbplats där ytterligare drygt hundra personer, företag och organisationer nu har undertecknat. Vid upppropet hölls samtidigt ett seminarium om vilken betydelse målformuleringen kommer att ha för Värmland. Karlstads Universitet presenterade en studie, beställd av Länsstyrelsen, om *”Tillväxt och miljö i en globaliserad värld”*. Arbetet med Klimatuppropet genomfördes i nära samarbete med Region Värmlands Energikontor.

Länsstyrelsen och Region Värmland har gemensamt sökt medel från Energimyndigheten för det fortsatta arbetet med information och förankring av klimatmålet, under namnet *”Klimatneutrala Värmland”*. Energikontor Värmland har påbörjat arbetet med uppsökande verksamhet till kommunerna och klusterorganisationerna samt öppnat en webbplats för kommunikation om arbetet. Efter önskemål från bland annat Klimatrådet har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med underlag till uppföljning av målet.

Länsstyrelsens vidareutveckling av den regionala klimat- och energistrategin med tillhörande handlingsprogram sker i samverkan med Klimatrådet och Region Värmlands arbete med det regionala utvecklingsprogrammet. Inom programmets strategi *”Klimat- och miljösmartare Värmland”* ska en kartläggning, en GAP-analys och ett handlingsprogram genomföras. Till kartläggningen hör Länsstyrelsens återrapportering till regeringen i oktober 2008 och den sammanställning av pågående åtgärder hos länets aktörer som Länsstyrelsen tog fram i april

2009. Vid regelbundna möten utbyter Länsstyrelsens och Energikontorets medarbetare erfarenheter och informerar varandra om pågående arbete.

Det EU-finansierade projektet ”*Bionic – en värmländsk strategi för biodrivmedel*” samlar länets företag och organisationer runt frågor rörande biodrivmedel. I Bionic medverkar aktörer inom transporter, kollektivtrafik, bränsleföretag och kommuner. Länsstyrelsen deltar i styrgruppen och delfinansierar med 100 000 kr under tre år. Bland aktiviteter under året kan nämnas studiebesök på en gårdsbaserad RME-anläggning i Kristinehamn, studieresor till olika biogasanläggningar, biogasdagar med demonstrationer och inspirationsföreläsning om affärsdriven miljöutveckling.

För att bättre kunna följa upp effekter av åtgärder inom energieffektivisering och energiomställning har vi reviderat emissionsdatabasen för luftutsläpp.

Värmland var under året värd för länsstyrelsernas nationella skogshandläggarnätverk på temat energi och vatten. Vid mötet deltog även representanter för regionala skogindustrier.

Länsstyrelsen har under året beviljat 91 000 kr i statsbidrag till solvärme och har aktivt marknadsfört stödet bland annat genom att delta på Villamässan i Karlstad.

I syfte att stödja näringslivets energi- och klimatarbete har Länsstyrelsen i samverkan med företrädare för viktiga näringslivskluster och Karlstads Universitet i en särskild satsning informerat om konsultchecken, finansierad genom Regionalt bidrag till företagsutveckling, som en möjlighet för företagsutveckling. De åtgärder som där särskilt prioriterats är effektivisering av produktionen och aktiva miljöåtgärder. Även för målgrupperna inom Landsbygdsprogrammet finns möjlighet att använda sig av kompetensutvecklingscheckar med liknande inriktning.

Länsstyrelsen deltar med finansiering och i genomförandet av projektet Miljödiplomering enligt Värmlandsmodellen vilket är ett miljöledningssystem för små och medelstora företag för att systematisera deras arbete med att minska verksamheternas miljöpåverkan, stärka affärsdriven miljöutveckling och öka kontakterna mellan miljökontoren och företagen. Under året har diplomeringssystemet uppgraderats för att fylla den nationella kravstandarden för miljödiplomeringssystem. Åtta av 16 kommuner deltar i projektet.

I syfte att stödja kommunernas energi- och klimatarbete har Länsstyrelsen medverkat i kommunernas klimat- och energiplaner. Vi har tagit del av fyra kommunala planer som remitterats under året inför kommunfullmäktigebeslut. Under året avslutades EU-projektet ASPIRE där Länsstyrelsen och kommunerna under Region Värmlands projektledning arbetat med lokala och regionala planer. Länsstyrelsen har på olika sätt verkat för energihushållningsfrågor vid tillsyn och tillsynsvägledning. En tillsynskampanj rörande energikartläggning av Länsstyrelsens tillsynsobjekt har genomförts. Miljösamverkan Värmland har haft ett seminarium för att öka kompetensen inom energitillsyn hos kommunernas handläggare.

Det förändrade regelverket kring hantering av vindkraftsetableringar har påverkat Länsstyrelsens arbete med rådgivning och information. Vårt arbete med vindkraft har främst skett genom hantering av kommunernas översiktsplaner för vindkraft och inledning av tillståndprocesser enligt miljöbalken. Internt har arbetet bedrivits genom en tvärsektoriell vindkraftsgrupp. Hälften av länets 16 kommuner är i olika utsträckning i gång med att planera för vindkraft. En kommun har en antagen plan, en kommun har en plan på utställning och i en tredje kommun pågår samråd. I ytterligare fem kommuner är arbetet med vindkraft i översiktsplaneringen ganska långt framme. Ett seminarium för flygplatschefer och vindkraftsentreprenörer har genomförts.

Sakområde Kulturmiljö

38. Länsstyrelserna ska för verksamheten inom området kulturmiljö:

- kortfattat och översiktligt redovisa en bedömning av Länsstyrelsens arbete,
- redovisa de viktigaste prioriteringarna och insatserna under året (max fem stycken), samt
- redovisa en kortfattad och översiktlig bedömning av Länsstyrelsens resultat.

Översiktlig beskrivning av uppdraget inom sakområdet

Länsstyrelsens kulturmiljöarbete omfattar samråd, tillståndsprövning, tillsyn och vägledning enligt 2, 3 och 4 kap. lag (1988:950) om kulturminnen, förvaltning av kulturresevat enligt 26 kap miljöbalken (1998:1088) samt fördelning av statsbidrag enligt Förordning om bidrag till kulturmiljövård (1993:379). Utöver detta deltar sakområdet kulturmiljö bland annat i naturvårds-, lantbruks-, miljöskydds-, vatten-, plan- och infrastrukturärenden liksom i miljömålsarbetet.

Kulturmiljöarbetet omfattar även viss samordning av den regionala kulturmiljövården liksom information och kunskapsförmedling samt deltagande i nationella nätverk för kulturmiljövård.

Prioriterade områden samt resultat

Tvärsektoriellt arbete

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att förbättra det interna tvärsektoriella arbetet i syfte att såväl förbättra servicen gentemot sökanden som att effektivisera och förbättra handläggningen. Det finns i detta sammanhang ett behov av utökade tvärsektoriella kunskapsunderlag för att vidareutveckla arbetet ytterligare, framförallt rörande jämställdhets- barn- och integrationsperspektiv.

I samband med granskning av kommunernas översiktsplaner har vi under året särskilt kvalitetsgranskat befintliga kulturmiljöunderlag bland annat i form av Riksintresseområden, miljöer i kulturmiljöprogrammet och kategoriinventeringar. Granskningen har visat att det finns ett tydligt behov av att uppdatera och förnya såväl kartunderlaget som värdetexter och utpekanden samt att göra underlaget tillgängligt i digital form.

Det tvärsektoriella arbetet har bland annat resulterat i att mångfaldsperspektiven kommit att uppmärksammas i högre grad även om en del arbete återstår för att helt implementera perspektiven i kulturmiljöarbetet. Samarbetet med bland annat naturvård har dels bidragit till en effektivare handläggning gentemot sökanden men också en ökad samsyn. Inför våren 2010 planeras gemensamma interna seminarier som bland annat handlar om målkonflikter för natur- och kulturmiljövård.

Ärendehandläggning/tillsyn

Inom handläggning enligt 2 kap. KML har vi under året prioriterat att hantera inkommande ärenden. Utrymmet för egeninitierad tillsyn, vägledning och information har varit mycket begränsad. Operativ tillsyn har skett i samband med ärendehandläggning, framför allt inom uppdragsarkeologi, eller varit händelsestyrd. Den händelsestyrda tillsynen har bland annat resulterat i att flera fall av brott mot 2 kap. KML har anmälts till åklagare. Tillsynsmetoderna kring bidragsärenden, byggnadsminnen och kyrkor har bestått av både direkt tillsyn och systemtillsyn i vägledande, förebyggande och kontrollerande tillämpning. Huvuddelen av tillsynen har varit ärenderelaterad med besiktningar på plats och granskning av inkomna slutrapporter.

Resultatet av tillsynen kan vi se genom ett ökat antal inkommande tillståndsansökningar. De fall av brott mot KML som anmälts till åklagare har uppmärksammats i media och det kan förhoppningsvis bidra till att lagen följs i högre utsträckning. Hos de större företag som varit föremål för åtalsanmälningarna märks en tydlig förändring i attityd och större försiktighet i samband med arbetsföretag i närheten av fornlämningar.

Fornvårdsprojektet

Länsstyrelsen bedriver kontinuerlig fornvård som följer länets fornvårdsprogram och vården har fram till 2009 omfattat cirka 160 miljöer. Under 2008-2009 har Länsstyrelsen bedrivit ett projekt som delfinansierats av anslag 7:2 och som syftat till att öka kvaliteten på fornvården inom ramen för länets fornvårdsprogram. Projektet har inneburit ett delvis nytt urval, dels på grund av att flertalet miljöer valts ut före revideringsinventeringen och att programmet därmed inte varit representativt för länets fornlämningsbild, dels för att Länsstyrelsen samrått med länets kommuner och gett dem möjligheten att lyfta fram miljöer som de ansett som viktiga besöksmål. Projektet har också inneburit att antalet miljöer minskat så att de miljöer som ingår kan skötas på ett bättre sätt utan att det blir en avsevärt högre kostnad. Idag ingår cirka 100 miljöer i fornvårdsprogrammet och för dessa har det upprättats nya skötsel- och informationsplaner. Arbetet med skötselplaner är ännu inte helt slutfört. I de nya skötselplanerna redovisas möjligheterna för att förbättra den fysiska tillgängligheten för funktionshindrade och informationsplanerna innehåller bland annat förslag på förbättringar av skyltmaterialet ur ett tillgänglighets- och barnperspektiv. Inom ramen för projektet har en hållristningsmiljö gjorts tillgänglig för funktionshindrade genom att en ramp byggts. Hållristningarna har också fyllts i med vit färg då den är en bättre kontrastfärg för personer med synnedsettningar än röd. Skyltarna har placerats på låg höjd så att de kan läsas av såväl barn som rullstolsbundna.

Fornvårdsprojektet förväntas resultera i dels att miljöerna blir mer kända och tillgängliga för allmänheten, dels att de i högre utsträckning uppmärksammas av kommunerna och därmed kan utvecklas som besöksmål. Flera kommuner har nu engagerat sig för vissa områden och sagt sig villiga att utföra iordningställande åtgärder. Resultatet av projektet är att länet fått ett representativt urval av fornvårdsområden som speglar länets samlade historia. Översynen av fysisk tillgänglighet har resulterat i ett underlag för anpassningar så att kulturarvet kan komma fler grupper i samhället till del. Projektet har också resulterat i en möjlighet till ökad lokal delaktighet. Detta är angeläget bland annat i syfte att nå en förståelse för och ett långsiktig bevarande av våra värdefulla kulturmiljöer. Detta är en av den regionala kulturmiljövårdens största utmaningar.

Nätverksarbete

Länsstyrelsen deltar i ett antal nätverk som innefattar flera län bland annat för arkeologi- och byggnadsvårdshandläggare samt kulturresevervatsförvaltning. Handläggarnätverken syftar till att diskutera och lösa gemensamma frågor och förhållningssätt, rutiner, mallar, checklistor med mera. En annan typ av nätverksarbete är Bergslagssatsningen som är ett projektsamarbete mellan länsstyrelserna i Västmanland, Dalarna, Värmland, Gävleborg och Örebro län. Syfte och mål är att i samverkan med Intresseföreningen Bergslaget, Riksantikvarieämbetet och KTH bidra till ökat besöksantal i Bergslagen och främja regionens sysselsättning och tillväxt. Därigenom finns goda möjligheter att skapa bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning av kulturarvet i Bergslagen. Samtliga insatser syftar till att göra kulturarvet tillgängligt och att de kulturhistoriska värdena ska tas tillvara i samhällsutvecklingen. Länsstyrelsen deltar i projektets styrgrupp och har även deltagit i workshops kring teman som Måltid Bergslagen och Trädgård Bergslagen. Projektet pågår fram till år 2011.

Nätverksarbetet resulterar bland annat i ett effektivare arbetssätt för frågor som är gemensamma för flera länsstyrelser och innebär kompetensutveckling för de enskilda handläggarna.

Sakområde Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

Översiktlig bedömning

Under år 2009 har inga extraordinära händelser inträffat i länet. Det som hotat samhällsviktig verksamhet har varit influensapandemin, den ekonomiska krisen, ett omfattande elavbrott i länets största kommun, översvänningsrisker under hösten samt anlagda bränder i flerbostadshus där förmågan för de olika delarna i samhället att kommunicera med invånare från andra kulturer behövt utvecklas.

Prioriterade insatser

Länsstyrelsens verksamhet inom sakområdet kraftsamlades till tillsyn (LSO) och uppföljning (LEH) av kommunal verksamhet. Därutöver har funktionen bland annat hanterat influensapandemin, bevarat och utvecklat viktiga nätverk, övat och utbildat egen krishanteringsorganisation, stött kommuners övning och utbildning samt utvecklat arbetet med riskhänsyn i samhällsplaneringen.

Bland de nya verksamhetsområden som utvecklats under året bör nätverken för evenemangssäkerhet, kriskommunikation och CBRNE-frågor samt deltagande i klimatanpassningsarbetet särskilt uppmärksammas.

Resultat

Vi har under året uppfyllt uppsatta mål för tillsyn och uppföljning. Vi har också utvecklat stödet till kommunerna, planmässighet i vår egen verksamhet samt fullföljt förnyelsen av Länsstyrelsens krishanteringsorganisation.

40. För att ytterligare förbättra uppföljningen av samhällets krisberedskap ska länsstyrelserna göra en översiktlig regional sammanställning, analys och värdering av kommunernas förmågebedömningar enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelserna ska bedöma i vilken utsträckning enskilda kommuner och landsting analyserat och dokumenterat de extraordinära händelser som kan inträffa i fredstid samt hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten.

Länsstyrelsen har under året följt upp samtliga kommuners efterlevnad av lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Alla kommuner har en risk- och sårbarhetsanalys som belyser risker inom egen verksamhet samt inom ramen för det geografiska områdesansvaret. I huvudsak behandlas konsekvenserna för berörd funktion medan påverkan på egen organisation mer sällan redovisas. De flesta kommunerna har behov att utveckla nästa steg av analyserna; att utforma en konkret planering för hur riskerna ska hanteras.

I flera kommuner behöver planmässigheten inom området utvecklas för att nå ännu högre effekt av nedlagda ansträngningar.

Den övergripande slutsatsen av verkställd uppföljning är att länets kommuner bedriver en kompetent och effektiv verksamhet inom området. De största tillgångarna i arbetet är kunniga beredskapssamordnare, engagerade beslutsfattare samt förankringen i lokalsamhället. Därmed följs en tradition som har sina rötter i räddningstjänsternas arbete med risk och säkerhet.

41. Länsstyrelsernas tillsyn över kommunerna, inom ramen för området skydd mot olyckor, ska bedöma och främja kommunernas förmåga att leva upp till de nationella målen samt de verksamhetsmål och de särskilda skyldigheter som framgår av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Länsstyrelsernas tillsyn enligt lagen ska inriktas så att den kan samordnas med den uppföljning som ska ske av kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem enligt avtalet mellan staten och Sveriges kommuner och landsting. Länsstyrelserna ska redovisa en sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor.

Den sammanfattande bedömningen av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor är att kommunerna under året kontinuerligt och aktivt arbetat för att uppnå lagens intentioner om ett ökat skydd mot olyckor. Som exempel har kommunerna utvecklat tillsynsarbetet under året genom att kombinera fokus på systematiskt brandskyddsarbete, SBA, med faktisk tillsyn i syfte att bygga upp ett samarbetsklimat där brandsäkerheten ökar såväl på kort som på lång sikt.

Länets kommuner har också en bra utveckling gällande rengöring och brandskyddskontroller även om det finns stor eftersläpning i antalet brandskyddskontroller i de flesta kommuner.

När det gäller annat förebyggande arbete mot bränder kan nämnas till hushållen utskickade informationsfoldrar, funktionskontroll och batteribyte i brandvarnare i samband med brandskyddskontroll samt utbildningsinsatser i grundskolan. Ett förbund i länet har även genomfört bostadstillsyn med mycket gott resultat. Satsningar med anpassad brandskyddsinformation har även genomförts till invandrargrupper i några kommuner.

Tydliga och väl fungerande rutiner för utökade olycksundersökningar har förbättrats under året, men rutiner för egenkontroll saknas i stort sett i alla länets kommuner.

Sakområde Naturvård, miljö- och hälsoskydd

43. Länsstyrelsernas miljötillsynsarbete ska bidra till att miljö kvalitetsmålen nås och att uppkomsten av miljöskador motverkas. Länsstyrelserna ska ta fram tillsynsvägledningsplaner och genom tillsynsvägledning förbättra förutsättningarna för det operativa tillsynsarbetet hos kommunerna. Arbetet med tillsynsvägledning ska bland annat ske genom regional miljösamverkan.

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa

- eventuella brister i den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen och åtgärder för hur dessa brister kan åtgärdas,
- hur den regionala miljösamverkan har bedrivits,
- på vilket sätt miljömålen inverkar på planeringen och genomförandet av tillsynen och tillsynsvägledningen, samt
- viktiga insatser i vägledande syfte och effekter av tillsynsarbetet i övrigt.

Länsstyrelserna ska efter samråd med kommunerna bidra till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan. Länsstyrelserna ska även redovisa hur detta arbete har bedrivits.

Länets miljötillsyn – möjligheter och begränsningar samt miljömålets inverkan

Den operativa tillsynen av miljöfarlig verksamhet bygger i allt större utsträckning på systemkontroll och underhandskontakter mellan verksamhetsutövarna och tillsynsmyndigheten. I många verksamheter tillämpas miljöstyrningssystem och inom dessa definierade betydande miljöaspekter som oftast har bäring mot miljömålen. Länsstyrelsens erfarenhet är att det effektivaste miljöarbetet sker när tillsynen medför att verksamhetsutövarnas miljöarbete ges hög prioritet. Detta skapar bra förutsättningar för att upptäcka och åtgärda miljöproblem innan dessa medför sådana konsekvenser att kraftfulla myndighetsåtgärder krävs.

Ett exempel på aktivitet som bidrar till ovanstående är projektet *Kvalitetssäkring av miljöledningssystem för små och medelstora företag* där Länsstyrelsen deltar med finansiering och i genomförande. Miljöledningssystemet är ett verktyg för att systematisera arbetet att minska verksamhetens miljöpåverkan, stärka affärsdriven miljöutveckling och öka kontakterna mellan miljökontoren och företagen. Under året har det värmländska diplomeringsystemet uppdaterats för att uppfylla den nationella kravstandarden för miljödiplomeringsystem och nu deltar åtta av 16 kommuner i projektet.

De resurser som avsätts till tillsyn varierar i länet och på Länsstyrelsen har resurser fått omfördelas under året till arbete med prövning av miljöfarlig verksamhet.

Tillsynsvägledningen har delvis skett i samverkan med Miljösamverkan Värmland. Inte alla planerade aktiviteter i Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan har genomförts. Uppföljning av kommunernas operativa tillsyn har blivit mindre än planerat och har bestått av uppföljande tillsyn efter klagomål.

Det är viktigt att inte ha alltför många tillsynsvägledande aktiviteter för kommunens inspektörer eftersom resurserna är begränsade, speciellt i små kommuner, och tillsynsvägledningen får inte ta oproportionerligt stor resurs i anspråk. Därför är det viktigt att Länsstyrelsen själv och i samarbetet med Miljösamverkan Värmland håller så effektiv och relevant tillsynsvägledning som möjligt. Detta sker lämpligast genom att fokusera på prioriterade ämnesområden, bland annat genom att följa Naturvårdsverkets vägledningsplan.

Miljösamverkan Värmland

Under år 2008 bildades det regionala samverkansprojektet, Miljösamverkan Värmland, där 15 av länets 16 kommuner, Länsstyrelsen och Region Värmland ingår. Delprojektet enskilda avlopp

avslutades under året. Två delprojekt pågår, tillsyn lantbruk och avfall med inriktning mot hantering av schaktmassor. Syftet är att öka kompetensen hos kommunerna för deras hantering av frågorna. Seminarier har genomförts inom enskilda avlopp, energitillsyn och lantbrukstillsyn. Miljöinspektörsträff har anordnats och delprojekten har del- eller slutredovisats vid träffar med kommunerna. Länets förtroendevalda politiker har informerats om Miljösamverkan Värmland. Miljösamverkan Värmland samarbetar nu med Miljösamverkan Västra Götaland i ett projekt kring hantering av överskottsmassor. Projektledarna för de olika regionala samverkansprojekten träffas regelbundet för erfarenhetsutbyte och där deltar även Miljösamverkan Sverige.

Tillsynsinsatser och effekter

Vägledande insatser

Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan för åren 2009-2012. (se Dnr: 503-17350-2008, Publ. Nr. 2008:31) har tagits fram utifrån Naturvårdsverkets vägledningsplan, kontakter med övriga centrala verk, regleringsbrev, förändringar som väntas eller nyligen införts i miljölagstiftningen, statusen på de regionala miljömålen samt en omfattande enkät som Miljösamverkan Värmland utfört för att kartlägga kommunernas behov av tillsynsvägledning och annan relevant vägledning inom miljöområdet. I tillsynsvägledningsplanen redovisas årsvis följande aktiviteter: tillsynsprojekt, handläggartreffar, kompetensutbildning samt uppföljning. Samtliga aktiviteter är kopplade till ett eller flera nationella miljö kvalitetsmål. Tillsynsplanen kommer att revideras under 2010 eftersom alla aktiviteter inte genomförts som planerats för 2009.

En viktig insats i vägledande syfte har, som tidigare år, skett genom informella kontakter mellan Länsstyrelsens handläggare och kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer och vid möten anordnade av Länsstyrelsen eller inom ramen för Miljösamverkan Värmland. Länsstyrelsen har vid nätverksträffar med kommunerna gett vägledning om miljömålen, informerat om vattendirektivsarbetet, den nya strandskyddslagstiftningen och om hur kommunerna kan använda miljömålen i sin dagliga verksamhet. Länsstyrelsen har även anordnat en Miljöbrottsdag i samverkan med polis och åklagarmyndigheten.

Miljöfarlig verksamhet

Miljötillsynen och tillsynsvägledning sker med utgångspunkt från miljömålen och verksamhetens eller aktivitetens väsentliga betydelse för miljömålen. För vissa, särskilt farliga verksamheter sker tillsyn minst en gång, men oftast flera gånger per år beroende delvis på den inverkan på miljömålen de har. För andra verksamheter sker tillsynen glesare. Målet är att verksamhetsutövare av alla slag ska följa de beslut som fattats och därigenom bidra till att miljömålen uppnås.

Länsstyrelsen har under året haft tillsyn över 107 miljöfarliga verksamheter (verksamhet 555) varav 42 täktverksamheter och 65 annan miljöfarlig verksamhet. I 15 fall har tillsyn skett av förorenade markområden (verksamhet 575). Under året har tillsynsbesök skett vid 55 procent av täkterna och 71 procent av övrig miljöfarlig verksamhet. Vid stora verksamheter förekommer fler tillsynsbesök per år vilket medfört att totalt 111 tillsynsbesök utförts vid besökta 69 tillsynsobjekt. För täktverksamhet har Länsstyrelsen upprättat en treårig tillsynsplan 2009-2011. Utöver platstillsyn bedrivs en omfattande skrivbordstillsyn bland annat i form av hantering av anmälningsärenden, miljörapporter och rådgivning till verksamhetsutövare.

SEVESO

På länets miljöfarliga verksamheter som även är SEVESO -verksamheter har tio av tolv verksamheter, varav åtta på högre kravnivå och två på lägre kravnivå, varit föremål för tillsyn under året. Tillsynsbesöken har bland annat skett i samverkan med Arbetsmiljöverket. Under året har Länsstyrelsen gått med i ett projekt inom ramen för Miljösamverkan Sverige som handlar om riskhantering.

Efterbehandling av förorenad mark

Under året avslutades Länsstyrelsens tvååriga EBH-projekt där länets samtliga kommuner har besökts för en dialog om hur arbetet med efterbehandling av förorenade områden kan ske på ett så effektivt sätt som möjligt. Länsstyrelsen har informerat om bakgrunden till efterbehandlingsarbetet, om lagstiftningen inom området, om reglerna om tillsynsmyndighet, om Länsstyrelsens uppdrag och om kommunernas uppgifter. Länsstyrelsens tillsynsvägledningsarbete har under året varit fokuserat på att stötta kommunerna i deras tillsynsarbete att få ansvariga att genomföra inventeringar, undersökningar och åtgärder av förorenade områden.

Hälsoskydd

Under året har det funnits två aktuella projekt inom hälsoskydd; Socialstyrelsens nationella projekt "Hygien i förskolan" och Miljösamverkan Sveriges projekt "Metodstöd för uppföljning och utvärdering av kommunernas operativa hälsoskyddstillsyn"

I projektet "Hygien i förskolan" har elva av länets 16 kommuner deltagit. Med anledning av projektet genomfördes två träffar på Länsstyrelsen med deltagare av kommunerna och Landstinget i Värmlands smittskyddsavdelning. Inspektörerna fick också en utbildning vid en informationsdag på Örebro Universitetssjukhus under hösten.

Under året har vi även deltagit i projektgruppen för "Metodstöd för uppföljning och utvärdering av kommunernas operativa hälsoskyddstillsyn" Projektet har drivits av Socialstyrelsen och i samverkan med Miljösamverkan Sverige. Syftet med projektet var att ta fram ett metodstöd för uppföljning och utvärdering av kommunernas operativa hälsoskyddstillsyn. Under 2010 kommer metodstödet att testas av länsstyrelserna.

Vattenverksamhet

Antalet anmälningsärenden har ökat under året. Under 2008 inkom 101 anmälningar om vattenverksamhet medan 135 ärenden hade inkommit redan till och med den 18 december 2009, en ökning med över 30 procent. Sannolikt beror inte ökningen på en stor ökning i antalet utförda vattenverksamheter, utan på att Länsstyrelsen på ett bra sätt lyckats nå ut med information och att kunskapen om gällande regelverk ökar bland konsulter, entreprenörer och verksamhetsutövare.

Länsstyrelsen har under året satsat på tvärsektoriell verksamhet och samverkan med Skogsstyrelsen i frågor rörande vattenverksamhet i skogsbruket såsom markavvattning, dikesrensning, överfarter i vatten och markskador. Åtta utbildnings- och informationsträffar har genomförts under året. På Länsstyrelsen har samarbetet mellan tillsyn enligt 7 och 11 kap miljöbalken fortsatt. Länsstyrelsen deltar även i projektet "Informationsmaterial vattenverksamheter" som drivs inom ramen för Miljösamverkan Sverige.

Länsstyrelsens tillsyn av vattenskyddsområden har under året uteslutande skett utifrån inkomna anmälningar inom 3 vattenskyddsområden. Förebyggande tillsyn har skett genom rådgivning om gällande regler inom aktuellt vattenskyddsområde.

Naturvårdsverkets vägledningsplan

Naturvårdsverkets Vägledningsplan har beaktats vid val av projekt och aktiviteter inom Miljösamverkan Värmland och vid framtagandet av Länsstyrelsens tillsynsvägledningsplan. Länsstyrelsen har deltagit i Naturvårdsverkets uppföljning genom att besvara enkät om tillsyn i skyddade områden och genom deltagande i grupputvärdering av Naturvårdsverkets roll som tillsynsvägledande myndighet. Naturvårdsverket är representerat i Miljösamverkan Sverige vilket innebär ytterligare ett forum för vägledning. Länsstyrelsen anordnade under året en handläggartreff för Skogsindustri där Naturvårdsverket och den regionala skogsindustrin deltog.

44. Länsstyrelserna ska särskilt verka för att verksamhetsutövarna iakttar Naturvårdsverkets föreskrifter avseende avloppsreningsverk för att minska kväveutsläpp. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits och resultaten av dessa.

Följande tre avloppsreningsverk(arv) i länet uppfyller inte direktivets krav:

- Kils arv, Kils kommun
- Viks arv, Arvika kommun
- Säffle arv, Säffle kommun

Tillsynsansvaret för de aktuella avloppsreningsverken har den kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnden, vilket innebär att Länsstyrelsen i huvudsak har rollen som vägledande myndighet. Följande åtgärder har vidtagits under året:

Under våren besökte Länsstyrelsen de berörda kommunerna och informerade med anledning av EU-kommissionens stämning av Sverige i frågan om kvävekravet.

Den 25 mars informerade Länsstyrelsen kommunerna genom en skrivelse om gällande lagstiftning, utsläppsvärden, retention vid verken samt en sammanfattning av stämningen.

Den 7 april skickade Arvika kommun en skrivelse till Naturvårdsverket om att retentionen inte är rätt beräknad. Naturvårdsverket har under året inte svarat kommunen.

Den 19 november inledde Säffle kommun en omprövning av tillståndet med ett myndighetssamråd där förslag på kväverening presenterades.

Med anledning av domen den 6 oktober informerade Länsstyrelsen den 30 november de aktuella kommunerna genom en skrivelse om domens innebörd för kommunerna och begärde att kommunerna senast den 1 februari 2010 ska inkomma med en handlingsplan till Länsstyrelsen där det ska framgå vad man tänker göra för att uppnå kraven.

Länsstyrelsens fortsatta arbete i frågan kommer att bedömas utifrån inkomna handlingsplaner.

45. Tillsynen över naturreservat, strandskyddsområden, kulturhistoriskt skyddade områden och andra skyddade områden ska bidra till bättre regelefterlevnad och till att miljö kvalitetsmålen nås. Tillsynen över kulturhistoriskt värdefulla miljöer, byggnader och fornminnen m.m. ska bidra till bevarandet av dessa samt till förbättrade förutsättningar för hållbar förvaltning av kulturarvet.

Länsstyrelserna ska redovisa vilka viktiga insatser man gjort i vägledande syfte och vilka effekter tillsynen som rör skyddade områden respektive kulturmiljön har medfört.

Skyddade områden – tillsynsinsatser samt effekter

När det gäller tillsyn relaterad till områdesskydd har viktiga insatser i vägledande syfte skett genom informella kontakter mellan Länsstyrelsens handläggare och kommuner och samverkan med andra myndigheter såsom Skogsstyrelsen och Vägverket. Förebyggande arbete har också skett i tidigt skede under planeringsprocesser genom kontinuerligt deltagande i samarbetsgrupper, såsom Väggrupp och Vindgrupp, inom Länsstyrelsen.

Stor resurs läggs på förebyggande tillsynsinsatser i samband med ärendehandläggning, exempelvis av typen samråd enligt kap12 § 6 MB, vattenverksamhet, prövning av dispenser och tillstånd inom skyddade områden med mera. Merparten av den operativa tillsynen är

händelsestyrd. Egeninitierad tillsyn sker i form av uppföljning av tillstånd, dispenser och förelägganden om rättelse. Dessutom har Länsstyrelsen tagit fram nya arbetsformer för hur reservatsförvaltare i naturreservat, som är ute mycket, lämnar över ärenden för tillsyn i samband med överträdelser enligt reservatsföreskrifter.

Den förebyggande tillsynen som sker i samband med granskning av arbetsföretag inom de olika ärendegrupperna, leder till en ökad kunskapsnivå och förståelse för lagstiftningen bland verksamhetsutövare.

Händelsestyrd och egeninitierad uppföljande tillsyn resulterar i åtalsanmälningar, beslut om rättelser, uttag av miljöskattavgifter med mera. En synergieffekt av den egeninitierade tillsynen är att Länsstyrelsen uppmärksammas på vilka kunskapsluckor som finns bland verksamhetsutövare. Detta ökar Länsstyrelsens möjligheter till goda förebyggande och vägledande insatser framöver.

Länsstyrelsen har under året inte bedrivit någon egeninitierad tillsyn av vattenskyddsområden. Däremot har tillsyn skett utifrån inkomna anmälningar inom tre vattenskyddsområden. Förebyggande tillsyn har genomförts genom rådgivning om vad som gäller inom det aktuella vattenskyddsområdet

Tillsynen av strandskyddsområden har under året främst bedrivits i vägledande syfte och då med avseende på den nya strandskyddslagen. Vi har medverkat vid seminarier med länets planerare och bygglovshandläggare samt vid seminarium tillsammans med SKL. Vidare har ett antal kommunbesök genomförts där strandskyddsfrågan varit huvudämnet. Intresset för den nya lagstiftningens innebörd är stor och främst frågan om utpekande av Landsbygdsutvecklingsområden i strandnära lägen har väckt stort intresse. Flera av länets kommuner har påbörjat eller kommer inom kort att påbörja utpekande av sådana områden i sina översiktsplaner.

Kulturmiljö – tillsynsinsatser samt effekter

I september arrangerade Länsstyrelsen en årlig träff för ägare till byggnadsminnen. Syftet med träffen var att förbättra kontakten mellan Länsstyrelsen, ägare, förvaltare och mellan ägarna till byggnadsminnen. Vi får vid träffarna möjlighet att förmedla information om vår verksamhet, kulturminneslagen och statligt byggnadsvårdsbidrag. Årets tema var interiört måleri och trädvårdsträdvårdsplaner. Nätverket förväntas få effekter genom erfarenhetsutbyte mellan ägarna om restaureringar och fördjupad kunskap om det byggda kulturarvet men också bli ett forum där vi kan informera om regelverk och bidragsmöjligheter.

Tillsynen enligt 4 kap. KML har bland annat skett i samband med Svenska Kyrkans kontraktsprostvisitationer till vilka Länsstyrelsen har blivit inbjuden. Dessa tillfällen ger oss en möjlighet att på plats informera om lagstiftning och skapa en bredare kontakt med församlingarna. Besöken har resulterat i en fördjupad kunskap om kyrkornas kulturarv och vilka åtgärder som är tillståndspliktiga. Effekter märks genom ett ökat antal tillståndsärenden från de kyrkor där vi deltagit i kontraktsprostvisitationer.

Tillsynen av länets två kulturreservat har skett i samband med planering av årliga vårdåtgärder då råd och anvisningar lämnats. Effekten av tillsynen är dels att syftet med reservaten uppfylls och att reservatens kulturvärden bevaras.

Tillsynen över fasta fornlämningar enligt 2 kap. KML har dels skett i samband med ärendehandläggning genom att råd och anvisningar lämnats till arbetsföretaget, dels i samband med hantering av bidrag till kulturmiljövård. Vår ambition är att flertalet av de uppdragsarkeologiska undersökningarna ska besökas i fält så att företagaren känner trygghet i att

undersökningarna utförs på ett kostnadseffektivt sätt och att meningsfull kunskap ska komma samhället till godo. Vårt arbete med fornvård och att skriva skötselplaner för ett urval av länets fornvårdsområden kan ses som en del i den vägledande tillsynen. Skötselplanen innehåller anvisningar för hur områdena ska skötas så att fornlämningarna bevaras och gestaltas på ett pedagogiskt sätt. Under året har cirka 50 skötselplaner upprättats.

Kulturmiljö har under hösten tillsammans med planfunktionen besökt tre av länets kommuner för att diskutera kulturmiljöperspektiv i den fysiska planeringen. Från kommunerna har politiker och tjänstemän inom plan- och byggförvaltningen deltagit. Vid mötena har vi bland annat informerat om och diskuterat kring kulturminneslagens och miljöbalkens bestämmelser och kunskapsunderlagets kvalitet. Vi har också gett råd om hur PBL kan tillämpas för att säkerställa kulturmiljövärden. Ytterligare kommunbesök planeras under 2010. Skönjbara effekter hittills är bland annat en förbättrad kontakt med kommunernas bygglovhandläggare som genererat en ökad mängd samråd kring bygglov inom fornlämningsområden. Förväntade effekter är att PBL i högre utsträckning används för att skydda värdefull bebyggelse och att kommunerna tar initiativ till att aktualisera sina kommunala kulturmiljöprogram.

46. Länsstyrelserna ska i arbetet med vattenmiljön särskilt verka för att

- arbetet med vattenrelaterade miljö kvalitetsmål, havsmiljöarbetet, miljöövervakningen och arbetet enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samordnas och så långt som möjligt sker på ett integrerat sätt,
- delmålet om minst 15 fiskefria vattenområden i varje vattendistrikt nås till 2010
- delmålet om att minst hälften av de skyddsvärda miljöerna har ett långsiktigt skydd nås till 2010,
- delmålet om att ytterligare 19 marina områden ska vara skyddade som naturreservat nås till 2010,
- delmålet om att buller och andra störningar från båttrafik ska vara försumbara nås till 2010, samt
- uppva ndringsmöjligheter för ålyngel förbättras

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser i detta arbete.

Det är Länsstyrelsens bedömning att genom ett bra tvärsektorielt samarbete och en god dialog har en stark integrering av den nya vattenförvaltningen med det regionala miljömålsarbetet och miljöövervakningen kunnat ske. Vi har ett internt vattensamråd med representanter från samtliga områden som arbetar med vattenfrågor. Vattensamrådet har haft fem protokollförda möten under året.

Under samrådet med Vattenmyndighetens Förslag till förvaltningsplan, Förslag till åtgärdsprogram, Förslag till miljö kvalitetsnormer och Strategisk miljöbedömning har Länsstyrelsen lagt stor vikt på helhetsperspektiv av vattenfrågorna. Samtliga berörda enheter har på sina respektive enhetsmöten fått information av beredningssekretariatet om samrådet och om hur all vattenrelaterad verksamhet berörs av innehållet i samrådet. Vid de externa samrådsmötena har även medarbetare från andra verksamhetsområden (restaurering, kalkning, miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet) deltagit. Inför vårt remissvar till Vattenmyndigheten genomförde vi en intern workshop för att få synpunkter från alla relevanta delar av vår verksamhet.

Hantering av de fysiskt påverkade vattnen är en betydelsefull fråga för att uppnå en god status för vattnen i länet. Beredningssekretariatets inventering av fysiskt påverkade vatten och arbetet att peka ut kraftigt modifierade vatten har skett i dialog med handläggare för miljömålet Levande Sjöar och Vattendrag samt biologisk återställning av vatten.

Revideringen av det samordnade recipientkontrollprogrammet har skett i samverkan mellan områdena vattenförvaltning och miljöövervakning. Beredningssekretariatet har bidragit med underlag och urvalskriterier inför bedömning av LOVA-ansökningar. Beredningssekretariatet och vattenskyddshandläggarna har deltagit i eller yttrat sig över viktigare ärenden om vattenmiljön som handlaggs på andra enheter, exempelvis miljöskyddsärenden och planärenden.

Fiskefria vattenområden

Länsstyrelserna har gemensamt begärt ett förtydligande av uppdraget om att bilda 15 fiskefria vattenområden i varje vattendistrikt. Länsstyrelserna önskar bland annat svar på uppdragets syfte samt tydliggörande av vilka verktyg och resurser som bör användas för uppdraget. I avvaktan på svar har vi begränsat arbetet till att ta fram en bruttolista över tänkbara fiskefria sötvatten inom länet.

Skydd av vattenområden

Arbetet med långsiktigt skydd av vattenmiljöer har prioriterats genom att vi under delar av året har haft två heltidsanställda handläggare som speciellt har arbetat med skydd av vatten. Länets mål är 15 skyddade objekt. För närvarande pågår arbete med åtta objekt. Bedömningen är dock att endast ett eller två skyddsvärda områden kommer att vara skyddade 2010.

Uppvandringmöjligheter för ålyngel

Vi har i samverkan med Karlstads universitet och ägaren till Alsters kraftverk startat ett projekt som syftar till att skapa fria vandringsvägar för ål förbi kraftstationen, samt att följa upp och utvärdera effekten av dessa vandringsvägar. Under året har tre flyktöppningar byggts vid intagsgallret. Ett hundratal ålar har fångats vid sjön Gaperns utlopp uppströms kraftverket och märkts med radiosändare. Av dessa har cirka 40 ålar senare fångats efter passage genom någon av flyktöppningarna. Projektet finansieras genom Havsmiljöanslaget och kommer, under förutsättning att ytterligare finansiering beviljas, att fortsätta under 2010-2011. Möjligheterna att samordna uppföljningen med ett projekt Fiskeriverket bedriver vid Vänerens utlopp undersöks för närvarande. Även åtgärder längre upp i Alsterälvens avrinningsområde utreds.

47. Länsstyrelserna ska särskilt verka för att andelen privatfinansierade åtgärder när det gäller efterbehandling av förorenade områden ökar. Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser i detta arbete.

Under året har vi dels genom överenskommelser, dels genom förelägganden uppnått att alla prioriterade objekt har påbörjat en MIFO-fas 1 inventering. I flera fall har även undersökningar genomförts. I samband med avveckling eller nedläggning har vi ställt krav på sanering av mark och byggnader.

Vid många av objekten på vår prioriteringslista bedrivs verksamhet och därför är möjligheten att genomföra åtgärder begränsad. De åtgärder som är aktuella på dessa platser handlar mer om sanering av "hot spots" än en slutlig efterbehandling.

Länsstyrelsen har som rutin att i samband med tillståndsprövning även bevaka frågan om förorenade områden. Saknas en MIFO-inventering ska en sådan göras. Några av verksamheterna har upprättat rutiner för hur markföroreningar ska hanteras vid om- och tillbyggnader. Avsikten är att samtliga verksamheter i egenkontrollen ska ha rutiner för detta.

Som ett led i tillsynsvägledningsarbetet har vi aktivt stöttat kommunerna i deras tillsynsarbete att få ansvariga att genomföra inventeringar och undersökningar och i förlängningen åtgärder av förorenade områden. Under året avslutades det tvååriga projekt där länets samtliga kommuner har besökts för en dialog om hur arbetet med efterbehandling av förorenade områden kan ske på ett effektivt sätt.

48. Länsstyrelserna ska verka för att de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål och de sektorsmål som har beslutats inom särskilda politikområden såsom landsbygdspolitiken, livsmedelspolitiken, kulturpolitiken, skogspolitiken och transportpolitiken nås. Länsstyrelserna ska i bred förankring i länet utveckla regionala åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsmålen och i övrigt bedriva det regionala mål- och uppföljningsarbetet så att det ger underlag för ett sektorövergripande miljöarbete inom Länsstyrelsen och länet.

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser inom området.

Länsstyrelserna ska särskilt

- verka för att miljö målsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljö vård, friluftsliv samt natur- och kulturturism, samordnas med det regionala utvecklingsarbetet och med arbetet för energi omställning,
- verka för att samordningen mellan miljö målsarbete, tillsynsarbete och miljö övervakning utvecklas, samt- påbörja arbete med regionala landskapsstrategier med utgångspunkt i Naturvårdsverkets vägledning.

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa

- insatser och resultat när det gäller att samordna miljö målsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljö vård, friluftsliv och natur- och kulturturism, det regionala utvecklingsarbetet, regionala landskapsstrategier och med arbetet för energiomställning,
- insatser för att utveckla arbetsformerna för samordning av miljö målsarbete med miljö tillsynsarbete och miljö övervakning, samt
- väsentliga insatser rörande minskade risker vid användning av bekämpningsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnärings, minskade växt närings förluster, bevarande av biologisk mångfald och för utveckling av ekologisk produktion.

Viktigare insatser inom området

Möjligheten att uppnå miljö kvalitetsmålen bedöms för Värmlands län som något mer positivt än för landet som helhet. Åtta av de 14 aktuella miljö kvalitetsmålen i länet bedöms kunna nås medan fem miljö kvalitetsmål inte bedöms kunna nås till 2020. De miljö mål som bedöms mycket svåra att nå är Begränsad klimatpåverkan, Bara naturlig försurning, Giffri miljö, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv. Det kommer att vara lättare att nå målen för Frisk luft och Ingen Övergödning i Värmland än för landet som helhet och även bedömningen för God bebyggd miljö är mer positiv. Samma gäller för Säker strålmiljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker och Ett rikt odlingslandskap. Sex av de 77 regionala miljö målen har fått en sämre bedömning jämfört med 2008 och fyra har fått en bättre bedömning. Det är delmålen inom Begränsad klimatpåverkan som bedöms positivare än tidigare.

Länsstyrelsen Värmland arrangerade Miljö målsdagarna 2009, där landets samtliga länsstyrelser och miljö målsansvariga myndigheter bjöds in för att delta i seminarier och diskussioner kring aktuella frågor om miljö tillståndet och miljö arbetet.

För att öka kunskapen om miljö frågor och miljö målsarbete har vi genomfört ett antal informationssatsningar under året. Tillsammans med Värmlands Museum anordnade vi Världsvattendagen och Världsmiljödagen där barn och deras föräldrar informerades om vattenarbete och miljö mål genom postrar, bildspel, broschyrer, experiment och tipspromenader. Barnen kunde delta i teckningstävlingar och av ett antal vattenteckningar har vi gjort en kalender för år 2010. Vi har också samarbetat med Värmlands Museums Teknikklubb Lusten och tillsammans finansierat experimentverkstaden Förnyelsebar Energi.

Barnperspektivet i miljö målsarbetet lyftes också fram vid avslutningen av Länsstyrelsens projekt med kontaktklasser. Fem högstadielklasser har där fått möjlighet att lära känna Länsstyrelsens

verksamhet under ett par års tid. Under året, då eleverna gått i nionde klass, erbjöds de att arbeta tillsammans med oss om miljöfrågor. Bland annat fick eleverna i Vargbroskolan i Storfors, träffa medarbetare på Länsstyrelsen och fick svara på frågor om viktiga kommunala miljöfrågor. De fick också se filmen ”Den obekväma sanningen” av Al Gore. Elevernas svar och idéer överlämnades till kommunstyrelsens ordförande vid ett besök på deras skola.

Länsstyrelsen medfinansierar sedan några år skolprojektet ”Natur- och miljöparmen”.

I ett samarbete mellan Åtgärdsprogram för hotade arter och miljömålsarbetet håller vi på att ta fram en bok om länets hotade arter. Boken ger lättfattliga beskrivningar om totalt ett hundratal arter liksom förklaringar om de viktigaste hoten mot arterna. Boken, som riktar sig mot skolungdomar, länets befolkning och besökande kommer att publiceras våren 2010.

Bland övriga informationssatsningar under året kan nämnas en ny fickbroschyr om de regionala miljömålen och en uppdatering av digitala faktablad på vår webbplats om miljötillståndet i länet 2008 för respektive miljömål.

En intern arbetsgrupp har påbörjat arbetet med en webbplats för Klarälven, där områdets natur- och kulturvärden ska visas.

Vi har sammanställt en rapport över kommunernas arbete med lokala miljömål. Även broschyren ”*Miljöarbete i Värmland*” har tagits fram. Fakta till rapporten och broschyren samlades in under ett par besök på respektive kommun under år 2008 och 2009 samt genom ett antal möten med kommunernas miljöstrateger. Under året samlade vi miljöstrategerna vid tre tillfällen för att informera om vårt nya uppdrag kring strandskyddet, för samråd om ramdirektivet för vatten och för att utbyta erfarenheter och lämna synpunkter till miljömålsutredningen.

I syfte att stödja näringslivets energi- och klimatarbete har Länsstyrelsen i samverkan med företrädare för viktiga näringslivskluster och Karlstads Universitet i en särskild satsning informerat om konsultchecken, finansierad genom Regionalt bidrag till företagsutveckling, som en möjlighet för företagsutveckling. De åtgärder som där särskilt prioriterats är effektivisering av produktionen och aktiva miljöåtgärder. Även för målgrupperna inom Landsbygdsprogrammet finns möjlighet att använda sig av kompetensutvecklingscheckar med liknande inriktning.

Med syfte att stödja aktörerna inför samrådet om statusklassning, mål och arbetssätt för en god vattenmiljö följde vi under året upp och upprepade de breda samverkansmöten som genomfördes 2008 i länets avrinningsområden.

I arbetet att utveckla åtgärdsprogram för att uppfylla miljömålen involveras länets aktörer inom ett brett fält. Vi har under året träffat referensgruppen för arbetet med den regionala energistrategin och en referensgrupp för vattenförvaltningen. Vi har inspirerat till bildande av vattenråd, deltagit i Miljösamverkan Värmland och samlat de kommunala miljöstrategerna. De åtgärdsprogram som utvecklas inom miljöområdet har ambitionen att vara kopplade till den regionala utvecklingsplanen (RUP) och fungera som handlingsprogram även för RUP. Länsstyrelsen har aktivt bidragit till att den ekologiska dimensionen bevakats i arbetet med RUP.

Länsstyrelsen har arbetat med att initiera, inspirera och planera för aktiviteter som stimulerar en energieffektivisering och en hållbar omställning av energisystemet. Utifrån diskussionerna med länets aktörer har ett övergripande mål för länet formulerats; ”*Värmland är klimatneutralt år 2030*”. Detta lanserades vid ett klimatupprop i juni då landshövdingen och regionrådet gemensamt med aktörerna undertecknade uppropet. Arbetet med Klimatuppropet genomfördes i nära samarbete med Region Värmlands Energikontor. Efter önskemål från bland annat Klimatrådet har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med underlag till uppföljning av målet. Ett led i

detta arbete är den genomförda revideringen av Emissionsdatabasen för luftutsläpp som är ett verktyg för att kunna följa upp effekter av åtgärder inom energieffektivisering och energiomställning.

Det EU-finansierade projektet "Bionic -en värmländsk strategi för biodrivmedel" samlar länets företag och organisationer runt frågor rörande biodrivmedel. I Bionic medverkar aktörer inom transporter, kollektivtrafik, bränsleföretag och kommuner. Vi deltar i styrgruppen och delfinansierar med 100 000 kr under tre år. Bland aktiviteter under året kan nämnas studiebesök på en gårdsbaserad RME-anläggning i Kristinehamn, studieresor till olika biogasanläggningar, biogasdagur med demonstrationer och inspirationsföreläsning om affärsdriven miljöutveckling.

Vi är med och finansierar och deltar i genomförandet av Miljödiplomering enligt Värmlandsmodellen vilket är ett miljöledningssystem för små och medelstora företag för att systematisera deras arbete med att minska verksamhetens miljöpåverkan, stärka affärsdriven miljöutveckling och öka kontakterna mellan miljökontoren och företagen. Under året har diplomeringssystemet uppgraderats för att fylla den nationella kravstandarden för miljödiplomeringssystem. åtta av 16 kommuner deltar i projektet.

Projektet Miljösamverkan Värmlands syfte är att bidra till att tillsynen av miljöfarlig verksamhet som utövas av kommuner och Länsstyrelsen sker med hög kompetens. De projekt som drivs inom Miljösamverkan Värmland är kopplade till miljömål för respektive projekt.

Länsstyrelsens arbete med skydd och skötsel av värdefull natur är inriktat på att uppnå miljömålen inom området. Detta arbete redovisas i sin helhet under återrapporteringspunkt 49. Ett stort antal projekt inom biologisk återställning bidrar till måluppfyllelse för Levande Sjöar och vattendrag. Länet har Sveriges mest omfattande kalkningsprogram och kalkeffektuppföljningen bidrar till kunskap och uppföljning av Bara Naturlig Förurning med flera vattenrelaterade miljömål.

Insatser och resultat när det gäller att samordna miljömålsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljövård, friluftsliv och natur- och kulturturism, det regionala utvecklingsarbetet, regionala landskapsstrategier och med arbetet för energiomställning.

Miljömålsarbetet är en process där målet är att i bred förankring hos länets aktörer verka för att nationella mål får genomslag samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden. Andra processer där bred förankring eftersträvas är arbetet med den regionala klimat- och energistrategin, det regionala utvecklingsprogrammet, landsbygdsprogrammet och klimatanpassningsarbetet. För att effektivisera och kvalitetssäkra arbetet i dessa utåtriktade processer har Länsstyrelsen en intern styrgrupp av avdelnings- och enhetschefer som har ansvar för beslut om arbetet i dessa processer och för arbetet med miljöövervakning och miljötillsyn.

Länsstyrelsen är mycket angelägen om att implementera ett tvärsektoriellt synsätt. För många frågor finns därför interna möten och arbetsgrupper av vilka kan nämnas; "Blå möte" för vattenrelaterade frågor, "Grön möte" för naturvård, VATTNA-gruppen för vatten- och naturvårdsärenden, vindkraftsgruppen, klimatanpassningsgruppen, planberedningen och Väggruppen för infrastrukturfrågor. På samma sätt möter Länsstyrelsen länets aktörer i en rad tvärsektoriella grupper där miljömålsfrågorna behandlas såsom Samrådsgrupp för kommunikationer i Värmland, Klimatrådet, Rådet för Landsbygdsutveckling, handläggarnätverket för kulturmiljövård och Bergslagssatsningen.

Kulturmiljöansvariga har under hösten tillsammans med planfunktionen besökt tre av länets kommuner för att diskutera kulturmiljöperspektiv i den fysiska planeringen. Från kommunerna har politiker och tjänstemän inom plan- och byggförvaltningen deltagit. Vid mötena har vi bland annat informerat och diskuterats kring kulturminneslagens och miljöbalkens bestämmelser samt kunskapsunderlagets kvalitet. Vi har också gett råd om hur PBL kan tillämpas för att säkerställa kulturmiljövärden.

Kulturmiljöfrågorna bevakas i naturvårds-, lantbruks-, miljöskydds-, vatten-, plan- och infrastrukturärenden liksom i miljömålsarbetet. Beslut om kulturmiljöbidrag har en mall som underlag som beskriver att åtgärden bidrar till att uppnå miljömålen. Tillsynen av länets två kulturreservat har skett i samband med planering av årliga vårdåtgärder då vi har lämnat råd och anvisningar. Effekten av tillsynen är dels att syftet med reservaten uppfylls, dels att reservatens kulturvärden bevaras vilket bidrar till att uppfylla miljömålen. Under 2008 och 2009 har vi bedrivit ett projekt, delfinansierat av anslag 7:2, som har syftat till att öka kvaliteten på fornvården inom ramen för länets fornvårdsprogram.

Den så kallade Planberedningen har en sammansättning som ska säkerställa att få med frågor och belysa kunskap inom miljötillsyn i den fysiska planeringen såsom information om planerade reservat.

Två av Länsstyrelsens medarbetare deltog i september i Naturvårdsverkets seminarium om regionala landskapsstrategier för biologisk mångfald. Därefter har ett PM utarbetats inför vårt kommande arbete med landskapsstrategier.

Vi har inom ramen för samverkansprojektet "*Naturens år*" samarbetat med olika aktörer och genomfört ett tiotal aktiviteter i länets naturreservat, främst guidade visningar och familjeaktiviteter. Dessutom har en fotoutställning visats på några av länets bibliotek. Samarbetet med länets största friluftskontör "Glaskogsstiftelsen" har stärkts genom bland annat ett studiebesök med hela naturvårdsenheten samt deltagande i stiftelsens styrelsearbete.

Insatser för att utveckla arbetsformerna för samordning av miljömålsarbete med miljötillsynsarbete och miljöövervakning

Vi har en intern strategi kring hanteringen av viktiga miljöskyddsärenden. Miljöövervakningen deltar vid samråd och som intern remissinstans vid tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet som kan ge upphov till utsläpp till luft och vatten.

Integrering av miljömålen och miljöövervakningen i ärendehanteringen sker bland annat genom de förelägganden om undersökningar som görs i vattendrag där förändringar har skett. I vattenärenden och vid tillsyn enligt 12:6 verkar vi för åtgärder som bidrar till uppfyllelse av miljömål. Vi har genomfört tillsynskampanjer rörande energikartläggning av våra tillsynsobjekt. Vid avslutning av grustäkter samarbetar vi internt för att avslutningen ska bidra till miljömålsuppfyllelse. Arbetet med förorenad mark kopplar till miljömålet Giftfri Miljö. I vår tillsynsvägledningsplan är alla aktiviteter kopplade till miljö kvalitetsmål. Miljöövervakningen kartlägger och övervakar miljön bland annat med syfte att följa upp miljömålen, ge underlag för en regional beskrivning av trender och tillstånd i miljön, peka ut problemområden för fortsatt övervakning och ge underlag för tillsyn. Ett exempel på detta är miljöövervakning för sötvatten och den samlade recipientkontrollen och den genomförda revideringen av emissionsdatabasen för luft.

Så skilda arbetsområden som reservatsförvaltningen och grundvattenanalyser är var för sig exempel på samarbete mellan miljöövervakning och miljömål. Kemikaliekartläggning och

screening är ett samarbete mellan miljöövervakning och miljötillsyn. Vid tillsynsvägledning till kommunerna uppmärksammas kopplingen mellan miljötillsyn och miljömål med gemensamma yttranden. Samarbete sker mellan verksamhetsområdena miljöskydd och naturvård vid återställning av täkter med hänsyn till hotade arter.

Under året beslutades Värmlands program för den regionala miljöövervakningen 2009-2014. För att öka integreringen mellan miljömål och miljöövervakning har tvärsektorielt samarbete och god dialog prioriterats under hela revideringsarbetet. Samma medarbetare arbetar såväl med miljömålssamordning som med miljöövervakningssamordning och de programområdesansvariga för miljöövervakningen är så långt möjligt samma medarbetare som är miljömålsansvariga. Miljömålsindikatorerna som mäter miljötilståndet utgörs i flera fall av mätningar som sker inom miljöövervakningen och i de åtgärdsprogram som upprättas för att uppnå de nationella miljö kvalitetsmålen finns åtgärder som berör såväl tillsyn som miljöövervakning.

Väsentliga insatser rörande minskade risker vid användning av bekämpningsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäringen, minskade växtnäringsförluster, bevarande av biologisk mångfald och utveckling av ekologisk produktion.

Regional anpassning av Landsbygdsprogrammet har skett i bred förankring med berörda aktörer, främst inom Rådet för Landsbygdsutveckling och insatser i programmet bidrar till att åtgärder genomförs för att nå flera miljömål.

På de kurser vi anordnade för att minska riskerna vid användningen av bekämpningsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäringen deltog 91 lantbruks- och trädgårdsföretagare.

I samarbete med konsultföretag och intresseorganisationer har vi påbörjat tillämpningen av rådgivningssystemet "Greppa Näringen". Insatserna kommer att riktas till de områden i länet där problemen med växtnäringsförluster bedöms som störst.

Ett flertal kompetensutvecklingsinsatser har genomförts för att bevara biologisk mångfald och utveckla ekologisk produktion. Dessa två områden prioriteras högt inom åtgärden kompetensutveckling i landsbygdsprogrammet och drygt 55 procent av åtgärdens budget satsas inom dessa båda områden. Efterfrågan och intresset för att ta del av rådgivningen och utbildningen har varit stort. Kompetensutvecklingsinsatserna har medverkat till att utnyttjandegraden för stöden i utvald miljö har varit hög och sammantaget bedöms kompetensutvecklingen och stödåtgärderna ha stor betydelse för att uppnå hithörande miljömål.

49. Länsstyrelsernas arbete med skydd och skötsel av värdefulla naturområden och hotade arter ska bedrivas så att biologisk mångfald bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt.

Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser inom området.

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa

- insatser i naturvårdsarbetet när det gäller stärkt dialog med medborgarna och ökad lokal delaktighet i skydd och skötsel av naturvärden, samt
- hur arbetet fortlöper med genomförandet av länsvisa strategier med utgångspunkt i den nationella strategin för formellt skydd av skog.

Länsstyrelsens insatser inom Natura 2000 har fokuserat på tre områden; att färdigställa basinventeringen och det utökade basinventeringsuppdraget 2009 (FORBI), att ta fram en plan för kvalitetssäkringsarbetet (uppdrag 24 RB 2008) för slutredovisning 2011, samt att färdigställa kvarvarande 25 bevarandeplaner. Basinventeringen och FORBI är klart och har redovisats. En

plan för arbetet med kvalitetssäkring har tagits fram och redovisats till Naturvårdsverket. Av de återstående bevarandeplanerna är 19 färdiga men eftersom de sista remissvaren inkom sent i december kommer planerna att fastställas först under år 2010. Sex bevarandeplaner kommer att färdigställas 2010.

Inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter är några glädjande resultat under året att den akut hotade svamparten sumpjordtunga återfunnits på en lokal där vi utfört biotopvård i början av året. Den upptäcktes dessutom på en tidigare okänd lokal. Glädjande är också att två par av landets mest hotade fågelart, vitryggig hackspett, har häckat i länet i år. Biotopvårdsåtgärder har också utförts för vitryggig hackspett, sandödlor och strandsandjägare. Inventeringar av grova och ihåliga träd, vedskalbaggar på tall, större vattensalamander, blåtryffel och bombmurkla har gett mycket ny och värdefull kunskap. Vi har också gjort särskilda satsningar på information till exempel om flodkräftan.

I takt med att mer mark skyddas genom reservat ökar vårt arbete med förvaltning. Totalt finns nu 119 naturreservat med en sammanlagd areal av 102 714 ha. Inom förvaltningsarbetet sker en hård prioritering för att uppfylla de viktigaste ambitionerna enligt reservatens skötselplaner och riktlinjer. Viktiga insatser för en effektivare framtida förvaltning har under året gjorts genom att strukturera dokument och rutiner inom fastighetsförvaltningen.

Insatser i naturvårdsarbetet när det gäller stärkt dialog med medborgarna och ökad lokal delaktighet i skydd och skötsel av naturvärden

Vi ser det som väsentligt för att syftet med naturvårdsarbetet ska uppnås att arbetet med den lokala delaktigheten är levande såväl när det gäller skydd som skötsel. Vid reservatsbildningsärenden ges alltid information innan inventeringsarbetet påbörjas. Möte med markägare förekommer regelbundet. Vid vissa reservatsärenden har vi haft flera möten på plats. Därutöver brukar handläggare träffa enskilda markägare i det aktuella området för att exempelvis prata om lämplig gränsdragning. Så långt möjligt med hänsyn tagen till de syften som ska uppnås med reservaten försöker vi att ta hänsyn till önskemål som framkommer när vi till exempel ska fastställa reservatsföreskrifter och jaktfrågor. Flertalet handläggare inom området har deltagit i Naturvårdsverkets dialogkurser. Under året har vi haft två möten om reservatsfrågor med LRF och vi samverkar med Skogsstyrelsen vid speciella Naturvårdsträffar samt deltar i Skogsstyrelsens sektorsråd. I huvudsak har vi använt lokala företag och entreprenörer samt ideella föreningar som är verksamma i det aktuella geografiska området för skötsel av de skyddade områdena.

Hur arbetet fortsätter med genomförandet av länsvisa strategier med utgångspunkt i den nationella strategin för formellt skydd av skog

Under senare år har de mesta resurserna för markåtkomst gått till skyddet av skog. Målet för länet är att under perioden 1999-2010 ska 18 480 hektar produktiv skogsmark långsiktigt skyddas. Värmlands län är bland de län som har skyddat mest mark under perioden. Under året har skog för drygt 60 mkr köpts in omfattande 1950 ha varav 1571 ha produktiv skogsmark. Från 1999 har sammanlagt 11 522 hektar skogsmark fått ett långsiktigt skydd till en kostnad av 427 mkr. Den areal skogsmark som skyddades i länet under året var den högsta i landet. Vi har under året fattat beslut om elva nya naturreservat. Trots att arbetet har framskridit bra är dock endast 62 procent av målet uppnått när ett år är kvar av perioden.

Skyddet av skog sker med utgångspunkt från de områden som är utpekade i länets skogsstrategi; ”Strategi för formellt skydd av skog”, antagen i juni 2007. I de skogsområden som genom vårt arbete bevaras för framtiden är förhoppningen att arter som raggbock, reliktblöck, fjälltaggsvamp, norsk näverlav, fågelfotsmossa och värmlandsfrullania ska finnas och utvecklas för framtidens värmlänningar att förundras över.

Strategin för formellt skydd av våtmarker utgår från den nationella myrskyddsplanen och länets egen myrskyddsplan vilken, efter revideringen 2006, utpekar 20 objekt om 12750 ha. Dessa 20 objekt ska, enligt det regionala delmålet "Långsiktigt skydd av våtmarker" under miljömålet "Myllrande våtmarker", ha ett långsiktigt skydd senast år 2015. Av objekten är ett objekt delvis skyddat som naturreservat och för sju objekt pågår reservatsbildning. Under året har förhandlingar om markåtkomst startats för sex av dessa och diskussioner med berörda markägare om yttergränser har påbörjats för det sjunde.

Vilka vattenområden som bör få ett långsiktigt skydd utgår från länets sammanställning "Värdefulla sjöar och vattendrag i Värmlands län" från 2008 där vi har pekat ut de objekt som är nationellt särskilt värdefulla vatten. Vi har prioriterat arbetet med långsiktigt skydd av vattenmiljöer genom att under delar av året ha två heltidsanställda handläggare specifikt har arbetat med skydd av vattenområden. Enligt det regionala miljömålet "Skydd av natur- och kulturmiljöer" under miljömålet "Levande sjöar och vattendrag" ska år 2010 minst hälften av de utpekade skyddsvärda miljöerna ha ett långsiktigt skydd. För att klara delmålet är bedömningen att omkring 15 natur och fiskeområden bör vara långsiktigt skyddade 2010. För närvarande pågår skyddsarbete för åtta objekt. Förmodligen kan ett par av dessa vara skyddade 2010.

50. Länsstyrelserna ska senast den 31 december 2011 ha genomfört arbetet med kompetenshöjande åtgärder för länsstyrelsernas hantering av rovdjursfrågor beträffande varg, järv, björn, lo och kungsörn. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som genomförts.

Sedan början av 1990-talet har vi arbetat mycket aktivt med rovdjursfrågorna. Några ledord för vårt arbetssätt har varit "empati, snabbhet, handlingsförmåga och resurser". Det innebär konkret att vår ambition är, och har varit, att hjälpa de som av någon anledning har problem, verkliga eller upplevda, med de stora rovdjuren inom några timmar, med respekt och medkänsla för de drabbade med de resurser som vi förfogar över.

Vi fick 762 000 kr att använda till kompetensutveckling av den personal som arbetar med rovdjursfrågor under året. Inga ytterligare anvisningar eller riktlinjer för hur medlen skulle användas framgick av beslutet. De aktuella kompetensutvecklingsmedlen har vi använt för att bli ännu bättre inom detta kontroversiella område där vi hittills uppnått goda resultat med ovan beskrivna arbetssätt.

Genomförda åtgärder

Studieresa till Wyoming och Montana, USA för rovdjursansvarig och en naturbevakare. Studieresan syftade till att höja kompetensen avseende arbetet mot jaktbrott och skedde i samverkan med Rikskrim. Värddar för studieresan var jaktpolis och rovdjursförvaltare i USA

Studieresa till Kanada för två naturbevakare i syfte att öka kompetensen avseende jakt på de stora rovdjuren. Såväl vargjägare som forskare i Kanada var värddar för studieresan.

Utbildning i användande av pepparspray som personligt skydd vid besiktningsarbete där björn kan finnas närvarande. Pepparspray ingår efter denna insats i naturbevakarnas fältutrustning.

Utbildning inom kommunikationssystemet Rakel som redskap i förvaltningsarbetet och för ökad säkerhet i fält.

En riskanalys med åtföljande kompetenshöjande åtgärder avseende fältarbete vintertid har genomförts. Bland åtgärderna kan nämnas förbättrad utrustning, utbildning och ökat medvetande om riskmoment.

Samverkan med Länsstyrelsens djurskyddshandläggare som också hanterar människor i problematiska och känsliga situationer. Samverkan innebär att naturbevakarna medverkar vid gårdsbesök där det finns risk för våld och att djurskyddshandläggare utbildats för att delta i rovdjursspårning samt gemensam utbildning i kommunikationsfrågor och veterinära frågor.

51. Länsstyrelserna ska senast den 31 december 2014 ha avslutat översynen av det utvidgade strandskyddet inom respektive län. Länsstyrelserna ska redovisa sitt arbete med översynen.

Initiativ har under året tagits för att påbörja en översyn av det utökade strandskyddet. Berörda enheter och funktioner har formerat sig för att kunna genomföra översynen.

Vi avser att genomföra arbetet kommun för kommun i den ordning som nya översiktsplaner tas fram. Syftet är att det utökade strandskyddet efter översyn ska utgöra ett uppdaterat planeringsunderlag inför ÖP processen.

Sakområde Lantbruk och landsbygd

Vårt arbete med handläggning och kontroll av gårdsstöd, miljöersättningar och kompensationsbidrag har i hög grad påverkats av Jordbruksverkets genomförda blockinventering. Inventeringens förändring av blockidentiteter och arealuppgifter under pågående handläggnings- och kontrollsäsong medförde stora svårigheter och mycket merarbete.

Arbetet med åtgärder inom landsbygdprogrammet fungerar generellt bra även om anslutningsgraden mellan de olika åtgärderna varierar. Vi eftersträvar en hög personlig service gentemot de sökande och lägger mycket tid på att ge information och hjälp i samband med förfrågningar och upprättande av ansökningar.

Den övergripande viktigaste prioriteringen för vårt arbete med hantering av stöd har varit att utbetalningen av gårdsstödet samt miljöersättningar och kompensationsbidrag i stort sett skulle vara lika stor som under ett normalår trots de försvårande omständigheter som blockinventeringen medförde under hela stödhanterings- och kontrollprocessen.

Cirka 93 procent av brukarna fick sina gårdsstöd utbetalda före årets slut vilket innebar att länet klarade den nationella målsättningen om minst 90 procent. När det gäller utbetalningen av miljöersättningar och kompensationsbidrag var motsvarande siffra 90 procent. Mot bakgrund av att årets handläggning och kontroll av stöd i så hög grad har påverkats av blockinventeringsarbetet och inte på grund av faktorer som vi själva kunnat råda över bedömer vi att den uppnådda utbetalningsnivån är ett mycket bra resultat. Detta uppnådde vi tack vare en extraordinär arbetsinsats av medarbetare men det medförde också mycket stress och påfrestningar ur arbetsmiljösynpunkt.

För samtliga åtgärder inom landsbygdprogrammet har vi lyckats effektivisera handläggningen både vad gäller ansökningar om stöd och ansökningar om utbetalning.

För Utvald Miljö är det god anslutning till flertalet insatser. Här har vi arbetat aktivt med att marknadsföra åtgärden bland annat genom att distribuera en informationsbroschyr till länets brukare och genom artiklar i länstidningarna vilket har gett bra resultat.

Nästan hela länet omfattas av Leader-områden och vi har etablerat ett nära och väl fungerande samarbete med samtliga LAG-grupper.

63A. Länsstyrelserna har för budgetåret 2009 tilldelats 98 miljoner kronor s.k. TA-medel (technical assistance) från landsbygdsprogrammet. Länsstyrelserna ska under 2009 öka effektiviteten i genomförandet av programmet. Särskild fokus ska ligga på att minska handläggningstiderna och arbete kopplat till den nya definitionen av stödberättigande betesmark. Länsstyrelserna ska redovisa följande:

- Kommentera de uppgifter om handläggningstider som Jordbruksverket tillhandahåller.
- Redovisa vilka särskilda insatser Länsstyrelsen vidtagit för att minska handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar. I redovisningen ska ingå insatser riktade mot programmets målgrupp i syfte att förebygga fel och behov av kompletteringar till ansökningarna. Redovisningen ska avgränsas till programmets axel 1, 3 och 4 (Leader) samt Utvald Miljö (axel 2).
- Redovisa vilka åtgärder som har låg anslutning i länet, översiktligt analysera orsakerna till detta samt redovisa vilka särskilda insatser Länsstyrelsen vidtagit under 2009 för att öka anslutningen till dessa åtgärder för att besluten och utbetalningarna kopplade till programmet ska vara i fas och att de relevanta resultatmål och omfattningsmål som finns fastställda i programmet är uppnådda vid utgången av 2009.
- Redovisa hur Länsstyrelsen arbetat för att förenkla och effektivisera arbetet med landsbygdsprogrammet, både för programmets målgrupp och för myndigheter. I redovisningen ska ingå hur Länsstyrelsen arbetat för att utveckla samarbetsformer med andra länsstyrelser till exempel. avseende Leader (axel 4) och hantering av ansökningar vars verksamhet omfattar delar av andra län. I redovisningen ska ingå hur Länsstyrelsen har samarbetat med de s.k. LAG-grupperna för att förenkla och effektivisera arbetet med Leader (axel 4).
- Redovisa hur Länsstyrelsen i programmets genomförande beaktat möjligheten att utnyttja programmet för att motverka de negativa effekterna av konjunkturedgången.
- Redovisa hur Länsstyrelsen arbetat för att dels höja kvaliteten i åtagandeplaner vid revidering av dessa som en följd av de ändrade definitionerna av ersättningsberättigande betesmarker och slätterängar, dels säkerställa en korrekt klassificering av markerna.
- Redovisa antalet åtagandeplaner inom miljöersättningarna som har upprättats respektive reviderats under 2009 samt en uppskattning av hur många av dessa som har upprättats respektive reviderats till följd av de ändrade definitionerna av ersättningsberättigande betesmarker och slätterängar.
- Redovisa omfattningen av de arealer betesmarker respektive slätterängar som har erhållit en annan klassificering än tidigare eller som har tagits bort, i samband med upprättande eller revideringar av åtagandeplaner inom miljöersättningarna under 2009.

Handläggningstider av LB-stöd

Under året har särskild uppmärksamhet riktats mot att långsiktigt och hållbart minska handläggningstiderna. För axel 1 har handläggningstiderna minskat med 61 dagar eller 22 procent. För axel 1 är vår målsättning att ytterligare förkorta handläggningstiderna varför särskilda ansträngningar för att nå detta mål fortsatt kommer att göras. För axel 2 Utvald Miljö har handläggningstiderna ökat i jämförelse med 2008. Detta beror på när Utvald Miljö kom igång under 2008 kunde ett antal ärenden beslutas mycket snabbt. Länsstyrelsens handläggningstider för Utvald Miljö är trots ökningen 2009 mycket korta. För axel 3 har handläggningstiderna minskat med 68 dagar eller 29 procent. Länsstyrelsen bedömer att även för axel 3 är en ytterligare minskning av handläggningstiderna önskvärd. För axel 4 har handläggningstiderna ökat från 2008 men ligger trots detta inte på en alarmerande nivå. Det stora arbete som har lagts ned på effektiviseringar under året för hantering av axel 4 kommer att ge ett starkt genomslag på handläggningstiderna 2010.

Insatser för att minska handläggningstiderna

Information och dialog med intressenter, målgrupp och sökande är ett viktigt inslag i arbetet med att minska handläggningstiderna. Detta har under året skett genom ärendebaserade kontakter och genom regelbundna informationsträffar. Både befintliga mötesforum och särskilda informationstillfällen har utnyttjats. Sedan tidigare har vi etablerade mötes- och informationsforum, till exempel Samrådsgruppen för näringslivs- och utvecklingsfrågor, Rådet för landsbygdsutveckling samt Partnerskapet för kommersiell service på landsbygd. Exempel på deltagare i dessa mötesplatser är företrädare för kommunernas näringslivs- och landsbygdsrådgivning, Företagarna, LRF, Hushållningssällskapet, Hela Sverige Ska Leva/Värmland, Leadergrupper, Lantmäteriet, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, Värmlandskooperativen (Coompanion), Almi, Region Värmland. Information om

programgenomförande, krav på ansökningar och om de administrativa rutinerna är exempel på områden som tagits upp.

I Länsstyrelsens informationstidning, Utsikt, som utkommer med fyra nummer per år och som distribueras till länets lantbrukare ges kontinuerligt detaljerad information till landsbygdsprogrammets målgrupper i de olika axlarna för att underlätta ansökningsförfarande och handläggning.

Erfarenheter från utbildningar, revisionsbesök med mera har medfört en ökad kompetens bland handläggarna vilket betyder att sökande från början kan få bättre information om till exempel rekvisitionskrav och informationsåtgärder.

Öka efterfrågan på stöd för åtgärder med liten efterfrågan

De åtgärder som har efterfrågats minst är Samarbete inom de gröna näringarna och Infrastruktur inom Axel 1 och Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet inom Axel 3. Samarbetsåtgärden är intressant som utvecklingsfaktor men det är uppenbarligen svårt att på kort sikt få fram samarbetsprojekt. Orsaken bedöms vara dels att samarbete mellan flera företag fordrar ömsesidigt förtroende vilket normalt tar lång tid att utveckla och dels att sådant samarbete mellan länets företag inom de gröna näringarna inte har varit särskilt vanligt hittills. Vi har försökt lansera samarbetsåtgärden på olika sätt, dels genom direkta kontaktytor med brukare och dels genom rådgivningsorganisationer som Hushållningssällskapet och LRF-konsult.

När det gäller åtgärden Infrastruktur har vi haft ett möte med Lantmäteriet på chefs- och handläggarnivå med syfte att tydliggöra Lantmäteriets möjligheter inom Landsbygdsprogrammet, både som projektägare och som förmedlare av programmets möjligheter.

Natur- och kulturarvet är ett utvecklingsområde med koppling till flera arbetsområden på Länsstyrelsen, såsom kulturmiljö, naturvård, och Utvald miljö inom Landsbygdsprogrammet. Under året har interna överläggningar mellan handläggare inom områdena skett med syfte att aktivt föra ut och göra programmets möjligheter känt internt på Länsstyrelsen. Externt har programmets möjligheter inom natur- och kulturområdet särskilt betonats vid ett av Landsbygdsrådets möten under året. Vidare har en särskild informationsbroschyr tagits fram för att marknadsföra Länsstyrelsens samlade stödmöjligheter inom Utvald miljö, Natur- och kulturarvet och Leaderområdena. Åtgärdens möjligheter illustreras genom exempel på sådant som har stöttats genom åtgärden.

De särskilda insatserna för att öka efterfrågan på stöd inom ovanstående åtgärder kan eventuellt ge effekt under 2010.

Förenkla och effektivisera arbetet för målgrupp och myndighet

I redovisningen ovan beskrivs de kontaktytor som utnyttjas i Länsstyrelsens genomförande av landsbygdsprogrammet. När det gäller samverkan med andra län finns sedan tidigare kontakter på handläggarnivå. När en inarbetad kontakt byter arbetsuppgifter söker vi aktivt upp en ny person att prata med. Kontakterna är spridda över flera län beroende på sakområde men mest regelbunden kontakt finns med Örebro län och Västra Götaland län. Ansökningar som omfattar flera län är inte helt ovanliga. Ansökans omfattning och komplexitet får avgöra arbetssätt. Varje ansökan är unik och kräver olika lång tid för att klargöra om och vilka län som vill bevilja stöd. Vi upplever att samarbetet och "arbetsfördelningen" mellan länen när det gäller länsöverskridande ansökningar fungerar väl.

Särskild dialog om krav och regler sker med aktörer som Hushållningssällskapet och Länsbygderådet vilka driver flera projekt inom landsbygdsprogrammet. Dialogen bedöms ha ökat kvalitén på såväl ansökningar som utbetalningsrekvisitioner.

För axel 2 har vi haft regelbunden kontakt med Skogsstyrelsen för ömsesidig information och samordning av myndigheternas respektive delar av landsbygdsprogrammet. Vi vill också lyfta fram att i axel 2 har vi arbetat med en modell med standardiserade projektplansmallar vilket gör det enklare för den sökande att lämna in rätt uppgifter samt gör det mer effektivt när ansökningar ska bedömas och jämföras.

Vi har lagt stor vikt vid att skapa ett bra samarbetsklimat och en smidig hantering av ansökningar och rekvisitionshantering inom Leaderverksamheten. Samarbetet i länet mellan LAG-kanslier och Länsstyrelsen bedöms därför fungera smidigt och prestigefritt. Länsstyrelsen ordnar minst fyra träffar per år mellan kanslierna och Länsstyrelsen för att dryfta gemensamma frågor. Handlägningsfrågor diskuteras kontinuerligt och brister i handlägningsrutinerna avhjälpas efterhand. E-post- och telefonkontakterna är täta. Så snart ett problem uppstår etableras personlig kontakt. Gruppdiskussioner förs även via e-post så att akuta frågor kan lösas smidigt och så snabbt som möjligt.

De gemensamma mötena möjliggör även för de olika LAG-kanslierna att utbyta erfarenheter och jämföra valda problemlösningar. De två Leaderområden som startade sin verksamhet först har goda kontakter med varandra och inbjuder varandra till nätverksträffar för gemensamma erfarenhetsutbyten och diskussioner av gemensamma problem.

Varje LAG-grupp är representerad i Rådet för Landsbygdsutveckling som träffas fyra gånger per år. Kärnan i frågeställningarna för rådet är Landsbygdsprogrammet även om syftet också är att diskutera landsbygdsfrågor i vidare mening. Genom Rådet har LAG-grupperna ytterligare en arena och ett forum för att ta emot och förmedla information om aktuella frågeställningar.

I det löpande Leaderarbetet samarbetar Länsstyrelsen med LAG-kanslierna också när det gäller utbildning av projektansvariga organisationer som byalag, utvecklingsgrupper med mera. När ett tillräckligt antal projekt beviljats erbjuder Länsstyrelsen projektansvariga organisationer utbildning vid ett eller två tillfällen. Denna utbildning utvecklas och förbättras kontinuerligt genom de diskussioner som pågår och det erfarenhetsutbyte som ständigt sker.

Motverka effekterna av konjunkturnedgången

Vi har aktivt fört fram Landsbygdsprogrammet som en resurs för att mildra de regionala effekterna av den finanskris och konjunkturnedgång som drabbat världsekonomin. Vi har till exempel mycket aktivt effektiviserat handläggning av utbetalningar och därmed minskat ledtiden för utbetalningsärenden med tanke på likviditetsproblem med mera hos stödmottagare. Vid möten med Rådet för landsbygdsutveckling och vid regionala möten med länets varselsamordnare (landshövdingen och regionrådet) har Landsbygdsprogrammet lyfts fram som en motverkande faktor till nedgången i ekonomin.

Arbetet med åtagandeplaner

För att upprätthålla en hög kvalitet på åtagandeplaner bedriver vi kontinuerligt kvalitetshöjande insatser i form av olika sorters fortbildning, informationsutbyten. Personalen har deltagit i Jordbruksverkets utbildning i upprättande av åtagandeplaner samt vid en utbildningsdag om de ändrade betesmarksdefinitionerna anordnad av Västra Götalands län. I länet har samövning i fält skett med handläggare av åtagandeplaner och kontrollanter. Under det fortlöpande arbetet under sommar och höst har informations- och erfarenhetsutbyte mellan handläggare av åtagandeplaner

och kontrollanter skett i betydligt större omfattning än tidigare. Ett tämligen omfattande informationsutbyte har även upprätthållits med blockinventeringens fältinventerare i länet, där vid några tillfällen även gemensamma fältbesök skett.

Under året har 23 åtagandeplaner upprättats och två har reviderats. Revideringarna skedde på grund av den ändrade betesmarksdefinitionen. Därutöver återstår 15-20 åtagandeplaner som kommer att revideras i början av 2010. Dessa revideringar beror till största delen på ändrad betesmarksdefinition. Arealen betesmark som har omklassificerats eller tagits bort i samband med åtagandeplanhandläggningen under året är cirka åtta ha. Ingen slåttermark har berörts. Arealen som kommer att plockas bort kommer dock att öka väsentligt när återstående åtagandeplaner revideras i början av 2010.

Sakområde Fiske

67. Länsstyrelserna ska redovisa hur de främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007-2013.

Arbetet att främja fiskerinäringen och dess biverksamheter har inriktats på att utveckla fiskets olika näringsgrenar i länet. Fisketurism, vattenbruk och fiskberedning kan bli långsiktigt hållbara landsbygdsnäringar samtidigt som den biologiska mångfalden förstärks och bevaras. Finansiella medel i detta arbete är såväl EU:s fiskeprogram, Landsbygdsprogrammet, Fiskeriverkets medel för fiskevård och gemensamma satsningar som Laxfond Vänern och bidrag från Fortum Generation AB. Arbetet med att stärka fiskbestånden i sjöar och vattendrag genom fiskutsättningar är en stor gemensam satsning vilket på sikt kan utveckla både yrkesfisket och fritidsfisket. Länsstyrelsen har här en viktig roll som samordnande och kontrollerande.

Under året har två EU-stödansökningar inkommit och därutöver har vi berett tre ansökningar vilka inkom under 2008. Genom samtal med och besök hos de sökande har verksamheten gynnats inom länets fisk- och kräftodlingar.

68. Länsstyrelserna ska redovisa hur de bidragit till arbetet med omprövning av vattendomar.

Omprövningar av vattendomar är ett viktigt arbete för att uppnå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och främst dess delmål 1 och 2.

Efter ett långt arbete med utredningar och utdragna diskussioner under 2005 till 2008 initierade Länsstyrelsen en omprövning av tre kraftverksdomar i ett Natura 2000-vattendrag. Kammarkollegiet drev formellt processen i Miljödomstolen i samråd med Länsstyrelsen. I maj 2009 fastställde Miljödomstolen nya vattendomar för vart och ett av de tre kraftverken. Domarna innebär att kraftverken inte längre får torrlägga strömsträckorna och att en vandringsväg ska anläggas vid respektive kraftverksdamm. Staten kommer att stå för anläggningskostnaderna för fiskvägarna (cirka 7 Mkr) och en för en del av produktionsförlusten (preliminärt cirka 3,5 Mkr) medan kraftbolagen kommer att stå för viss del av framtida drift, skötsel av fiskvägar och minimitappning samt viss del av produktionsförlusten (preliminärt cirka 1,5 Mkr).

Utredningar inför omprövning av Höljes kraftverk i Klarälven har fortsatt. Samarbetsavtal har skrivits med Fiskeriverket och SMHI om fiskeribiologiska respektive hydrologiska utredningar för olika flöden i den 6 km långa torrlagda strömsträckan vid Höljes kraftverksdamm.

Sakområde Social omvårdnad

Översiktlig bedömning

Riksdagens beslut att föra över länsstyrelsernas tillsyn och tillståndsgivning till enskilda verksamheter, enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, till Socialstyrelsen har inneburit påtagliga påfrestningar för våra förutsättningar att fullgöra vårt uppdrag inom stora delar av området. Endast tre personer har tackat ja till erbjudandet om verksamhetsövergång, en stor del av medarbetarna har sökt och fått andra anställningar redan under våren och ersättningsrekrytering har inte varit möjlig då att arbetsuppgifterna är så pass kvalificerade att upplärningen är relativt sett lång och kräver stora insatser från omgivningen. Kontinuerlig omprioritering och ambitionssänkning av verksamheten har därför varit nödvändig.

De verksamheter som kvarstår under 2010 och framåt - statsbidragsfördelning inom alkohol och drogförebyggande, kvinnofrid och hedersrelaterat våld och personligt ombud samt länsamordning ANDT - har bedrivits i stort enligt plan. I delar av statsbidragshanteringen, där resursen delats med tillsynsarbetet, har förstås viss påverkan skett.

Prioriterade verksamheter samt resultat

Tillsyn social omvårdnad

Inom tillsynsverksamheten har prioriterats de uppdrag som riktats till Länsstyrelsen i regleringsbrev eller i särskild ordning. Avslutning av öppna ärenden har också prioriterats i syfte att inte mottagande myndigheten skulle belastas i inledningskedet.

Länssamordning ANDT

För länets förebyggande ANDT-arbete finns ett styrdokument i form av ett program för åren 2005-2010 som har antagits av regionförbund, länsstyrelse, landstinget och polismyndigheten. För arbetet har sedan 1998 en länssamverkansgrupp för alkohol- och drogfrågor funnits med deltagare från ovan nämnda myndigheter samt Brottsförebyggande Centrum.

För att ytterligare lyfta vikten av det alkohol- och drogförebyggande arbetet har under året en styrgrupp med representanter från högsta ledningsnivå på berörda myndigheter bildats. Arbetet har starkt fokus på att få till en långsiktig och hållbar struktur i länet för förebyggande insatser. I nästan alla kommuner finns idag styrgrupper för arbetet och samordningsfunktioner för alkohol- och drogförebyggande insatser.

Två större satsningar pågår i länet, Skolan förebygger och Småkommuners förebyggande arbete mot narkotika och alkoholskador. Det senare är ett samarbete mellan 22 kommuner i Värmlands och Örebro län, polismyndigheterna och länsstyrelserna. Småkommunsatsningen har tre utvecklingsområden:

- tillgänglighetsbegränsning av alkohol och narkotika
- utveckling av föräldrastöd
- informationsinsatser

Arbetet med att begränsa tillgången på alkohol och narkotika kräver en väl utvecklad samverkan. Kommunerna har tillsammans med länsstyrelserna och polisen utarbetat strategier och rutiner för hur man ska begränsa tillgängligheten och sedan inlett ett samarbete över läns- och kommungränser. Arbetet med att begränsa tillgängligheten har intensifierats bland annat genom

att Kronobergsmodellen nu tillämpas i samtliga kommuner. Arbetet med att begränsa tillgången omfattar också andra insatser som till exempel Ansvarsfull alkoholserving.

ÖPP (Örebro Preventionsprogram) används i nästan alla kommuner. Andra metoder som används är ICDP, Föräldrakomet, Nya steg, Föräldrastegen, Active parenting. Familjecentraler finns i nästan alla kommuner och används ofta som ett nav i föräldrastödsarbetet.

Samordnarna i de medverkande kommunerna har genomgått flera medieutbildningar och bildat en styrgrupp bestående av några kommunala samordnare. Styrgruppen har tagit fram en kommunikationsplan och en mediebank med bilder och texter som kan användas i annonser, debattartiklar och i kontakter med journalister. I samband med skolavslutningen arrangerades en affischkampanj mot langning av alkohol till ungdomar i samtliga kommuner i Värmlands och Örebro län. Kampanjen riktade sig till unga vuxna och skapade stor uppmärksamhet bland allmänheten. Kampanj har genomförts under 2009 med tv-, radio-, och bioreklam. www.stoppalangningen.info. Denna kampanj har resulterat i att polisen fått motta betydligt fler tips om langning till minderåriga än tidigare år.

Länssamordnaren har mycket nära samverkan med projektledaren för ansvarsfull alkoholserving och andra funktioner som arbetar med social utveckling på Länsstyrelsen.

Tillsyn alkohol och tobak

Inom tillsynsarbetet har myndighetssamverkan fokuserats.

Med Polisen har gemensamma utbildningsinsatser för polis och kommunala alkoholhandläggare anordnats och två samordnade tillsynsbesök genomförts.

Tillsammans med Polisen, kommunernas handläggare av alkohol- och tobaksfrågor samt räddningstjänst har 16 tillsynsbesök genomförts.

I samarbete med Länsstyrelsen i Örebro har en gemensam utbildning av handläggare inom tobakstillsyn genomförts. I arbetet med provköp från tobaksförsäljningsställen har likartad metodik tillämpats. Provköpen genomfördes i Värmland i alla 16 kommuner och 50 % av alla försäljningsställen (170 st.) kontrollerades.

Stödet till kommunerna har dels bestått i handläggarträffar, dels i fyra utbildningsinsatser riktad mot krögare och krogpersonal i Ansvarsfull alkoholserving.

Effektiviteten i det kommunala tillsynsarbetet har kartlagts dels genom ungdoms- och berusningsstudier, dels genom de ovan nämnda provinköpen av tobak.

Våld i nära relation

Länsstyrelsen har och har haft ett flertal uppdrag som kan helt eller delvis föras under hatten våld i nära relation: fördelning av statsbidrag inom kvinnofridsområdet och hedersrelaterat våld och förtryck, samordning och kompetenshöjning inom området prostitution och människohandel för sexuella ändamål och även i viss mån de statsbidrag som fördelas till förebyggande insatser inom ANDT-området.

Trots att uppdragen fördelas och följs av olika uppdragsgivare och trots att de ofta saknar kontinuitet i planeringen har Länsstyrelsen Värmland valt att hantera frågeområdet samlat. En framgångsfaktor i arbetet har varit att vi inte hanterar till exempel. hedersfrågan separat. Vi har också verkat för mer långsiktiga satsningar inom området bland annat genom att inrätta en länssamordningsresurs som har verkat under året.

Länet har byggt upp ett nätverk av kommunala tjänstemän i Resursteam Heder, vilket utbildats i hedersfrågor. Nätverket har från oktober 2009 en samordningsresurs som arbetar på uppdrag av Länsstyrelsen.

Vårt samlade arbete inom området har gett god kunskap om möjligheter och brister och bland annat resulterat i en god grund för fortsatta verksamheter. Vi tilldelades därför en i proportion till andra lika stora län en stor andel av statsbidrag för hedersrelaterat våld och förtryck.

Under hösten uppmärksammades Länsstyrelsen på länets situation vad gäller så kallad fruimport, där kvinnojourer i länet rapporterar en relativt befolkningen stor andel besökare med den typen av bakgrundsbeskrivning. Länsstyrelsen har i brev till regeringen påtalat problematiken och behovet av en länsamordnande resurs.

71. Länsstyrelserna ska redovisa

- i vilken omfattning tillsynen har samordnats med tillsynen av hälso och sjukvården under året samt
- insatser som genomförts för att tillsynen ska bli mer likvärdig över landet, till exempel. framtagande av bedömningskriterier.

Samordning Socialstyrelsen - Länsstyrelsen

Ett omfattande arbete har genomförts tillsammans med Socialstyrelsen och övriga länsstyrelser, för att genomföra den beslutade sammanslagningen av de båda tillsynsområdena. Däremot har inte några tillsynsinsatser samordnats med tillsynen av hälso- och sjukvården under året. Orsaken till detta är bristen på resurser som beskrivits ovan. I det särskilda uppdraget att förstärka tillsynen över missbrukarvården planerades gemensamma tillsynsaktiviteter med Socialstyrelsen i granskning av öppen beroendevård och vid HVB-hem, mot slutet av verksamhetsåret. Även dessa fick dock ställas in, av resursskäl.

Insatser för likvärdig tillsyn

Samarbetet med Socialstyrelsen i arbetet med framtagandet av bedömningskriterier har fortsatt och bedömningskriterier har använts i den tillsyn av kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor, som avrapporterades i mars, 2009. Likaså har de tidigare framtagna bedömningskriterierna för tillsyn, avseende stödet till personer med psykiska funktionsnedsättningar, reviderats och använts i årets tillsyn inom området.

Under året har också länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsprojekt, Social Samverkan Sverige slutförts. Det material som tagits fram har överlämnats till Socialstyrelsen.

72. Länsstyrelserna ska i den ordinarie tillsynsverksamheten uppmärksamma hur kommunerna efterlever socialtjänstlagens olika bestämmelser om samverkan med organisationer och/eller föreningar och redovisa gjorda insatser och iakttagelser.

Omständigheterna kring verksamhetsövergång till Socialstyrelsen har begränsat utrymmet för egeninitierad verksamhetstillsyn, men där frågeställningen varit adekvat har detta uppmärksammats i Länsstyrelsens granskning. Även i verksamhetstillsynen avseende stödet till våldsutsatta kvinnor och stödet till personer med psykiska funktionsnedsättningar har frågeställningen varit en del av granskningen.

Medan granskningarna av kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor och till personer med psykiska funktionshinder visat att samarbetet med brukar- och intresseorganisationer varit gott,

har Länsstyrelsens verksamhetstillsyn i övrigt vid flera tillfällen påvisat brister. Framför allt gäller detta vid kommunernas planer på omstrukturering av och besparingar i de verksamheter som riktar sig till äldre och personer med funktionshinder, där information till organisationerna lämnats för sent. Möjligheten till inflytande har därför begränsats och kommunerna har inte uppfyllt sin samrådsskyldighet.

73. Länsstyrelserna ska redovisa vilka bestämningsfaktorer för hälsan inom folkhälsopolitiken som man anser som särskilt viktiga samt även ange inom vilka områden och på vilka beslutsunderlag man genomfört hälsokonsekvensbedömningar (HKB).

För Värmland särskilt viktiga bestämningsfaktorer för hälsan

Länsstyrelsen ska enligt förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ”verka för att det av riksdagen fastställda folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak”. Vi vill därför i detta sammanhang uppmärksamma resultaten från den rapportering som under hösten skett av Landstingets ”Liv och hälsa”-undersökning 2008. Rapporteringen är resultatet av ett mycket nära samarbete mellan Landstinget och Karlstads universitet. Landstingets undersökning, som är den tredje i sitt slag, är genom sitt breda anslag och sin kontinuitet delvis unik. Undersökningen bygger på enkäter till 12 000 personer i åldrarna 18 - 84 år. Enkäten har besvarats av 63,8 procent av kvinnorna och 51,4 procent av männen. Rapporten tar sin utgångspunkt i viktiga och grundläggande frågeställningar som har med regional utveckling att göra. Dessa handlar till exempel om platskänsla, flyttning och pendling. Länsstyrelsen berör också i sin redovisning resultat från Liv och hälsa-studien som har tydlig bäring på ansvarsområden för Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen tog för några år sedan initiativet till en studie av Värmlänningars syn på sin livsmiljö. Studien genomfördes av Centrum för forskning om regional utveckling, Cerut, vid Karlstads universitet. Enligt studien uppger nio av tio att de trivs där de bor och alltså har en god livsmiljö. Denna bedömning bekräftas också i resultaten från Liv och hälsa – undersökningen. Bedömningen av hur man tror att personer i andra delar av landet ser på ”hemkommunen” varierar mellan olika kommuner – från Sunne kommun där 90 procent av respondenterna tror att också personer i andra delar av landet har en positiv bild av hemkommunen till kommuner som Grums, Munkfors, Storfors och Filipstad där en fjärdedel eller mindre gör samma bedömning. Resultaten kan sägas uttrycka olika grad av ”stolthet” över platsen där man bor. I den regionala tillväxtpolitiken finns en uppmärksamhet av ”attraktiv livsmiljö”.

Det konstateras också i Liv och hälsa-studien att de flesta värmlänningar vill bo kvar i sina hemkommuner. Närmare 80 procent av de som har besvarat enkäten har inga planer på att flytta. Den åldersgrupp som dominerar när det gäller planer på att flytta från hemkommunen är gruppen 18-24 åringar, vilket stämmer med många andra studier om flyttningsmönster.

Även frågan om regionförstoring och ökad pendling observeras i Liv och hälsastudien. Det konstateras att det vanligaste skälet till pendling är att man just vill bo kvar i hemkommunen. De flesta – 70 procent - som reser till ett arbete eller utbildning anser att det fungerar bra att pendla. Många av dem som pendlar skulle dock vilja slippa att göra det. Få ser dock flyttning som ett alternativ till pendling. Valet av bostadsort är alltså viktigt. Utifrån konstaterandet att allt fler anser sig fria i sitt val av boplats i förhållande till arbetsplatsen har Länsstyrelsen i en särskild rapport lyft den roll som ”småstäderna” spelar för det värmländska bosättningsmönstret. I Liv och hälsarapporten noteras också den betydande pendling som förekommer i första hand från de värmländska gränskommunerna – Årjäng, Eda och Torsby - till Norge.

I Liv- och hälsarapporten betonas att studien är gjord innan den ekonomiska krisen och situationen med ökade varsel på arbetsmarknaden. I studien frågas om den upplevda lyckonivån.

Det konstateras att det finns tydliga negativa samband mellan upplevd lyckonivå och faktorer som arbetslöshet utan ekonomisk buffert, behov av socialbidrag, brist på ekonomisk buffert och erfarenheter av nedlåtande behandling m.m. Mycket torde därför tyda på att krisen kommer påverka folkhälsan och lyckonivån i länet. Dessa risker lyftes också tidigt fram i de rapporter som länets "varselsamordnare" har lämnat till regeringen under året. Länsstyrelsen deltar därför i en diskussion om möjligheterna att hitta formerna för en uppföljande eller utvärderande studie av vad som händer i krisens spår och en beskrivning av vilka insatser som har gjorts och görs från myndigheter och andra för att mildra dess konsekvenser. En sådan studie skulle också kunna försöka beskriva hur krisen har speglats i media och upplevelsen av den hos inte minst de som har drabbats av varsel och arbetslöshet. Från Karlstads universitets sida finns erfarenheter av forskning om 90-talskrisens sociala och folkhälsoeffekter. Mer samlade beskrivningar av krisers regionala effekter i bred mening och motkrafter av olika slag finns dock inte. Möjligen skulle ett särskilt fokus kunna ligga på (barn och) unga människors situation, villkor och agerande.

Jämförelser mellan resultaten från Liv- och hälsastudierna 2000, 2004 och 2008 visar att andelen personer som upplever sig ha ekonomisk buffert har ökat från 67 till 73 % för kvinnor och från 76 till 82 % för män. Detta kan ses som ett tydligt uttryck för "bättre tider" och på en allt tydligare återhämtning på till exempel arbetsmarknaden i länet efter 90-talskrisen. Under början av 2000-talet förbättrades situationen på arbetsmarknaden i Värmland snabbare än i många andra län – kanske som ett uttryck för eller resultat av att återhämtningen i länet dröjde längre än på flera andra håll. En tolkning av situationen görs att det framför allt är yngre personer som har upplevt förbättringar av arbetsmarknadsläget. Det finns mycket som tyder på att den positiva utvecklingen har brutits genom krisen.

I Liv och hälsastudien uppmärksammas förekomsten av vad som kallas lindriga psykiska besvär. Utbredningen av sådana är större bland kvinnor än bland män. Några större förändringar mellan åren 2000, 2004 och 2008 har inte skett. Bland kvinnor är utbredningen av psykiska besvär störst i den yngsta åldersgruppen (18-24 år). Sambanden mellan sociala och ekonomiska faktorer och lättare psykiska besvär bland män och kvinnor är likartade. Tydliga riskfaktorer utgörs av sådant som svagt socialt stöd, nedlåtande behandling, arbetslöshet (och oro för att förlora jobbet) och svag ekonomisk buffert. Mycket tyder därför på att krisens effekter kommer att visa sig i en ökad andel av befolkningen med lättare psykiska besvär. Liv och hälsastudien visar, enligt Länsstyrelsens mening, på att bestämningsfaktorer som arbete och ekonomisk trygghet har en påtaglig betydelse för folkhälsan.

I Liv och hälsarapporten finns också beskrivningar på temat "Etnicitet och liv och hälsa". Resultaten visar möjligen på en överraskande bild av att personer med utomeuropeisk härkomst i betydligt högre grad än svenskar uppgav att de mår bra eller mycket bra. De uppgav också att de i hög utsträckning var mycket eller ganska optimistiska inför framtiden. De har också i hög utsträckning akademisk utbildning än Värmlands genomsnittsbefolkning. Orosmoln finns i form av högre arbetslöshet och större utsatthet för kränkningar. Den grupp av invandrare som har den mest bekymmersamma situationen är personer med nordisk härkomst.

En av folkhälsans bestämningsfaktorer handlar om "trygghet i närmiljön". Enligt Liv och hälsastudien är det framför allt kvinnor och då särskilt de yngsta och äldre som upplever rädsla. Det framhålls därför att genusperspektivet är nödvändigt i det preventiva arbetet mot våld. Länsstyrelsen har i samverkan med Boverkan att utveckla metoder och stödja konkreta insatser för att minska känslan av rädsla. Länsstyrelsen har hittills beviljat bidrag till anläggandet av centumpark i Grums och till arbete med centrumutveckling i Säffle. Inför beslut som gäller 2010 har vi fått in en handfull ansökningar om nya projekt. En sådan ansökan handlar om stadsdelen Kronoparken i Karlstad. Stadsdelen är i hög grad speciell genom dels sin höga andel invånare med utländsk härkomst, dels den stora andelen studenter.

Liv och hälsa-rapporten uppmärksammar också olycksfallsskador som ett stort folkhälsoproblem. En växande uppmärksamhet finns, enligt vår bedömning, just av ”vardagslivets” olycksfall. Liv och hälsastudien pekar på att nio procent – eller ca 19 000 personer i åldern 18-84 år i Värmland – under de senaste tolv månaderna hade råkat ut för ett olycksfall som lett till sjukvård eller tandvård. I rapporten konstateras att skadeförebyggande åtgärder för den äldre befolkningen kan vara mycket kostnadseffektiva om man lyckas minska skadorna och antalet vårdtygn för denna åldersgrupp. En växande uppmärksamhet finns, enligt Länsstyrelsens bedömning, just av ”vardagslivets” olycksfall. Karlstads kommun har till exempel etablerat ett Centrum för äldres säkerhet. Det tidigare Nationella centrat för lärande om olyckor är nu en del av Myndigheten för samhällssäkerhet och beredskap. Delar av funktionen finns lokaliserad till Karlstad och bedrivs i nära samarbete med Karlstads universitet. Länsstyrelsen följer denna verksamhet.

Centrala bestämningsfaktorer för folkhälsan handlar också om fysisk aktivitet, matvanor och bruk av tobak och alkohol. I Liv och hälsarapporten konstateras bland annat att 40 procent av värmlänningarna inte är tillräckligt fysiskt aktiva för att bevara sin hälsa och förebygga sjukdom. Detta är en oförändrad situation jämfört med 2004 års studie. Det konstateras också att ohälsosamma levnadsvanor är vanligare bland män än bland kvinnor. I studien konstateras att förekomsten av övervikt och fetma är lägre i grupper med eftergymnasial utbildning jämfört med grupper med grundskoleutbildning. På ett övergripande plan torde det, enligt vår mening, finnas ett samband mellan utbildning, levnadsvanor och god folkhälsa. Delmål som finns både nationellt och regionalt om att höja utbildningsnivån i länet torde på sikt komma att i positiv mening samvariera med målet om god folkhälsa. Det konstateras dock också i Liv och hälsarapporten att värmlänningarna – och då även de med flera ohälsosamma levnadsvanor – har gott om det som kallas skyddsfaktorer. Viktiga sådana är att man känner sig trygg och litar på folk i sitt bostadsområde, att man har personer som kan ge stöd och att man trivs på jobbet.

När det gäller tobak och alkohol så konstateras i Liv och hälsarapporten att ungefär tre fjärdedelar av de som har deltagit i undersökningen och som inte röker bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra eller bra. Motsvarande andelar bland kvinnor respektive män som röker dagligen är klart lägre – 54 procent respektive 56 procent. I rapporten konstateras också en ökning bland kvinnor under 45 år som använder snus dagligen. När det gäller alkoholkonsumtionen så konstateras i Liv och hälsastudien att andelen riskkonsumenter har minskat. Skillnaderna är dock mycket små. Män mellan 45-54 år och kvinnor mellan 18-24 år är de grupper som dricker alkohol vid flest tillfällen under en vecka. Andelen riskbrukare är högst bland unga kvinnor (29 procent). Vanligaste riskbrukarna bland männen återfinns i samma åldersgrupp (17 procent). När det gäller den självupplevda hälsan – hur man bedömer sitt allmänna hälsotillstånd – är skillnaderna mellan riskkonsumenter och icke riskkonsumenter små. Vid besvär som ängslan, oro, nedstämdhet och stress är dock skillnaderna mellan riskkonsumenter och icke riskkonsumenter stora. Länsstyrelsen har ett tydligt samordningsansvar när gäller att motverka bruket av alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT). I Liv och hälsarapporten nämns initiativ som ”Ansvarsfull alkoholserving” och satsningen ”Drogfritt Värmland”. Det framhålls att Värmland arbetar brett och i samarbete mellan olika aktörer. De flesta kommuner i länet har till exempel styrdokument och struktur för arbete, som bygger på kunskapsbaserade metoder. I Liv och hälsarapporten menar man att detta har gett resultat bland ungdomar och vuxna.

Genomförande av HKB

När det gäller uppdragets andra del om att genomföra hälsokonsekvensbeskrivningar hänvisar vi till vår rapportering förra året. Där uttrycker vi en tveksam inställning till det mervärde som en tillämpning av HKB-metoden ger. Vi har dock utifrån de signaler eller önskemål som ligger i uppdragets anda tillämpat HKB-metoden i två fall. Det ena har gällt arbetet med besöksanpassade respektive icke besöksanpassade naturreservat. Det andra gäller

en fördjupad översiktplan i Årjängs kommun. Båda exemplen har övergripande dokumenterats. Den bedömning som vi gjorde i föregående års årsredovisning äger alltså giltighet. Det finns ett självklart värde i de diskussioner och reflektioner som HKB-metoden leder till. Mervärdet av metoden är dock inte tillräckligt stort för att den ska användas på ett mer löpande sätt.

75A. Länsstyrelserna ska fortsätta att utveckla den förstärkta tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården. Länsstyrelserna ska särskilt följa upp brister och missförhållanden i tidigare bedriven tillsyn och kontrollera vad som åtgärdats. Det gäller särskilt socialtjänstens arbete med att följa upp placeringar av barn i familjehem samt tillsynen av hem för vård eller boende (HVB) som tar emot barn och unga eller familjer. Uppdraget ska bedrivas i nära samarbete med Socialstyrelsen som ska överta uppdraget från och med den 1 januari 2010. Uppdraget finansieras via anslaget 6:2 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. utgiftsområde 9. Beviljade medel fördelas enligt bilaga 12 och rekvideras genom en skrivelse till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 september 2009. Medel som inte har förbrukats under 2009 för avsett ändamål ska återbetalas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2010. Redovisning av hur rekviderade medel har använts ska rapporteras i årsredovisningen för 2009.

Länsstyrelsen har fortsatt granskat den sociala barn- och ungdomsvården. Brister och missförhållanden som konstaterats vid tidigare genomförd tillsyn har följts upp genom att huvudmännen redovisat vidtagna förbättringsåtgärder och vid allvarigare brister genom en ny granskning av verksamheten.

En stor del av den verksamhetstillsyn som genomförts efter klagomål från enskilda eller som initierats på annat sätt är också en del av den förstärkta tillsynen av barn- och ungdomsvården.

För den förstärkta tillsynen av barn- och ungdomsvården har Länsstyrelsen Värmland lagt 12 personveckor, vilket motsvaras av 210 tkr.

Sakområde Jämställdhet

78. Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som gjorts för att övergripande stödja viktiga aktörer i länet när det gäller jämställdhetsintegrering, samt omfattningen och resultatet av dessa insatser.

Organisation av arbetet

För arbetet med att övergripande stödja viktiga aktörer i länet har Länsstyrelsen genom ramprojektet "Jämställdhet och hållbar regional utveckling 2009-2010" beviljats regionalt projektstöd inom insatsområdet Ledarskap och strategin "Öka nyttan av mångfalden" i det regionala utvecklingsprogrammet.

Projektet omfattar det strategiska samordnande externa arbetet med jämställdhet för en hållbar regional utveckling. Jämställdhetsdirektören arbetar 50 procent inom projektet.

Genom den regionala samverkansgruppen Värmlands Jämställdhetsråd, sker en bred länsamverkan i jämställdhetsfrågor. Följande elva regionala aktörer ingår: Länsstyrelsen, TCO-rådet, Värmlands Idrottsförbund, Företagarna, Arbetsförmedlingen, Karlstads universitet, Handelskammaren, Karlstads kommun, Landstinget, Region Värmland och LO/Kommunal.

Rådet verkar operativt och Länsstyrelsen fungerar som samordnande och stöttande för de aktörer som ingår i rådet. Länsrådet är ordförande. Rådet har en handlingsplan och överenskommelse för det gemensamma länsarbetet.

Aktiviteter under 2009

Handlingsplanen bygger på en analys av länets förutsättningar och fungerar som underlag för att prioritera mellan insatser och åtgärder. I handlingsplanen samlas aktiviteter, insatser och aktörer som ska bidra till att Värmland blir mer jämställt. Handlingsplanen finns publicerad på Länsstyrelsens webbplats. Arbetet fokuseras på de insatsområden som rådet fastställt som prioriterade utifrån de jämställdhetspolitiska målen.

Årets arbete har bland annat handlat om att synliggöra de jämställdhetspolitiska målen, fortsatta utvecklingsprocesser och kunskapshöjning inom rådet samt att försöka påverka aktörerna så att jämställdhet integreras i de ordinarie strukturerna.

Under året har en "Kort handbok om jämställdhetsintegrering" tagits fram och publicerats. Innehållet kan användas som basutbildning i jämställdhetsintegrering.

Under året har jämställdhetsrådet haft fyra ordinarie sammanträden och ett lunch-lunch internat samt ett antal arbetsmöten.

Kunskapspridning i form av seminarier har genomförts. Professor Mikael Nordenmark föreläste i februari om "Arbete, jämställdhet och välbefinnande." Seminariet lockade ett trettiotal deltagare.

En debattartikel med anknytning till ämnet publicerades i länsmedia i mars.

I juni var rådet delarrangör till en länskonferens om trafficking och prostitution. Konferensen lockade cirka 90 deltagare.

I september genomfördes ett internt seminarium för rådets deltagande organisationer som handlade om Kvinnors företagande.

I början av året föreslog Länsstyrelsen att ett inspirationsseminarium skulle anordnas tillsammans med Region Värmland för att locka regionen, de värmländska kommunerna och landstinget att söka medel från SKL. Detta möte kom inte till stånd, men Region Värmland har nu tillsammans med Landstinget lämnat in ansökan till SKL inom ”Program för hållbar jämställdhet”.

Länsstyrelsen och deltagare i jämställdhetsrådet har samverkat med Region Värmland när det gäller att synliggöra jämställdhetsperspektiv och speciellt kvinnors företagande i samband med regionens framtagande av entreprenörskapsprogram för länet inom det regionala utvecklingsprogrammet.

Länsstyrelsen stöder Karlstads universitets projekt JämVäxt som handlar om hur jämställdhet i arbetslivet kan bidra till hållbar tillväxt. Länsstyrelsen och jämställdhetsrådet har deltagit i workshops och forskarseminarier inom detta projekt. Mer om projektet finns att läsa på: http://www1.kau.se/corral/intra.lasso?page_id=2404

Jämställdhetsarbetet hos aktörer i rådet

Organisationerna i jämställdhetsrådet har kommit olika långt i sitt jämställdhetsintegreringsarbete.

Det regionala nätverket för kommunernas genuspedagoger stöds av Länsstyrelsen. Ungefär 30 genuspedagoger har varit aktiva i nätverket. Två nätverksträffar har genomförts under året. Framtiden för detta nätverk är oklar, då antalet genuspedagoger i länet tenderar att minska. Karlstads kommuns genuspedagoger arbetar dock med god fart med kompetensutvecklingsinsatser för personal inom barn- och utbildningsnämnden. Genuspedagogerna inom barn- och utbildningsförvaltningen och Karlstad-Hammarö gymnasieförvaltning har sökt och fått projektmedel från Skolverket för att jobba med flickors upplevda stress och otraditionella val i skolan.

Karlstads kommun genomför bland annat metodutbildningar ”Verktyg för jämställdhetsarbetet”, en omgång per år för sjätte året i rad. Man genomför även basutbildningar i jämställdhet och mångfald med 4 omgångar per år. Kommunen har ansökt om medel från SKL för att jämställdhetssäkra kommunens kvalitets- och uppföljningsarbete. Tyvärr beviljades inte denna ansökan.

Landstinget i Värmland har under året genomfört jämställdhetsutbildningar för chefer, sju utbildningstillfällen à tre dagar. Totalt har 180 chefer utbildats. Ett arbete pågår med att skapa egna utvärderingsstrukturer utifrån redan inbyggda system. Man använder sig av Nyckeltalsinstitutets Jämix som arbetsmodell. Under året har man också arbetat med en plan för att genomföra jämställd vård. I aktuell SKL-ansökan som lämnats in av Region Värmland har Landstinget tre delprojekt.

Region Värmland tog under våren initiativ till en långsiktig strategi för att utveckla jämställdhetsperspektivet i Region Värmlands verksamhet. En femårsplan (år 2010-2014) har tagits fram som inkluderar utbildningsinsatser, inventeringsarbete och verksamhetsutveckling. Finansieringsstöd har sökts från SKL och 2 miljoner kronor har beviljats. Länsstyrelsen kommer att följa projektet. Utbildningsinsatsningen omfattar politiker, beslutsfattare och nyckelpersoner i Region Värmland och dess medlemsorganisationer.

Inventeringsarbetet har fokus på system och processer i organisationen som i nästa led påverkar medborgarnära verksamheter. Genom att studera ett urval fattade beslut, rutiner vid grupsammansättningar, statistikinsamling samt intervjuer av handläggare av projektansökningar skapas kunskap om genusperspektivets närvaro. I det medborgarnära projektet är planen att i olika projekt och studier på organisations- och medborgarnivå arbeta vidare med jämställdhetsfrågorna som en del i den långsiktiga verksamhetsutvecklingen. Målet är att utveckla och pröva former för att realisera jämställdhetsintegrering av arbetet för tillväxt och regional utveckling mer generellt.

För att öka medvetenheten om könsbaserade stereotyper genomförde EU-kommissionen under året projektet ”Bryt stereotyper - möjliggör för talanger” i 15 länder. Handelskammaren i Värmland var svensk kontaktorganisation och samverkade med Eurochambres. Syftet är att stötta små och medelstora företag i Europa att öka produktiviteten och konkurrenskraften genom att bryta de barriärer som skapas av könsbaserade stereotyper. Konkret handlar det om att lära ut och sprida en modell för hur man kan jobba med jämställdhet. Handelskammaren arrangerade tre workshops, som fokuserade på nyttan med jämställdhet för enskilda företag. Utbildningen genomfördes i samarbete med Mia Heikkilä, doktor i genusvetenskap och av EU-kommissionen som är utsedd som nationell expert i ämnet. Utvärderingen från workshopserien visar att deltagande företag är mycket nöjda och tycker sig ha fått en rad konkreta tips och råd kring det egna jämställdhetsarbetet. I utbildningen deltog 40 personer.

Värmlands Idrottsförbund har i samverkan med Karlstads kommun och Karlstads universitet genomfört en tvådagars konferens under temat Idrott och mångfald, där också jämställdhetsfrågor tagits upp. Bland annat handlade det om homosexualitet inom idrotten. I samband med föreningsträffar har man vid 25 tillfällen haft inslag om jämställdhet. Detta som grund för ett försatt arbete i föreningarna.

ESF Jämt

I december 2008 beviljades länsstyrelserna 24 miljoner kronor ur Europeiska Socialfonden till ett nationellt projekt som syftar till att flytta fram positionerna i arbetet med jämställdhetsintegrering av projekt inom ESF. Perioden 2009-2011 har en särskild stödorganisation upprättats för att vara den nationella aktör som erbjuder stöd i hur man kan jämställdhetsintegrera projekt över hela landet. Åtta länsstyrelser har projektstödare som ska genomföra satsningen regionalt. Länsstyrelsen Värmland är värdlän för projektstödaren för Norra Mellansverige, vilket omfattar Värmland, Dalarna och Gävleborgs län. Jämställdhetsdirektören är handledare för projektstödaren och ingår även i den nationella styrgruppen för projektet.

En stor del av projektstödarens uppdrag handlar om att erbjuda sökande och beviljade projektägare enskild rådgivning om hur jämställdhetsperspektivet kan bidra till att utveckla och förbättra projekten samt grundläggande information och basutbildningar i jämställdhet och jämställdhetsintegrering. Även workshops anordnas.

Projektet har möjliggjort en ökad samverkan mellan länsstyrelserna i S,W,X-län, liksom mellan Länsstyrelsen Värmland och ESF-kontoret i Norra Mellansverige samt med andra stödfunktioner inom ESF, såsom processtöd Tillgänglighet.

I region Norra Mellansverige har vi nått 47 blivande och befintliga projektägare sedan projektstödaren började. Av utvärderingar av genomförda utbildningar framgår att helhetsintrycket varit att utbildningarna varit bra eller mycket bra. Projektstödaren har också informerat och presenterat projektet för olika regionala samverkansgrupper, till exempel det regionala kompetensrådet och Värmlands jämställdhetsråd. Media i länet har också uppmärksammat projektet.

Sakområde Integration

Utveckling av uppdraget inom sakområdet

Vi har under året arbetat intensivt med att ytterligare förbättra och bredda samverkan mellan kommuner och aktörer inom integrationsområdet. Vi har byggt vidare från 2008 på de regionala forum där Arbetsförmedlingen och Migrationsverket är centrala samverkansparter. Den regionala strukturen med en ledningsgrupp för integrationsfrågor med landshövdingen som sammankallande och Arbetsförmedlingen som en av parterna samt ett arbetsutskott för integrationsfrågor, där både Migrationsverket och Arbetsförmedlingen ingår, skapades för att få ett driv i integrationsarbetet i länet.

Arbetsutskottet har en bred representation av myndigheter, näringslivsorganisationer, kluster samt frivilligorganisationer. Att näringslivet representeras av flera olika aktörer är nytt för länet och det känns som att det ger samverkan inom integrationsfrågan en rejäl skjuts framåt, där åtgärdsförlagen blir allt mer konkreta. Den regionala strukturen har formaliserats, den strategiska ledningsgruppen och arbetsutskottet har blivit en etablerad del i regionens integrationsarbete. Den strategiska ledningsgruppen har träffats under landshövdingens ledning och arbetsutskottet har arbetat intensivt både i stor grupp samt i mindre grupper.

Som ett led av den kartläggning som gjordes 2007-2008 har vi fortsatt det arbetet genom att be aktörerna i arbetsutskottet fortsätta kartläggningen samt att uppdelade enligt utvecklingsområden som identifierats arbeta fram åtgärder och modeller för att överbrygga hinder. Målet är att attrahera nyanlända till länet samt att få till en bra introduktion med kort väg ut i egen försörjning. Arbetet har lett till att vi arbetade fram en ansökan till Flyktingfonden som lämnades in under hösten. Vi har haft samtal med regionförbundet, samverkansformen Vård- och omsorgscollage samt SFI-rektorer för att bereda utveckling av SFI. Vi har också varit med i ett antal diskussioner om projekt, dels som bollplank och dels som inspiratörer.

Integrationsnätverksträffarna har under året hållit en hög nivå av kompetensutveckling, främst inom kulturkompetensområdet. Till nätverksträffarna har Länsstyrelsen även bjudit in personer i länet som arbetar med ensamkommande barn. Förutom kompetensutveckling ger träffarna möjlighet till erfarenhetsutbyte och god möjlighet till uppföljning av introduktionen av nyanlända. Träffarna är en uppskattad aktivitet från kommunernas sida som främjar beredskapen att ta emot skyddsbehövande.

Innan sommaren fick kommunledningarna information om det rådande läget på integrationsområdet samt förutsättningar för förhandlingar gällande överenskommelser för 2010. Vi upplever att förhandlingsarbetet gått smidigt och att de kommuner som tidigare haft överenskommelse har tecknat överenskommelse även för 2010 utan några större diskussioner. De kommuner som inte har överenskommelser har valt att inte teckna överenskommelse för 2010, dock kommer några av dem att skriva en ny eller öka antal i överenskommelse om mottagande av ensamkommande barn. Vi märker att det finns en viss undran över hur flyktingmottagandet kommer att fungera efter december 2010.

Prioriterade områden

Det som prioriterats under året är:

- Bred samverkan mellan aktörer inom integrationsområdet där nya aktörer främst inom näringslivet har kommit med
- Utveckling av integrationsnätverksträffar med fler aktörer och ökad fortbildning

- Diskussioner lokalt med Migrationsverket och kommuner om hur vi utvecklar en marknadsföring av kommunerna mot gruppen asylsökande och nyanlända
- Bred förankring och beredning av tanken om att få till ett länsintag för yrkesinriktad SFI
- Arbete för att få till stånd en ökad samverkan mellan kommuner och aktörer genom att öka informationsutbytet och tillhandahålla samverkansformer

Resultat

Våra insatser inom integrationsområdet har under året fått mest genomslag inom samverkansområdet. Nya aktörer främst inom näringslivet har anslutit sig och organisationsstrukturen har blivit en etablerad del.

Arbetsutskottet för integrationsfrågor med ledning av den strategiska ledningsgruppen har arbetat fram en ansökan till Flyktingfonden där det inom identifierade utvecklingsområden ska tas fram åtgärder för en bättre introduktion och en ökad attraktivitet av länet för målgruppen. Vi konstaterar att ambitionerna finns i länet och även insikten om att gruppen skyddsbehövande utgör arbetskrafts- och kompetensförsörjning i länet som präglas av utflyttning. Integrationsinsatserna läggs upp i linje med den regionala utvecklingsplanen och särskilt långt har vi kommit i samverkan med gemensamma tankar om insatser för en utvecklad SFI.

Förhandlingarna om överenskommelser för 2010 har gått mycket bra och informationsflödet har fungerat. Kommunerna i Värmland har skrivit överenskommelser som överskrider det antal Värmland förväntas ta emot enligt det nationellt framtagna länstalet.

Ansökningar av strukturella medel för extra ordinära kostnader har utvecklats som ett led där Länsstyrelsen dels har ökat kraven på ansökningarna men även utvecklat processen till att bli mera dialoginriktad.

Under året kartlades bostadsbeståndets inverkan på flyktingmottagandet. Under 2010 kommer samhällsinformation och introduktion att återigen kartläggas. Genom dessa enkätkartläggningar får vi fram områden som behöver utvecklas och kan driva på en förbättring av kvaliteten i flyktingmottagandet.

79. Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med att skapa god beredskap och kapacitet i länet för att ta emot skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd har bedrivits. Redovisningen ska lämnas med en enhetlig struktur enligt bilaga 9.

Hinder för bosättning

Bostadsbris

Under året har vi i en särskild enkät ”Boende och flyktingar” kartlagt hur bostadsbeståndet i kommunerna påverkar flyktingmottagandet. Tre kommuner uppger att det råder brist på bostäder och att det i viss mån påverkar mottagandet. En av dem har inget mottagande och ett av huvudmotiven är bostadsbristen. I flertalet kommuner är det svårare att få tag på stora lägenheter. Trots det upplever kommunerna att de kan lösa boendet och de nyanlända får förstahandskontrakt på sitt boende vid ankomst. I kommunerna i Värmland är inte trångboddheten något allmänt problem och problemen kring boendefrågor är få.

Arbetsmarknadssituationen

Den globala lågkonjunkturen kombinerad med finanskris har påverkat efterfrågan och sysselsättning i Värmlands län under 2009. Hösten 2009 var antalet sysselsatta inom offentlig undervisning och administration färre än under ingången av året, medan en viss ökning skedde

inom vård och omsorg. Lågkonjunkturen påverkade orderingången till industrin och antalet anställda minskade. Produktionsstopp, indragningar av arbetsskift och varsel om uppsägningar har ökat. Gränshandeln i länets västra delar har bidragit till en tidigare stabilisering och kanske till och med visat på en svag positiv konjunkturutveckling inom främst handel och bygg under 2009. Arbetsmarknadssituationen i länet har dock ingen påtaglig inverkan på flyktingmottagandet. Ingen kommun har nämnt arbetsmarknadssituationen som något som påverkar antalet i överenskommelsen om mottagande av flyktingar.

Färre anvisade och placerade än beräknat

De allra flesta kommuner i Värmland har en befolkningsminskning. De har även svårt att attrahera nyanlända invandrare. Migrationsverket anvisar färre än vad överenskommelserna tillåter och flera av dem som anvisas tackar nej. Karlstad är den kommun i länet som tar emot fler än antalet i överenskommelsen. Arvika, Kristinehamn och Storfors ser även de ut att i år nå upp till antalet i sina överenskommelser. Några kommuner får knappt några anvisade. En åtgärd vi kommer att vidta inom ramen för Flyktingfondsprojektet är att vi ska jobba med marknadsföring av kommuner.

Andra orsaker

De främlingsfientliga tendenser som funnits och finns i Värmland har under 2009 varit svaga och har inte utgjort något hinder i flyktingmottagandet i kommunerna.

Insatser för att främja beredskapen för mottagande

Under hösten har vi genomfört kommunbesök. Besöken har i huvudsak riktat sig till kommunledningar med syfte att informera om kommande förändringar inom integrationsområdet, att höra om hur verksamheten fungerar samt att skriva överenskommelse för 2010. Utveckling av introduktionen för att främja beredskapen att ta emot fler samt uppmuntran till projekt har utgjort en bas för diskussionerna.

Vi har under året samlat kommunernas integrationshandläggare till fyra endagars seminarium med föredrag på i förväg önskade teman, aktuell information från aktörer på området och tid för erfarenhetsutbyte med mera. Under dessa möten görs en kartläggning över mottagande och läget i kommunerna. Detta är en av kommunerna mycket uppskattad aktivitet där de ges möjlighet att träffas, få fortbildning samt byta erfarenheter. Till dessa träffar inbjuds även Landstinget, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen har varit förhindrad att delta två av gångerna, medan de andra alltid varit med. Dessa aktörer förser under träffarna integrationshandläggare med en lägesrapport och aktuell information.

Uppföljning av introduktionen sker kontinuerligt genom dialog med kommunerna och nätverksträffar. Ett utvecklingsperspektiv på verksamheten är tydlig i dialogerna. Det pågår mycket nytänkande och förändringsarbete med introduktionen och det är även något som vi uppmuntrar till genom att informera och delta i olika forum. Den uppföljningsenkät som kommunerna svarade på 2008 har delvis legat till grund för den fortbildning kommunernas integrationshandläggare fått under året. Under 2010 har vi för avsikt att följa upp den enkäten med en modifierad version av samma enkät.

Samverkan i länet

Under det gångna året har mycket skett på samverkansområdet i Värmland. Förutom regelbundna möten med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket har vi sammankallat länets SFI-ansvariga till diskussion. Den struktur för integrationsarbete i länet som byggdes upp utifrån den som kartläggning som gjorts 2007 och framåt har fortsatt. Den strategiska ledningsgruppen för integrationsfrågor har träffats två gånger under året och dragit upp riktlinjerna för arbetet.

Arbetsutskottet har fortsatt utveckla kartläggningen med att identifiera hinder, hitta åtgärder för att överbrygga hinder samt samlat komma överens om till vad vi behöver samla resurser. Detta arbete ledde fram till att en ansökan till Flyktingfonden lämnades in under året.

Länsstyrelsen har även ingått i styrgrupper för olika projekt, varit med i marknadsföringssammanhang av länet samt agerat bollplank och inspiratör till frivilligorganisationer, företag och förbund.

Tanken med kartläggningen, styrgruppen och undergrupperna är att ta fram en samverkansform för Värmland som gör att nyanlända kommer till Värmland, stannar i Värmland och snabbt etablerar sig på arbetsmarknaden. Samverkansformen är utformad i linje med det regionala utvecklingsprogrammet och har ett kompetensförsörjnings- och tillväxtperspektiv. I arbetsgrupperna är Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommuner, frivilligorganisationer, näringsorganisationer och klustren i Värmland representerade.

Metodutveckling

Mycket bra görs redan i länet men goda exempel och modeller måste uppmärksammas och kunna användas i alla kommuner. I andra delar behöver åtgärder tas fram. Vi uppmuntrar kommuner till att arbeta i nyskapande projekt. Målet är även att skapa en webbplats med samlad information, eftersom bristen på samlad information om vad som erbjuds i länet är en faktor som inverkar på att människor inte stannar i länet. Det handlar till exempel om åtgärder kring SFI-undervisning och kvinnors introduktion eftersom kvinnor som är barnlediga halkar efter i introduktionen. Det är vanligt att kvinnor föder barn tätt och att de då kommer ännu längre efter. För att hitta metoder som effektiviserar introduktionen för mödralediga har nu ett projekt inletts med att integrera förskoleverksamhet och svenskundervisning.

Länsstyrelsen i Värmland sökte under 2009 finansiella medel från Europeisk flyktingfonden för att utveckla arbetet med flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga. Ansökan beviljades och projektet kommer att genomföras under 2010 och 2011. En utveckling krävs för att tillgodose målgruppens rätt till arbete, hälsa, skydd mot diskriminering och bostad men också för att klara framtidens arbetskraftsförsörjning i Värmlands län. För att bibehålla och utveckla välfärden måste fler aktörer i länet ta ett gemensamt ansvar för att så snabbt som möjligt lotsa in de nyanlända invandrarna på arbetsmarknaden. Vi har för avsikt att, tillsammans med aktörer inom näringsliv, kommun och frivilligorganisationer, arbeta i ett tvåårigt projekt för att utveckla introduktionen och mottagandet av nyanlända flyktingar och integrera detta i det regionala utvecklingsarbetet. Regional tillväxt och flyktingmottagning är något som bör hållas samman och inte ses som separata delar inom samhällsutvecklingen.

Det övergripande syftet med projektet är att ta fram modeller och lösningar inom varje utvecklingsområde och att sprida dessa för implementering inom och utanför länet. Modellerna ska göra introduktionen mer effektiv och korta tiden för individen från nyanländ till egen försörjning. Nyanlända i Värmland ska känna att de vet vart de ska vända sig för att få den information de behöver för att komma ut i egen försörjning så fort som möjligt. Metoder, utbildningar och verktyg ska finnas lättillgängliga i länet som möjliggör en passande kompletterande utbildning för den som behöver eller ingång till arbetslivet för den som behöver. Detta ska göra att flera nyanlända kommer till Värmland och flera stannar i länet. Områden i fokus kommer förutom information att vara skapande av nätverk för nyanlända samt att få till ett länsintag för yrkesinriktad SFI i samverkan med aktörer på området.

Barnens situation

För Värmlands del kan vi nämna att den uppföljning av introduktion, som gjordes 2007-2008, innehållande en uppföljning av mottagande av barn har även legat som grund för de samtal

som förts med kommunerna och delvis som grund för upplägg på de integrationsnätverksträffar som genomförts under 2009. De flesta kommuner uppger att deras mottagande av barn fungerar väl och att skolstart sker snabbt efter ankomst. Två kommuner uppger att de har en väntetid till plats på förskola, gällande 2009. Även i det arbetsutskott för integrationsfrågor som beskrivits ovan bevakas barnperspektivet, framför allt då av att Rädda Barnen är representerade och innehar rollen att bevaka barnperspektivet i arbetet.

Ett systematiskt uppföljningsarbete måste byggas på en tydlig målbeskrivning av det aktuella uppdraget. I uppföljning av nyanlända barn och ungdomars introduktion bör hänsyn tas till rådande strukturer och regelverk. Nyanlända barn och ungdomars rätt till en bra introduktion innehållande exempelvis skolgång, delaktighet i samhället och hälsovård bör bevakas. Flera aktörer har mandat för uppföljningar inom ramen för sina specifika uppdrag som kan omfatta bl.a. nyanlända flyktingbarn och ungdomar. Men det råder en otydlig rollfördelning i sammanhanget. För en systematisk uppföljning behövs förtydligande och identifiering av perspektiv, innehåll och mål med uppföljning. Bland annat bör man ställa frågor kring nyanlända barn och ungdomars generella uppväxtvillkor samt ensamkommande barn och ungas situation. Steget efter utvärderingen är lika viktig som själva insatsen.

Uppföljningsresultatet ska kunna användas för utveckling, effektivisering och förbättring av insatserna för introduktion av nyanlända barn och ungdomar inom skola, fritid och sjukvård. Därför behövs en helhetsbild. Att utse en myndighet som processägare i hela uppföljningsarbetet kan vara ett steg i arbetet. Vem ska ha helhetsansvaret under processen? Ytterligare är det viktigt att följa samma modell i den lokala och regionala kartläggningen och utvärderingen. Befintliga uppföljningar kan aldrig vara jämförbara då datainsamlingen varierar både när det gäller metod och val av informanter.

Frågan kvarstår om tydligheten i Länsstyrelsernas uppdrag när det gäller uppföljning av barnens situation. Det som i sammanhanget bör betonas är vikten av ett tydligt uppdrag för uppföljning av nyanlända barn och ungdomars introduktion i framtiden. I anslutning till den kommande reformen förtydligas behovet av en nationell bild av målgruppens uppväxtvillkor.

ÖVRIG RAPPORTERING

82. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra myndighetens antidiskrimineringsstrategi och hur den nya diskrimineringslagen (2008:567) har beaktats i detta arbete. Vid behov ska länsstyrelserna samråda med Diskrimineringsombudsmannen under genomförandet av strategin.

Under år 2007 tog landets länsstyrelser fram en gemensam strategi i fem steg för sitt antidiskrimineringsarbete. I samråd med berört departement, kontaktpersoner från länsstyrelserna och ombudsmännen gjordes tolkningen att strategin ska omfatta både hur man hanterar diskrimineringsfrågorna i den egna organisationen (område A), hur detta integreras i kärnverksamheten (område B) samt i länsstyrelsernas information och kommunikation (Område C). Under år 2008 beslutade länsråden att en länsstyrelsegemensam handlingsplan för att genomföra antidiskrimineringsstrategin skulle tas fram. Arbetet med att organisera fungerande samverkan och ett strukturerat erfarenhetsutbyte påbörjades under 2008 och har intensifierats under 2009.

Länsstyrelserna driver sedan maj 2009 ett gemensamt projekt inom området antidiskriminering för att ta fram och påbörja genomförandet av en för länsstyrelserna gemensam handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter för 2010-2012. Målet är att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter och insatser mot diskriminering. I uppdraget ingår också att ta fram ett utbildningspaket för länsstyrelsernas behov, att utveckla metoder för verksamhetsintegrering och instrument för uppföljning samt att lämna förslag på en mottagande förvaltningsorganisation för handlingsplanen.

Projektet sorterar under länsrådsgrupp 3 och en projektledare har anställts för att samordna och organisera arbetet. Arbetet bedrivs i fyra arbetsgrupper. En grupp med personalchefer som svarar för område A, en grupp med informatörer som svarar för område C och en utbildningsgrupp med sakkunniga som svarar för framtagande av utbildningspaket. Slutligen finns en kärntrupp som fungerar som styrgrupp för projektet och som ansvarar för område B. Kärntruppen består av sakkunniga och sammankallande i övriga arbetsgrupper från sju länsstyrelser (Jämtland, Skåne, Stockholm, Södermanland, Västernorrland, Västra Götaland och Östergötland). Totalt är tolv länsstyrelser representerade i arbetsgrupperna. Ytterligare en arbetsgrupp för uppföljning bestående av sakkunniga är under bildande. Varje länsstyrelse har en särskild kontaktperson för antidiskrimineringsuppdraget som ansvarar för att informera sin organisation, förankra beslut samt organisera det regionala arbetet.

Länsstyrelsegemensamma aktiviteter under 2009

Arbetsgrupperna har tidigare inventerat och analyserat länsstyrelsernas arbete inom sina respektive områden ur ett antidiskrimineringsperspektiv samt utifrån vad som kan göras i samverkan mellan länsstyrelserna. Resultatet har under 2009 tagits tillvara av varje grupp genom föreslagna åtgärder för respektive område A-C i en handlingsplan samt i en, till denna kopplad, utbildningsplan. Den tidigare antagna antidiskrimineringsstrategin har utgjort en ram och en mall för arbetet med handlingsplanen. Handlingsplanen följer strategins indelning i tre områden; A. Organisation och arbetsliv, B. Sakområden samt C. Information. Handlingsplanen kommer att remitteras till samtliga länsstyrelser i början av 2010 för beslut under våren 2010.

Arbetsgruppen med personalchefer (område A) har under året sammanställt och analyserat den enkät som gjordes 2008 om vilka insatser mot diskriminering och för mänskliga rättigheter som länsstyrelserna genomfört. Sammanställningen har utgjort ett underlag till förslag om mål och åtgärder för område A i handlingsplanen. Gruppen har i länsstyrelsernas personalchefsnätverk regelbundet informerat om pågående arbete. Vidare har gruppen arbetat med införande av ett antidiskrimineringsperspektiv i den nya länsstyrelsegemensamma chefsutbildningen.

Under våren och hösten 2008 gjorde varje länsstyrelse en kartläggning av risker för diskriminering utifrån utvalda verksamhetsområden (område B). Tio ärendekategorier valdes ut och fördelades av länsrådsgruppen på Länsstyrelserna. Berörda handläggare genomförde kartläggningen med stöd av sin länsstyrelses kontaktperson för antidiskrimineringsuppdraget. Under 2009 har en fördjupad analys av kartläggningen genomförts. Resultatet tyder på att det inom de kartlagda verksamheterna finns situationer där risk för diskriminering kan förekomma. Exempelvis är den externa informationen sällan utformad utifrån olika gruppers behov. Även vad gäller lokaler och tillgänglighet samt i enstaka fall vid upphandling lyfts risker. De grunder för diskriminering som identifierats är oftast funktionshinder, etnicitet, kön och/eller ålder. Mer sällan ses en diskrimineringsrisk utifrån könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning samt religion eller annan trosuppfattning. Behovet av utbildning och verktyg uttrycks ofta. Kartläggningen har också fångat upp tips och goda exempel på antidiskrimineringsarbete bland länsstyrelserna. Den fördjupade analysen utgör ett underlag vid framtagandet av handlingsplanen.

Informationsgruppen (område C) har föreslagit mål till handlingsplanen för hur länsstyrelsernas kommunikation, externt och internt, ska utformas för att vara fri från diskriminering. Förslagen omfattar utbildning, webbinsatser samt information i text, bild och ljud. Gruppen har regelbundet informerat länsstyrelsernas informatörer om det pågående arbetet. Man har också genomfört en del kompetenshöjande insatser bland annat har Handisam anlitats för föredrag om tillgänglig information. En kommunikationsplan för projektet för åren 2009-2010 har också tagits fram. Informationsgruppen har även skapat en gemensam projektsida om antidiskriminering på Infoportalen, länsstyrelsernas gemensamma intranät. En arbetsgrupp för tillgänglighet bestående av informatörer har bildats för att bistå arbetsgruppen för länsstyrelsernas gemensamma webbplattform. Gruppen har samordnat inköp av uppläsningstjänst för samtliga länsstyrelser webbplatser och intranät samt upphandling av tillgänglighetskonsult. Medel har sökts för ett särskilt informationsprojekt för att genomföra föreslagna åtgärder för område C i kommande handlingsplan.

Utbildningsgruppen har under 2009 tagit fram förslag till en utbildningsplan och ett underlag till basutbildningspaketet för länsstyrelserna. Utbildningsinsatserna syftar till att stödja länsstyrelsernas arbete med att förebygga diskriminering både på arbetsplatsen och i verksamheten. Utbildningsinsatserna har utformats som tre olika delar. Grundläggande utbildning som en introduktion till ämnet kring lagstiftning och värderingar, utbildning för nyckelgrupper samt metoder och redskap för verksamhetsintegrering. Förslaget ska vidareutvecklas och färdigställas under våren 2010.

Under processen med att ta fram handlingsplanen med tillhörande utbildningspaket har DO, Handisam och Delegationen för mänskliga rättigheter medverkat kontinuerligt på olika sätt, samt deltagit i två nationella arbetsseminarier med kontaktpersoner och arbetsgrupper. Till den grundläggande utbildningen har Diskrimineringsombudsmannen bidragit med material om den nya diskrimineringslagen och Delegationen för mänskliga rättigheter med material om mänskliga rättigheter. Diskrimineringsombudsmannen och Handisam har också

tillfrågats för granskning av material. Ytterligare synpunkter på kommande handlingsplan kommer att hämtas in från samtliga externa samverkansaktörer.

Länsstyrelserna har medverkat vid Diskrimineringsombudsmannens sju regionala växthuskonferenser i Malmö, Falun, Östersund, Göteborg, Norrköping, Luleå och Växjö. Ytterligare konferenser planeras under 2010. Målet är att stärka det regionala arbetet för lika rättigheter och möjligheter och att motverka diskriminering och trakasserier på arbetsplatsen. Genomförda konferenser har i första hand riktat sig till personalchefer, HR-ansvariga, jämställdhets- och mångfaldshandläggare, fackliga företrädare, skyddsombud, arbetsmiljöansvariga med flera. Ytterligare en målgrupp för konferenserna var intresseorganisationer som med den nya lagen har fått en starkare roll. Konferenserna blev ett tillfälle att stärka befintliga regionala antidiskrimineringsnätverk och i vissa fall ett startskott för nya nätverk.

Slutligen har det under året genomförts ett stort antal arbetsgruppsmöten samt två nationella förankringsmöten med kontaktpersoner, arbetsgrupper och externa samverkanspartners. Alla arbetsgrupper har också deltagit i en skivrarverkstad för att ta fram handlingsplanen.

Länsstyrelsen Värmlands aktiviteter under året

Jämställdhetsdirektören har under året varit processledare för Länsstyrelsens arbete med antidiskriminering. Arbetet har processats fram av en tvärasektoriellt sammansatt grupp, Mångfaldsgruppen.

I maj presenterades och publicerades arbetet i *"En länsstyrelse för alla - Länsstyrelsens policy och handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna 2009-2013"*.

I dokumentet prioriteras arbete och insatser när det gäller jämställdhetsintegrering, integration, barnens rättigheter, funktionsnedsättning samt skydd mot diskriminering. Prioriteringen har gjorts utifrån de uppdrag och mål som Länsstyrelsen har i regleringsbrev och länsstyrelseinstruktion. Policy och handlingsplan är framtagen för att lyfta, synlig- och tydliggöra Länsstyrelsens ansvar för de mänskliga rättigheterna. Policyn visar vårt förhållningssätt och pekar ut mål, åtgärder och insatser samt vem eller vilka som har ansvar för att målen nås. Den länsstyrelsegemensamma antidiskrimineringsstrategin är en av utgångspunkterna.

Under nästa år ska den länsstyrelsegemensamma strategin utmyнна i en handlingsplan. I Länsstyrelsen Värmlands handlingsplan "En länsstyrelse för alla" har resultat av det gemensamma arbetet inarbetats och när en gemensam handlingsplan finns framme så kommer innehåll i den att tas i beaktande vid kommande revideringar.

Vi har under året tagit aktiv del i det gemensamma arbetet, dels vid de kontakträffar som hållits, dels genom att två medarbetare ingått i projektets informationsgrupp respektive utbildningsgrupp.

83. Länsstyrelserna ska inom området mänskliga rättigheter kortfattat och översiktligt redovisa de viktigaste prioriteringarna och insatserna under året samt en bedömning av resultatet av dessa.

Organisation av arbetet

Under 2009 har arbetet med de mänskliga rättigheterna utförts till största del av medlemmarna i Mångfaldsgruppen (fr om. 2010 MR-gruppen). Gruppen består av representanter inom verksamhetsområdena jämställdhet, integration, mänskliga rättigheter, HR, information samt en folkrättslig rådgivare. Mångfaldsgruppens syfte är att verka på den strategiska nivån för att

planera vad som ska prioriteras inom området mänskliga rättigheter, hur det ska göras samt att följa upp arbetet. Gruppen ska även stödja Länsstyrelsens övriga verksamheter när det gäller de prioriterade rättighetsområdena (se nedan).

För att förankra arbetet och skapa legitimitet för frågorna i organisationen har en styrgrupp bildats, bestående av representanter från ledningen.

Arbete med styrdokument

Under våren 2009 arbetade Mångfaldsgruppen fram dokumentet "En Länsstyrelse för alla" som är en policy och handlingsplan avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna. I maj tog Landshövdingen beslut om implementering av dokumentet. Det övergripande syftet med "En Länsstyrelse för alla" är att lyfta, synliggöra och tydliggöra Länsstyrelsens ansvar för de mänskliga rättigheterna. Policyn gäller 2009 till 2013 och ska visa vårt förhållningssätt avseende rättigheterna. Handlingsplanen pekar ut mål, åtgärder och insatser samt vem eller vilka som har ansvar för att målen blir uppnådda. Handlingsplanen ska revideras kontinuerligt.

Länsstyrelserna har gemensamt utvecklat en strategi för hur ett samlat antidiskrimineringsarbete ska bedrivas. Strategin är en av utgångspunkterna för vårt arbete med de mänskliga rättigheterna.

I arbetet med de mänskliga rättigheterna har vissa rättighetsområden prioriterats. Dessa är jämställdhet, integration, barn, tillgänglighet och skydd mot diskriminering. Prioriteringen har gjorts utifrån de uppdrag och mål som vi har i regleringsbrev och Länsstyrelseinstruktion. De mänskliga rättigheterna kan samlas och grupperas på olika sätt men att dela in rättigheterna i kategorier innebär ingen gradering. Alla rättigheter är lika viktiga och de är ömsesidigt beroende av varandra.

Länsstyrelsen ska i arbetet med de prioriterade rättighetsområdena även verka för förståelsen att dessa är en del av de mänskliga rättigheterna och att även andra perspektiv inom rättigheterna har betydelse för vår verksamhet.

En modell har tagits fram för att visa utgångspunkten för Länsstyrelsens arbete med de mänskliga rättigheterna. Mänskliga rättigheter utgör en ram och inom ramen finns ett antal utpekade rättsområden. Skydd mot diskriminering utgör ett golv och gäller även de övriga områdena.

"En Länsstyrelse för alla" utgör en gemensam styrande ram för arbetet med integrering av de ovan prioriterade rättighetsområdena och är vägledande för Länsstyrelsens arbete. Vi ska utifrån våra ordinarie funktioner och ansvarsområden bidra till att uppfylla målen och åtgärderna i handlingsplanen.

Länsledningen ansvarar för att handlingsplanen genomförs i organisation och verksamhet och att årliga uppföljningar av planen genomförs. Länsledningen ansvarar också för eventuella justeringar av handlingsplanen och begär in resultatinformation från enheterna.

Enhetscheferna ansvarar för att på ett strukturerat och planmässigt sätt arbeta med genomförande av handlingsplanen och att rapportera resultatet av arbetet.

Aktiviteter 2009

I handlingsplanen har aktiviteter angetts för året. Dessa har planmässigt utförts och redovisas här i punktform:

- Samtliga chefer har fått utbildning i den nya diskrimineringslagstiftningen och vad denna innebär för Länsstyrelsen.

- Nyckelfunktioner inom Länsstyrelsen har fått grundutbildning i diskrimineringslagstiftningen.
- Tre seminarier om bemötande har arrangerats för samtliga medarbetare på Länsstyrelsen. Seminarierna har utgått från diskrimineringsgrunderna.
- Hörselvården har besökt oss vid två tillfällen för att informera om hörselnedsättning.
- Barnombudsmannen har besökt oss på initiativ av landshövdingen.
- Vi har börjat bygga upp en del på vårt intranät där man ska kunna hämta fakta och information om de mänskliga rättigheterna samt integreringsmetoder för arbetet med att integrera rättigheterna i verksamheten.
- Ett samarbete kring utbildning och utveckling av metoder för att arbeta med mänskliga rättigheter har inletts tillsammans med andra länsstyrelser.

Underlag för fortsatt arbete

Under våren lämnade vi in en ansökan till ESF-rådet om ett förprojekt som syftar till att genomföra kartläggningar för att ta reda på hur ett långsiktigt integreringsarbete av rättigheterna ska kunna genomföras inom Länsstyrelsens verksamhet. Vi blev beviljad medel för detta arbete.

Samtal har förts med Länsstyrelsens enhetschefer och samtliga medarbetare har fått möjlighet att svara på en webbenkät om hur arbetet med att integrera de mänskliga rättigheterna kan utföras samt vilken typ av kompetensutveckling som efterfrågas. Material från tidigare kompetensutvecklingsinsatser inom området mänskliga rättigheter har undersökt för att ta reda på vad som har gjorts och vad som sagts i utvärderingar av dessa insatser. Även metoder för jämställdhetsintegrering har kartlagts i syfte att ta reda på förutsättningar för att anpassa dessa till övriga rättighetsområden inom mänskliga rättigheter.

Resultatet av kartläggningarna visar att cheferna efterfrågar kartläggning och inventering av den egna verksamheten utifrån ett mänskliga rättighetersperspektiv. Detta för att se vad som görs inom området idag och vad som kan bli bättre. Först därefter efterfrågas kompetensutveckling i form av utbildningar. Det är av största vikt att utbildningar och metoder är verksamhetsanpassade till de olika verksamheterna.

Webbenkäten visar att det är viktigt att klargöra för medarbetarna vad uppdragen kring de mänskliga rättigheterna innebär för de olika verksamheterna. Kompetensutveckling anses viktigt för att integreringen ska bli framgångsrik.

Förstudien ska ligga till grund för ett flerårigt samarbetsprojekt tillsammans med andra länsstyrelser och fokusera på integrering av de mänskliga rättigheterna inom Länsstyrelsens verksamhet. Inom projektet ska verksamhetsanpassade utbildningar och metoder utvecklas.

Resultatbedömning

Under året har vi påbörjat ett långsiktigt arbete med de mänskliga rättigheterna. Arbetet har organiserats på sådant sätt att processerna hålls levande och inte är känsliga för enskilda individers insatser. Ansvar är fördelat på flera personer och är väl förankrat hos ledningen.

84. Länsstyrelserna ska redovisa hur man i genomförandet av sin verksamhet har beaktat 5 § punkt 3 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion om att inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa.

Barnperspektivet är ett av de prioriterade rättighetsområdena i Länsstyrelsens arbete med de mänskliga rättigheterna. I verksamheter som berör barn ska barnens rättigheter beaktas. Barnperspektivet är en integrerad del i Länsstyrelsens policy och handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna "En Länsstyrelse för alla".

På initiativ av landshövdingen bjöd vi in Barnombudsman (BO) Fredrik Malmberg till Värmland för att diskutera barnens rättigheter inom olika verksamheter i länet. Under besöket träffade BO och personal från Länsstyrelsens sociala verksamhet barn på ett av länets HVB-hem. Under dagen diskuterades även barnperspektivet inom Länsstyrelsens verksamheter. Besöket från BO utgör en förberedande grund för arbetet med barnperspektivet inom Länsstyrelsens verksamhet under år 2010.

Inom miljömålsarbetet har vi uppdrag att verka för att de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen uppnås. Målet är att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Här finns mycket tydligt ett behov av att lägga barnperspektiv på arbetet. Under året har därför verksamhetsfokus legat på det utåtriktade miljö- och klimatarbetet.

För att öka kunskapen om miljö och miljömålsarbete har vi genomfört ett antal informationssatsningar under året. Tillsammans med Värmlands Museum har vi anordnat Världsvattendagen och Världsmiljödagen där barn och deras föräldrar informerats om vattenarbete och miljömål genom postrar, bildspel, broschyrer, experiment och tipspromenader. Barnen har kunnat delta i teckningstävlingar och av vattenteckningarna har en kalender för 2010 framställts. Vi samarbetar också med Värmlands Museums Teknikklubben Lusten genom att medfinansiera experimentverkstaden Förnyelsebar Energi.

Barnperspektivet i miljömålsarbetet lyftes också fram vid avslutningen av Länsstyrelsens projekt med kontaktklasser. Ett antal högstadielklasser har fått möjlighet att lära känna Länsstyrelsens verksamhet under ett par år och nu i nionde klass arbetade vi med miljöfrågor. Ungdomarna fick träffa oss på Länsstyrelsen och svara på några frågor om kommunal miljöpolitik och se filmen "Den obekväma sanningen" av Al Gore. Svaret på deras frågor överlämnades sedan till kommunstyrelsen ordförande vid ett besök ute på deras skola, som i det har fallet var Vargbroskolan i Storfors.

Länsstyrelsen medfinansierar sedan några år tillbaka skolprojektet "Natur- och miljöparmen".

Länsstyrelsen har under hösten drivit ett ESF-finansierat förprojekt med syfte att kartlägga hur myndigheten ska arbeta långsiktigt med de mänskliga rättigheterna, inklusive barnens rättigheter. I denna kartläggning har samtliga verksamheter belysts ur bland annat barnperspektivet för att ta reda på vilka verksamheter som rör barn. Av kartläggningen framkom att kompetensutveckling på området behövs och även verksamhetsanpassade metoder för att kunna analysera konsekvenserna.

Med förprojektet som grund har vi under 2010 goda möjligheter att arbeta vidare med ytterligare verksamhetsområden.

ORGANISATIONSSTYRNING

85. Länsstyrelserna ska redovisa
 - hur man arbetar för att minska sjukfrånvaron,
 - vilka effekter detta arbete har haft, och
 - vilka mål Länsstyrelsen har satt upp för detta arbete.

Sjukfrånvaro 2008-2009

Kön	Ålder	2009			2008		
		Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	-29	4	1,1	-	9	0,7	-
	30-49	39	1,2	-	39	0,3	-
	50 -	45	2,1	28,7	54	2,5	21,3
	Alla	88	1,6	28,7	102	1,5	18,7
Kvinnor	-29	13	1,2	-	13	5,9	79,5
	30-49	88	2,8	21,2	83	5,1	68,6
	50 -	43	1,7	7,7	64	4,4	84,5
	Alla	144	2,3	28,8	160	4,9	75,6
Samtliga	-29	17	1,2	-	22	4,2	70,1
	30-49	127	2,3	14,6	122	3,4	66,6
	50 -	88	1,9	14,2	118	3,5	62,0
	Alla	232	2,0	28,8	262	3,5	64,7

Den totala sjukfrånvaron har minskat från 3,5 procent till 2 procent. Den långa sjukfrånvaron mer än 60 dagar har minskat från 64,7 procent till 28,8 procent.

För män har den totala sjukfrånvaron varit i stort sett oförändrad från föregående år. Den långa frånvaron har ökat något i gruppen äldre än 50 år, från 21,3 procent till 28,7 procent. På grund av att det är få anställda i vissa ålderskategorier får dock ett sjukdomsfall stort genomslag i statistiken. För män under 49 år finns ingen långtidsfrånvaro alls.

För kvinnor har den totala sjukfrånvaron minskat från 4,9 procent till 2,3 procent. Den långa sjukfrånvaron för kvinnor har minskat i samtliga ålderskategorier.

Arbetet med vår arbetsmiljö har varit i fokus under ett par år. Detta gäller i hög grad även för detta år. Samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare i arbetsmiljöfrågorna sker i den så kallade arbetsmiljökommittén och arbetet har under året varit inriktat mot att börja genomföra åtgärder som planerades under 2008. Under året har ett omfattande chefsutvecklingsprogram som

riktar sig till alla chefer genomförts. Innehållet i utbildningen har koncentrerats till de mjuka värdena i ledarskapet, såsom konflikthantering, att leda under förändring och det svåra samtalet.

Som ett led i att vi har lagt tonvikt på förebyggande aktiviteter i vårt samarbete med företagshälsovården har vi startat ett pilotprojekt. Detta sker i nära samarbete med företagshälsovården. Ett antal enheter fått möjlighet att delta i så kallade personalvårdsronder, där såväl den fysiska som den psykosociala arbetsmiljön på respektive enhet analyseras av en grupp bestående av chef, skyddsombud, personalchef och beteendevetare från företagshälsovården. Detta försök pågår även under våren 2010 och ska sedan utvärderas.

Vi har också arbetat aktivt med att förbättra medarbetarnas delaktighet vid förändringar i organisationen. Innan beslut om större förändringar har riskanalyser genomförts vilka har präglats av en stor delaktighet från medarbetarna.

Det är troligt att ovanstående åtgärder har bidragit till den minskade sjukfrånvaron. Det fortsatta arbetsmiljöarbetet under 2010 borde kunna bidra till att vi i fortsättningen kan ha en relativt låg sjukfrånvaro och därför har ett mål satts för 2010 att vår sjukfrånvaro på två procent inte ska öka.

86. Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser och uppnådda resultat av sitt arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet.

En första handlingsplan för genomförande av jämställdhetsintegrering av Länsstyrelsens verksamheter har gällt för åren 2005-2007. Handlingsplanen har sedan förlängts. I år var avsikten att revidera handlingsplanen för att gälla ytterligare tre år. Särskilt sakkunnig har under året varit processledare för Länsstyrelsens samlande antidiskrimineringsarbete och har lett en tvärspektoriell mångfaldsgrupp. Detta har lett till att utbildningsinsatser enligt Jämka's Bas tillfälligt fått stå tillbaka till förmån för arbetet med framtagande av *Länsstyrelsens policy och handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna En länsstyrelse för alla*. I dokumentet prioriteras arbete och insatser även när det gäller jämställdhetsintegrering och aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. En ny handlingsplan för jämställdhetsintegreringsarbetet 2010-2013 togs fram under hösten, och den ingår som bilaga till *En länsstyrelse för alla*.

Jämställdhetsperspektivet har under året uppmärksammat i olika tvärspektoriella processer för hållbar utveckling. Främst har samarbete skett inom området regional utveckling, bland annat inom arbetet med Kvinnors företagande. Sakområdet har under året även samverkat med samhällsbyggnadsenheten när det gäller uppdraget från Boverket att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv, ifråga om ansökningar och bidrag till att öka tryggheten för kvinnor i offentliga miljöer.

Grunden för det fortsatta arbetet med jämställdhetsintegrering har stärkts inte minst genom det sammanhang som ges i arbetet med de mänskliga rättigheterna. Vissa rättighetsområden har prioriterats i det arbetet. Dessa är jämställdhet, integration, barn, tillgänglighet och skydd mot diskriminering.

Länsstyrelsen ska i arbetet med de prioriterade rättighetsområdena även verka för förståelsen att dessa är en del av de mänskliga rättigheterna och att även andra perspektiv inom rättigheterna har betydelse för vår verksamhet.

En Länsstyrelse för alla utgör en gemensam styrande ram för arbetet med integrering av de ovan prioriterade rättighetsområdena och är vägledande för vårt arbete.

Under våren lämnade vi in en ansökan till ESF-rådet om ett förprojekt som syftar till att genomföra kartläggningar för att ta reda på hur ett långsiktigt integreringsarbete av de mänskliga rättigheterna ska kunna genomföras i Länsstyrelsens verksamhet. Vi blev beviljad medel för detta arbete.

Samtal har förts med enhetschefer och samtliga medarbetare har fått möjlighet att svara på en webbenkät om hur arbetet med att integrera de mänskliga rättigheterna kan utföras samt vilken typ av kompetensutveckling som efterfrågas. Resp. prioriterat rättighetsområde har också behandlats.

Resultatet av kartläggningarna visar att cheferna efterfrågar kartläggning och inventering av den egna verksamheten utifrån ett mänskliga rättighetersperspektiv. Detta för att se vad som görs inom området idag och vad som kan bli bättre. Först därefter efterfrågas kompetensutveckling i form av utbildningar. Det är av största vikt att utbildningar och metoder är verksamhetsanpassade till de olika verksamheterna.

Webbenkäten visar att det är viktigt att klargöra för medarbetarna vad uppdragen kring de mänskliga rättigheterna innebär för de olika verksamheterna. Kompetensutveckling anses viktigt för att integreringen ska bli framgångsrik.

PERSONALUPPGIFTER

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (F. 2008:747)

Under året har vi genomgått en process med personalneddragningar. Neddragningen har berört personal vars verksamhetsområden går över till andra myndigheter och personal har även sagts upp på grund av medelsbrist. Detta har medfört att Länsstyrelsen har förlorat kompetens inom verksamhetsområden som inte är direkt förknippade med verksamhetsövergångarna.

På grund av neddragningarna har antalet rekryteringar under året varit begränsade, detta gäller främst under andra halvan av året.

För att säkerställa att Länsstyrelsen har ett kompetent ledarskap så har ett chefsutvecklingsprogram genomförts under året. Detta program har fokuserat på de mjuka värdena inom ledarskapet och riktat sig till samtliga operativa chefer på Länsstyrelsen. Målet med chefsutvecklingsprogrammet är att cheferna ska bli än bättre på att se den enskilde medarbetaren och dennes behov av stöd och utveckling i sin yrkesroll. Detta gagnar såväl verksamheten som arbetsmiljön. Länsstyrelsen har även haft en deltagare i det nationella, länsstyrelsegemensamma ledarutvecklingsprogrammet för nya chefer.

Verksamhetens behov av kompetens säkerställer vi genom att medarbetaren i dialog med sin chef analyserar behovet av kompetensutveckling och på medarbetarsamtalet fastställer en årlig plan för kompetensutveckling. Länsstyrelsen värdesätter att medarbetarna har en vilja att utvecklas i sin yrkesroll och vi har tydliggjort detta genom att ta med det som ett kriterium i den nya lönepolicyn.

Till de tjänster som har utannonserats under året kan vi konstatera att det har varit många kompetenta sökanden.

Länsstyrelsens bedömning är att ovanstående åtgärder har bidragit till att säkerställa kompetensen i organisationen

TABELLER PER SAKOMRÅDE

Tabell B.1 - Verksamhetskostnader 2007 - 2009, totalt och förvaltningsanslaget 5:1					
VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009	2009	2008	2007
		tkr	tkr	tkr	tkr
		kostnader totalt ³⁾	Varav finansieras av ansl 5:1 ³⁾	kostnader totalt	kostnader totalt
20-21	Övrig förvaltning	5 122	3 722	3 917	4 158
24	Yrkesmässig trafik	445	445	464	564
25	Körkort och trafikföreskrifter m.m.	5 581	2 952	4 856	4 318
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 716	6 400	2 333	2 303
30	Regional tillväxt	10 748	2 952	9 981	11 814
4	Infrastrukturplanering	728	728	815	1 577
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 308	4 136	3 868	3 955
41	Stöd till boende	532	337	599	1 086
42	Omställning av energisystemet	185	0	624	331
43	Kulturmiljö	6 658	3 691	4 817	5 797
45	Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar	3 920	1 966	5 395	3 833
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 509	7 691	10 172	11 818
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	17 119	3 407	17 828	17 708
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 262	1 262	948	966
53	Vattenverksamhet	4 242	1 822	2 861	3 519
54	Mineral- och torvfyndigheter	7	7	11	51
55	Miljöfarlig verksamhet	3 833	3 739	2 826	2 989
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	421	421	417	405
57	Förorenade områden, efterbehandling	5 181	404	2 319	2 178
58	Restaurering	4 727	1 518	5 311	3 990
60	Lantbruk	16 865	7 152	16 237	17 637

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2009 tkr	2009 tkr	2008 tkr	2007 tkr
		kostnader totalt ³⁾	Varav finansieras av ansl 5:1 ³⁾	kostnader totalt	kostnader totalt
62	Fiske	1 933	913	2 211	2 413
70	Social omvårdnad	8 099	3 952	9 461	6 734
80	Jämställdhet	1 055	770	1 076	1 062
85	Integration	1 222	995	866	1 309
	SUMMA PRODUKTION	121 418	61 382	110 213	112 515
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9 799		9 646	9 673
11	Administration och intern service	34 788		34 511	31 416
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	166 005		154 370	153 604
153	Resurssamverkan ¹⁾	516		0	0
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN ²⁾	166 521		154 370	153 604

Definitioner Tabell B.1.

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta Länsstyrelsen fördelat på respektive tvåsifferkod

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

³⁾ Skillnaden mellan de två kolumnerna ska utgöra kostnader som finansieras av andra anslag, avgifter, bidrag

Kommentar Tabell B.1

De totala verksamhetskostnaderna inom sakområdena 20-85 finansieras till hälften av förvaltningsanslaget och den andra hälften av medel som Länsstyrelsen erhåller från andra finansiärer (myndigheter, regeringskansliet och EU). De största "andra finansiärerna" var under 2009 Naturvårdsverket, Statens Jordbruksverk och Statens Folkhälsoinstitut.

Tabell B 3 Representation

Kostnader för representation (tkr)	2009	2008	2007
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	329	405	346
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	665	681	843

Kommentar Tabell B.3

Representationskostnaderna är i stort oförändrade under åren. Den största delen av den interna representationen utgörs av "fritt kaffe" till personalen.

Tabell B 4 Lokaler

Lokaler och service	2009	2008	2007
Lokalkostnader residens (tkr) 103	835	797	793
Lokalyta residens (m ²)	774	774	774
Lokalkostnad per m ² i residenset	1 079	1 030	1 024
Lokalkostnad exkl. residenset 113	7 749	7 467	7 027
varav lokalkostnader för kontorslokaler inkl. biytor	7 747	7 457	7 017
Lokalyta exkl. residens (m ²)	7 363	7 363	7 363
varav lokalyta för kontorslokaler inkl. biytor	6 893	6 893	6 893
Lokalkostnad per m ² exkl. residens	1 052	1 014	954
Lokalkostnad per m ² för kontorslokaler inkl. biytor	1 124	1 081	1 017
Lokalkostnad per årsarbetskraft exkl. residenset (tkr)	41	40	37
Lokalkostnad per årsarbetskraft för kontorslokaler inkl. biytor	41	40	36,9
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²) för kontorslokaler inkl biytor	36	37	36,2
Kostnader för lokalvård exkl. residens	771	1 010	989
Driftskostnader för larm och bevakning samt säkerhetsåtgärder i Länsstyrelsens lokaler.	194	330	330

Kommentar Tabell B.4

Lokalvården bedrivs som entreprenad. En upphandling av lokalvård genomfördes under 2009 som resulterade i lägre kostnad. Kostnaden för bevakning har minskat. En förnyad konkurrensutsättning genomfördes under senare delen av 2008. Hyresavtalet för Länsstyrelsens lokaler har omförhandlats. Fr.o.m.1 april kommer lokalytan att minska med ca 450 m².

Tabell B.5 Avgifter och andra inkomster i övrigt

Avgifter m.m. resultatområde/ärendegrupp	Ingående balans	Utgående balans	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr
Ärenden enl. stiftelseförordningen	3	0				
- tillsyn			261 ¹⁾	99	312	-213
- registrering			274 ²⁾	126	258	-132
Ärenden enl. förordning om bevakningsföretag	16	27	223	31	75	-44
Kameraövervakning	9	8	71	88	88	0
Pantbanksärenden	0	1	1	0	0	0
Lönegarantiärenden	37	96	30	656	1073	-417

Kommentar Tabell B.5

1) Antal tillsynsobjekt är 261. Antal registrerade stiftelser är 274. Antalet registrerade i annat län för vilka Värmlands län varit tillsynsmyndighet är 5 stiftelser. Antalet registrerade stiftelser i vilka tillsynen utövas av annat län är 18 stiftelser. Summa tillsynsobjekt är 261 stiftelser.

2) Antalet registrerade stiftelser 274 för vilka registerhållningsavgift tagit ut.

Verksamhetskostnaderna för lönegarantiärendena har ökat från 320 tkr 2008 till 1073 tkr 2009. Detta beror på ett stort tillflöde av ärenden under året på grund av rådande konjunkurläge.

Tabell C - Kostnader och årsarbetskrafter 2009 per sakområdesindelning					
VÄS- KOD	Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2009 för Övrig förvaltning	Kostnader (tkr)	Årsarb totalt	Varav Kvinnor	Varav Män
200	Allmänt och övergripande inom övrig förvaltning	880	1,1	0,5	0,6
2009	Kompetensutveckling inom områdena 20 och 21	151	0,2	0,1	0,1
201	Allmänna val	504	0,6	0,5	0,1
202	Medborgarskap	52	0,1	0,1	0,0
203	Överförmyndare	366	0,7	0,7	0,0
204	Begravningsfrågor	52	0,1	0,1	0,0
205	Näringsrättsliga frågor	53	0,1	0,0	0,1
2051	Pantlåneverksamhet	4	0,0	0,0	0,0
2052	Frågor enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar m.fl.	13	0,0	0,0	0,0
206	Stiftelser	408	0,8	0,7	0,1
2061	Stiftelser - registrering	173	0,3	0,3	0,0
2062	Stiftelser - tillsyn	209	0,4	0,3	0,1
207	Lönegaranti	720	0,1	0,1	0,0
208	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m	233	0,4	0,3	0,1
2081	Deponerade medel	74	0,1	0,1	0,0
2082	Allmänna arvsfonden	12	0,0	0,0	0,0
2083	Bygdeavgifter	147	0,3	0,3	0,0
2084	Rederistöd	-	-	-	-
2085	Åborätten och allmänningar	-	-	-	-
211	Allmän kameraövervakning	108	0,2	0,1	0,1
212	Bevakningsföretag m.m	151	0,3	0,3	0,0
213	Ärenden enligt ordningslagen m.m överklaganden av polismyndighetens beslut	0	0	0	0
214	Delgivning, viten, diverse förordnanden	0	0	0	0
215	Lotterier, bingo. mm.	153	0,3	0,3	0,0
216	Kampsportsmatcher	-	-	-	-
218	Jakt och viltvård	1 115	1,8	0,8	1,0
219	Övriga ärenden inom övrig förvaltning	0	0,0	0,0	0,0
20-21	Totalt Övrig förvaltning exkl OH	5 122	7,0	4,7	2,3
	Andel av myndighetsövergripande kostnader (10+11)	1 902			
	Totalt Övrig förvaltning inkl OH	7 024			

Kommentarer Tabell C

Verksamhetskostnaderna inom sakområdet har ökat med ca 1 mkr jämfört med 2008. Förklaringen till ökningen är 2009 års kostnader för EU-valet samt kostnader för ökad lönegarantiadministration.

Tabell D.1 – Redovisning av vissa ärenden uppdelat på kvinnor, män och juridiska personer

Sakområde och del av sakområde	Antal inkomna ärenden under 2009			Antal beslutade ärenden under 2009			Antal överklagade ärenden under 2009		
	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.
Kommunikationer (24-25, 34), exklusive s.k. gröna ärenden	2 131	6 837	118	2 394	7 377	123	39	222	10
Regional tillväxt (30)	17	7	187	12	5	150	0	0	0

Kommentar Tabell D.1

Kommunikationer: Det är fler män än kvinnor som är berörda. När det gäller juridiska personer torde dessa ärenden huvudsakligen avse 24. Infrastrukturplanering: I stort sett samtliga av dessa ärenden initieras av juridiska personer. Regional tillväxt: Nästan alla ärenden avser ansökningar om företags- eller projektstöd och inkommer oftast från juridiska personer.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras

Verksamhet	Över/ underskott tom 2008 (tkr)	Intäkter 2009 (tkr)	Kostnader 2009 (tkr)	Över/ underskott 2009 (tkr)	Ack. över/underskott utgående 2009 (tkr)
Tillsyn pantbanker	-	-	-	-	-
Körkortsadministration	-1 082	2 754	2 384	370	-712
Villkorlig körkortsåterkallelse	89	142	36	106	195
Ansökan om handledarskap	314	1 238	1 001	237	551
Animaliska biprodukter	18	16	34	-18	0
Summa	-661	4 150	3 455	695	34

YRKESMÄSSIG TRAFIK, KÖRKORT OCH TRAFIKFÖRESKRIFTER

Tabell E.1

Länsfakta för sakområdet	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal fordon i trafik (enligt bilregistret)	234 141	232 287	225 508
Antal körkortsinnehavare	191 876	184 888	183 650
Antal innehavare av taxiförarlegitimation	1 807	1 761	1 710
Antal taxitillstånd	149	142	137
Antal busstillstånd	61	62	61
Antal godstillstånd	638	631	636

Kommentar Tabell E.1

Uppgifterna inhämtade från Vägverket numera Transportstyrelsen.

Tabell E.2

Försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende inkl. OH	Kostnad per ärende exkl. OH
Sökande (25311)	36	32	13	19	354	254
Deltagande (25312)	9	110	23	87	2 626	1 889
Summa	45	142	36	106		

Tabell E.3

Ärendetyp (avser endast de ärenden som finansieras via ansökningsavgifter)	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr	Kostnad per ärende inkl. OH	Kostnad per ärende exkl. OH
Ansökan om						
Förhandsbesked för taxiförarlegitimation, 2441	0	0	0	0	0	0
Tillstånd för taxiförarlegitimation 2442	58	39	60	-21	1 036	792
Körkortstillstånd i annat fall, 25100, 25101	6 762	1 417	1 360	57	201	154
Körkortstillstånd efter återkallelse, 25102	490	695	511	184	1 043	797
Förhandsbesked för körkortstillstånd 25103	49	12	55	-43	1 117	854
Utbyte av utländska körkort, 2512	248	160	105	55	422	322
Förlängning enl. 3 kap. 12 § kkl (1998:488), 2513	1 365	417	269	148	197	151
Dispenser 2514	12	2	6	-4	537	410
Ansökan om traktorkort före fyllda 16 år (särskilda skäl) 2515	32	12	18	-6	570	436
Summa	9 016	2 754	2 384	370		

TABELL LIVSMEDELSKONTROLL, DJURSKYDD OCH ALLMÄNNA VETERINÄRA FRÅGOR

Tabell F.1 Länsfakta inom Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsfakta	2009-12-31		2008-12-31		2007-12-31	
Antalet verksamma veterinärer i länet	64		20		19	
varav män/kvinnor	22	42	5	22	42	5
Antal inspektörer inom djurskyddskontroll, st/åa	8/6,5		23/8,45		19/8,1	
varav män/kvinnor	0	8	7	0	8	7

TABELLER REGIONAL TILLVÄXT

Tabell G.1

Fördelning av beslut per ändamål 2009 (tkr)	2009	2008	2007
1. Regionalt investeringsstöd	7 250	7 412	4 707
2. Regionalt bidrag till företagsutveckling	17 556	20 762	18 154
3. Stöd till kommersiell service	2 507	2 443	3 014
4. Sysselsättningsbidrag	0	0	0
5. Såddfinansiering	1 950	300	660
6. Regional projektverksamhet (totalt)	5 388	4 470	11 363
<i>varav</i> regionala tillväxtprogram eller motsvarande	5 388	4 470	11 363
<i>varav</i> EG:s strukturfondsprogram	75	1 528	792
<i>varav</i> kommersiell service	310	441	28
<i>varav</i> övrigt	0	0	0
7. Uppföljning och utvärdering	900	1 100	1 265
Totalt	35 551	36 487	39 163
Ändamål 1-5 (företagsstöd). Beslut som avser avser medfinansiering EG:s strukturfondsprogram	18 383	14 412	9 997

Definitioner Tabell G.1.

Med beslut avses beslut som fattas under året och som betalas ut under året eller något av de påföljande åren. Uppgifter fylls endast i avseende ändamål för vilka respektive länsstyrelse disponerar medel. Under regional projektverksamhet anges den totala summan beslut samt andel av den totala summan som avser medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram eller motsvarande näringslivsorienterade program inom den regionala tillväxtpolitiken samt projektmedel till kommersiell service (ej ändamål 3) och eventuella övriga områden (exklusive ändamål 7).

Kommentar Tabell G.1

Region Värmland disponerar i egenskap av regionalt samverkansorgan en del av anslaget för regional tillväxt. Tilldelningen av de årliga medlen för utbetalning har under 2009 varit 60 procent till Region Värmland och 40 procent till Länsstyrelsen. För 2008 gällde hälften vardera. Volymen beslutade medel har anpassats till den successiva omfördelningen av medel för utbetalning.

Tabell G.2

Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till ekonomiska föreningar (till exempel. kooperativ verksamhet) (tkr)	2009	2008	2007
Företagsstöd	228	0	670
Regional projektverksamhet	0	0	0
Totalt	228	0	670
Redovisade belopp ska inkludera ev. medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram			

Kommentar Tabell G.2

Tre beslut, samtliga avser stöd till kommersiell service.

Tabell G.3

Fördelning av beslut fattade mot bemyndigande avseende stöd till lokala och regionala resurscentra för kvinnor (tkr)	2009	2008	2007
Lokala och regionala resurscentra för kvinnor	0	0	0

Kommentar Tabell G.3

Länets resurscentra har beviljats stöd från anslaget 1:1 av det regionala samverkansorganet Region Värmland. Samverkan i ärendehantering har skett mellan Länsstyrelsen och Region Värmland.

Tabell G.4 - Kostnader för strukturfondsadministrationen

Strukturfondsadministration (tkr)	Ramanslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
- beredningssekretariat	994	561	2,0
- förvaltningsmyndighet	-	-	-
- utbetalande myndighet	-	-	-
- urvalskontroll	-	-	-

Kommentar Tabell G.4

Under programperioden 2007-2013 ansvarar Länsstyrelsen för beredningssekretariatet inom Interreg Sverige-Norge, delområde Inre Skandinavien.

Tabell G.5 – länsfakta inom EU-stöd

Utbetalade bidrag, summa (tkr)	2009	2008	2007
Bidrag, vilka Länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
<i>varav</i> Artikel 33 (inom mål 1-området)	0	0	0
Bidrag, vilka Länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka Länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	420 238	400 347	362 724
<i>varav</i> Mål 1	0	243	5 370
<i>varav</i> Leader +	0	0	0
<i>varav</i> miljöersättningar	108 652	101 575	108 304
<i>varav</i> kompensationsbidrag	65 522	57 071	56 678
<i>varav</i> startstöd	2 187	0	1 000
<i>varav</i> investeringsstöd	30 026	46 806	3 090
<i>varav</i> gårdsstöd	206 564	194 652	188 281

Kommentar Tabell G.5

Mål 1 och Leader + avser EU-programperioden 2000-2006.

TABELLER HÅLLBAR SAMHÄLLSPLANERING OCH BOENDE

Tabell H.1 Tillsyn enligt plan- och bygglagen (PBL)

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats ¹⁾
Tillsyn över planväsendet enligt PBL (404)	16	5	0
Tillsyn över byggnadsväsendet enligt PBL (404)	0	4	0
Summa	-¹⁾	9	0

Definitioner Tabell H.1:

1. brister som återrapporteras i tabellen ska avse brister i tillsynen där Länsstyrelsen beslutat att rikta kritik.

Kommentar Tabell H.1

1) Summering är inte möjlig att göra eftersom det är länets 16 kommuner som är föremål för systemtillsyn i det första fallet, medan byggnadsväsendet tillsynas i enskilda bygglovsärenden.

Tabell H.2

Bidrag för vilka Länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)	2009	2008	2007
Boverket: Engångsbidrag	55 884	27 812	72 644
Boverket: Periodiska bidrag totalt	15 442	20 169	27 351
Totalt	71 326	47 981	99 995
<i>varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år</i>	222	2 252	3 034

Kommentar Tabell H.2

Under 2009 sker en kraftig ökning vad gäller utbetalade engångsbidrag jämfört med 2008. Ökningen kan helt hänföras till det nya stödet för äldreboende. Om detta räknas bort ligger volymen i samma nivå som tidigare.

Tabell H.3

Genomsnittlig genomloppstid för första beslutet Kompletta	2009	2008	2007
Nybeviljade bidrag för ny- och ombyggnader enl. 1993 års regelsystem (dgr)	0	593	26
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	100	8
Nybeviljade investeringsbidrag till hyresbostäder (dgr)	0	0	8
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	0	0
Nybeviljade investeringsstimulans till hyres-/studentbostäder (dgr)	0	0	121
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	0	66

Kommentar Tabell H.3

Bidraget har upphört.

Tabell H.4

Beslut om stöd (antal första beslut)	2009	2008	2007
Reguljära stöd			
Räntebidrag nybyggnad, 1993 års regelsystem	0	1	7
Räntebidrag ombyggnad, 1993 års regelsystem	1	1	11
Radonbidrag egna hem	26	158	60
Tillfälliga stöd			
Konvertering från direktverkande elvärme	133	83	77
Konvertering från oljevärme	0	0	974
Bidrag till solvärme	91	80	78
Investeringsstimulans till studentbostäder	0	0	0
Solvärme till kommersiella lokaler	0	0	3
Investeringsbidrag till hyresbostäder	0	1	5
Investeringsstimulans till hyresbostäder	0	1	5
Stöd för energieffektivisering m.m. (OFROT)	14	21	70
Investeringsstöd äldre bostäder	6	4	1
Stöd för installation av energieffektiva fönster och biobränsleeldade uppvärmningssystem i småhus	354	236	13
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	69	33	103
Beslut om avslag/avskrivning	910	533	274
Beslut om återkallande	57	18	54
Beslut om utbetalning	617	642	1 882
Beslut om omprövning efter utbetalning	10	5	10

Kommentar Tabell H.4

Antalet stöd till elkonverteringar har ökat under året. Lokala kampanjer att gå över till fjärrvärme ger tydligt utslag i statistiken. Även solvärmebidragen ökar något. Det nya stödet till äldreboende är i antalet ärenden få men ur ekonomiskt hänseende betydande, jfr tabell H2. Det höga antalet ärenden vad gäller energieffektiva fönster beror till stor del på ackumulerade ärenden från 2008 som kunde handläggas först 2009 då tilldelade medel blev tillgängliga.

Tabell H.5 - Prövning enligt plan- och bygglagen (PBL)

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Del av sakområde	Ingående balans 09-01-01	Antal inkomna/initierade ärenden under 2009	Antal beslutade ärenden under 2009	varav upphävda beslut enligt PBL 12:3	Utgående balans 09-12-31 (F=B+C-D)	Antal överklagade ärenden under 2009	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans	varav antal ändrade	Genomsnittlig genomströmningstid (dagar)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.
Prövning av kommunens beslut enligt PBL 12:1 (402)	0	46	44	0	2				12,89	0
Överklagande av beslut om detaljplan och områdesbestämmelser enl. PBL (403)	18	40	40		18	13	2	0	32	0
Överklagande av beslut om bygglov och förhandsbesked enl. PBL (403)	29	114	125		18	15	5	1	55	0

TABELLER KULTURMILJÖ

Tabell I.1

Länsfakta kulturmiljö	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	1 1314	1 1251	10 992
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	66	66	66
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	100	100	100
Riksintresseområden för kulturmiljövården, <i>antal</i>	42	42	42
<i>yta (ha)</i>	78 000	7 800	7 800
Kulturresevat, <i>antal</i>	2	2	2
<i>yta (ha)</i>	457	457	457
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	44 ¹⁾	44	100

Kommentar Tabell I.1

¹⁾ Tidigare år har det faktum att det finns ett länsövergripande kulturmiljöprogram, vilket täcker samtliga kommuner, renderat i en redovisning av 100 procent. Den faktiska förekomsten av kommunegna kulturmiljöprogram är dock inte högre än 44 procent.

Tabell I.2

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2009	2008	2007
Bidrag, vilka Länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka Länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	9 620	10 744	8 537

Kommentar tabell I.2

Vi har haft två kostsamma projekt och det är Borgviks hyttruin (1 mkr) och fornvårdsprojektet (1 mkr) som syftar till att hela fornvårdsprogrammet uppdateras.

TABELLER NATURVÅRD, SAMT MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDD

Tabell J.1 Tillsyn inom Naturvård och miljöskydd

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet ¹⁾	Antal tillsynsobjekt som varit föremål för tillsyn	Antal tillsynsobjekt med allvarliga brister som inte åtgärdats ²⁾
Naturvård och miljöskydd totalt			
varav tillsyn av områdesskydd (515)	500	34	0
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	40	4	2
varav tillsyn av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd (526) ⁸⁾	0	12	3
varav tillsyn av skydd för djur- och växtarter (527)	134	0	0
varav tillsyn av övrig provning avseende naturskydd (528) ⁸⁾	0	7	0
varav tillsyn av vattenverksamhet (535)	821 ⁵⁾	185	5
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	107 ⁶⁾	69 ⁷⁾	6
varav tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer (565) ³⁾	0	0	0
varav tillsyn av avfall och producentansvar (566) ³⁾	0	0	0
varav tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd (567) ⁴⁾	12	10	1
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	130	15	0
Summa	1 744	336	17

Definitioner till tabell J.1

1) med tillsynsobjekt avses verksamheter, produkter eller anläggningar, dvs. de enheter som är föremålet för tillsyn enligt av staten fastställda normer. I de fall där tillsyn görs över andra tillsynsorgan (vanligtvis kommuner) kan tillsynsobjekt avse kommun. I övriga fall ska tillsynsobjekt ej avse kommun eller kommunedel, då denna är att betrakta som objektansvarig, dvs. den som ansvarar för att tillsynsobjektet uppfyller statens krav.

2) brister som återrapporteras i tabellen ska avse brister i tillsynen där Länsstyrelsen beslutat förelägga om rättelse.

Kommentar Tabell J.1

3) Tillsynen inom 565 och 566 sker samordnat med tillsyn enligt 555, därför anges inga separata antal tillsynsbesök.

4) Avser tillsyn enligt SFS 1999:381 Lag om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

5) Siffran avser antalet dammar för kraftproduktion och övrig vattenreglering plus de objekt som Länsstyrelsen haft tillsyn över i form av anmälningsärenden och tillståndsärenden. Utöver dessa finns ett mycket stort antal (ej kvantifierat) övriga vattenverksamheter där tillsyn främst bedrivs i samband med genomförandet (såsom vid muddringar).

6) Länsstyrelsens tillsynsobjekt, varav 42 täkter

7) Av besökta tillsynsobjekt avser 23 täkter (55 % besökta), 46 övrig miljöfarlig verksamhet (71 % besökta).

8) Antalet tillsynsobjekt i betydelsen verksamheter eller anläggningar som kan bli föremål för tillsynsinsats går inte att ange.

TABELL FISKE

Tabell K.1 Fiske

Länsfakta inom fiskeområdet	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31
Antal fiskevårdsområden	156	156	156
Antal yrkesfiskelicenser	20	18	20
Antal fartygstillstånd	0	0	0
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	2	3	5

Kommentar Tabell K.1

Ansökningar: Måns Bagge – Byte till miljövänlig motor
Ålands fiskförädling – Modernisering av landsbas för fiskodling, produktionsutvidgning

TABELLER SOCIAL OMVÅRDNAD

Tabell L.1 Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2009 för Social omvårdnad

Kostnader och årsarbetskrafter för Social omvårdnad	Kostnader tkr	Årsarbetskrafter
Totala kostnader Social tillsyn (exkl. OH)	8 099	9,3
<i>varav</i> Allmänt och övergripande inom social omvårdnad (700)	3 613	3,5
<i>varav</i> Tillsyn och rådgivning m.m. (701, 709)	4 192	5,5
<i>varav</i> Enskild vårdverksamhet (702)	42	0,1
<i>varav</i> Individärenden (703)	5	0,1
<i>varav</i> Fördelning av statsbidrag (704)	240	0,2
<i>varav</i> Alkoholärenden (705)	7	0,0
Verksamhetsgrenens andel av myndighetsövergripande kostnader (10 + 11)	2 527	
Totala kostnader Social omvårdnad (inkl. OH)	10 626	

Definitioner Tabell L.1.

Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Fakta i tabellen ska endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2009).

Tabell L.2 Social omvårdnad - antal tillsynsobjekt

Sakområde och del av sakområde	Antal tillsynsobjekt i länet ¹⁾	Antal tillsynsobjekt av dessa som varit föremål för någon form av verksamhetstillsyn	Antal tillsynsobjekt där Lst lämnat kritik i verksamhetstillsynen	Antal ggr när Lst beslutat om en tidsplan för när påtalade brister ska vara åtgärdade
Äldreomsorg	188	15	8	8
Handikappomsorg	260	37	10	10
Individ och familjeomsorg	155	25	4	4
<i>varav – barn och familj</i>	46	18	1	1
– missbruk	53	7	3	3
– ekonomiskt bistånd	24	0	0	0
– familjerätt	16	0	0	0
– familjerådgivning	16	0	0	0
Summa	603	77	22	22

Definition till tabell L.2 1

Med ett tillsynsobjekt avses till exempel, en institution (HVB), en särskild boendeform, en daglig verksamhet eller en öppenvårdsverksamhet i offentlig eller privat regi som Länsstyrelsen har tillsyn över, oavsett om verksamheten står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten bedrivs. Med ett tillsynsobjekt avses även myndighetsutövningen inom ekonomiskt bistånd, missbruk, familjer och barn samt familjerätt inom området individ- och familjeomsorg inom en kommun, en kommunal eller en stadsdel. Dessutom avses myndighetsutövningen inom handikappomsorg eller äldreomsorg i en kommun, en kommunal eller en stadsdel som ett objekt. Men inom de olika omsorgsgrenarna räknas verksamheter som egna objekt. Varje äldreboende är ett objekt, varje gruppboende ett objekt, hemtjänsten i en kommun eller en kommunal enhet ett objekt, ekonomiskt bistånd i en kommun ett objekt o.s.v. Med tillsynsobjekt avses däremot inte ett individärende.

Kommentar Tabell L.2

Som framgår ovan har Riksdagens beslut att föra över länsstyrelsernas tillsyn och tillståndsgivning till enskilda verksamheter, enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, till Socialstyrelsen, försvårat och begränsat Länsstyrelsens förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag inom området. I första hand har därför tillsyn genomförts utifrån de mål och uppdrag som riktats till Länsstyrelsen i regleringsbrev eller i särskild ordning.

Tabell L.3 Social omvårdnad- antal inspektioner/kontroller

Genomförda granskningar		Med inriktning barn och unga	Med inriktning missbruk	Med inriktning psykosociala problem
Antal granskade hem för vård eller boende (HVB)	Privata	2	0	0
	Offentliga	0	0	0
	Oanmälda besök ¹⁾	0	0	0
Genomförda granskningar		Äldre	Funktionshindrade	varav psykiskt funktionshindrade
Antal granskade särskilda boendeformer	Privata	3	0	0
	Offentliga	0	6	4
	Oanmälda besök ¹⁾	0	0	0
Antal granskningar	Hemtjänstenheter	1	0	0
	Boendeserviceenheter	0	0	0
	Missbruk	Barn och unga	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal granskade kommuner		13	0	17
Antal granskade kommunal enheter		-	-	-

Definition Tabell L.3

Nedanstående tabell svarar mot de krav på återrapportering avseende Social omvårdnad. Observera att det är antal inspektioner som ska anges - inte antalet tillsynsobjekt. Kommuner avser kommuner där Länsstyrelsen mer ingående granskat ett eller flera områden.

¹⁾ Under oanmälda besök anges antal oanmälda besök, inte antal HVB eller särskilda boendeformer där man gjort oanmälda besök

Kommentar Tabell L.3

Se kommentar tabell L.2.

Tabell L.4 Personal som arbetar med tillsyn, rådgivning, information och tillstånd inom de olika områdena

	Ekonomiskt bistånd	Missbruk	Barn och unga	Familjerätt	Äldreomsorg	Stöd och service till funktionshindrade
Antal personal			3		1	2
<i>varav antal på heltid</i>			2		1	1
<i>varav antal mer än 50 procent</i>			0		1	2

Kommentar Tabell L.4

Samtliga En stor del av medarbetarna har under året gått till andra anställningar på grund av den stundande verksamhetsövergången. Ersättningsrekrytering har inte varit möjlig. Uppgifterna i tabellen avser förhållandena den 31 december 2009. Inom IFO arbetar samtliga socialkonsulenter med ärenden som rör hela IFO-området.

TABELL JÄMSTÄLLDHET**Tabell M.1**

Kostnader/intäkter för sakområde Jämställdhet	2009	2008	2007
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr)	1 381	1 479	1 442
<i>varav ramanslag 5:1, netto (tkr)</i>	1 096	1 159	1 151
<i>varav övrig finansiering (tkr)</i>	285	320	291
Andel av Länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	0,8	1,0	0,9
Verksamhetsintäkter	0	24	-1

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER

		2009	2008	2007	2006	2005
Låneram	beviljad	5 000	7 000	6 000	7 000	7 000
	utnyttjad	2 927	4 512	5 453	4 060	4 356
Kontokredit hos RGK	beviljad	6 100	6 100	6 100	6 100	6 100
	max. utnyttjad	0	0	0	0	365
Räntekonto	räntekostnader	0	0	0	94	0
	ränteintäkter	375	2 978	2 827	1 722	458
Totala avgiftsintäkter	mynd. disponerar	8 163	7 377	6 851	3 722	3 448
(ktogrupp 31-34, 7)	mynd. ej disponerar	7 393	7 081	7 858	7 886	7 844
Jämförelse med beräknade avgiftsintäkter (ktogrupp 31-34, 7) enl. regleringsbrev		10 729	10 584	10 096	9 108	9 045
Anslagskredit	beviljad	8 058	8 450	10 759	10 086	-
	utnyttjad	1 220	2 951	3 045	5 698	-
Summa utg. reservationer (anslag)		0	0	0	0	0
Summa anslagssparande 5:1		1 565	2 435	2 476	2 191	1 605
Summa anslagssparande Övriga anslag		0	1	350	884	8 728
- därav in-tecknat av åtaganden med stöd av reservationer och anslagssparande		0	0	339	884	8 659
Bemyndiganden	tilldelat	58 000	63 000	75 000	158 000	158 000
	summa åtaganden	35 792	35 610	45 320	106 582	102 555
Årsarbetskrafter (åa) ¹		191,2	186,3	189,6	201,8	188,3
Medelantalet anställda ¹		228	238	223	235	236
Driftkostnad per åa		860	815	798	757	773
Årets kapitalförändring		-9 990	3 463	-138	-2 252	-7 180
Balanserad kapitalförändring		-4 266	-9 437	-9 299	-7 047	134

Definitioner till tabellen

Sammanställningen enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

¹ Mätmetod ska finnas dokumenterad.

FINANSIELL REDOVISNING

Resultaträkning (tkr)

		2009	2008
Not	Verksamhetens intäkter		
1	Intäkter av anslag	101 295	98 058
2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	8 164	7 377
3	Intäkter av bidrag	57 084	47 090
4	Finansiella intäkter	491	3 063
	Summa:	167 034	155 588
	Verksamhetens kostnader		
5	Kostnader för personal	-113 792	-105 238
	Kostnader för lokaler	-9 751	-9 881
	Övriga driftkostnader	-40 995	-36 652
6	Finansiella kostnader	-47	-230
	Avskrivningar	-1 936	-2 369
	Summa:	-166 521	-154 370
	Verksamhetsutfall	513	1 218
	Uppbördsverksamhet		
7	Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten.	7 333	7 081
	Intäkter av uppörd	60	0
	Medel som tillförts statsbudgeten från uppördsverksamhet	-7 393	-7 081
	Saldo:	0	0
	Transfereringar		
8	Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	27 524	34 382
9	Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	189 324	99 204
	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	22 668	13 791
	Finansiella intäkter	121	23
10	Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	95	-577
	Lämnade bidrag	-230 255	-144 578
	Saldo:	9 477	2 245
11	Årets kapitalförändring	9 990	3463

Balansräkning

(tkr)

Not	TILLGÅNGAR	2009-12-31	2008-12-31
12	Immateriella anläggningstillgångar		
	Rättigheter och andra immateriella tillgångar	0	16
	Summa immateriella anläggningstillgångar	0	16
13	Materiella anläggningstillgångar		
	Förbättringsutgifter på annans fastighet	391	0
	Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2 536	4 292
	Summa materiella anläggningstillgångar	2 927	4 292
14	Utlåning		
	Utlåning	5 402	4 074
	Summa utlåning	5 402	4 074
15	Varulager m.m.		
	Fastigheter	19 459	16 335
	Summa varulager m.m.	19 459	16 335
	Fordringar		
	Kundfordringar	1 361	2 087
	Fordringar hos andra myndigheter	7 335	17 445
16	Övriga fordringar	15 240	5 496
	Summa fordringar	23 936	25 028
17	Periodavgränsningsposter		
	Förutbetalda kostnader	2 298	2 483
	Upplupna bidragsintäkter	4 110	7 021
	Summa periodavgränsningsposter	6 408	9 504
18	Avräkning med statsverket		
	Avräkning med statsverket	16 028	-24 849
	Summa avräkning med statsverket	16 028	-24 849
	Kassa och bank		
19	Behållning räntekonto i RGK	33 645	55 428
20	Övriga tillgodohavanden i RGK	2 505	1 120
	Kassa, postgiro och bank	8 877	9 018
	Summa kassa och bank	45 027	65 566
	SUMMA TILLGÅNGAR	119 187	99 966

KAPITAL OCH SKULDER		2009-12-31	08-12-31
	Myndighetskapital		
21	Statskapital	4 676	3 348
22	Balanserad kapitalförändring	4 266	-9 437
11	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	9 990	3 463
	Summa myndighetskapital	18 932	-2 625
	Fonder		
23	Fonder	10 597	10 692
	Summa fonder	10 597	10 692
	Avsättningar		
24	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2 241	2 458
	Övriga avsättningar	1 597	0
	Summa avsättningar	3 838	2 458
	Skulder m.m.		
25	Lån i RGK	2 927	4 512
	Skulder till andra myndigheter	6 964	5 260
	Leverantörsskulder	4 950	2 903
	Övriga skulder	3 750	9 585
	Depositioner	2 506	1 096
	Summa skulder m.m.	21 097	23 356
	Periodavgränsningsposter		
26	Upplupna kostnader	8 954	8 129
	Oförbrukade bidrag	55 769	57 956
	Summa periodavgränsningsposter	64 723	66 085
	SUMMA KAPITAL OCH SKULDER	119 187	99 966

Anslagsredovisning

(tkr)

Redovisning mot anslag

	In- gående över- förings- belopp	Årets till- delning enligt reglerings- brev	Omdisp. anslags- belopp	Utnyttj. del av medgivet överskr.	Indrag- ning	Totalt disponi- belt belopp	Utgifter	Utgående överförings- belopp
01:05:001:013 Länsstyrelserna m.m.	2 435	101 474	890	0	-1 029	103 770	-102 205	1 565
19:01:001:013 Regionala tillväxtåtgärder	-2 951	29 840	0	0	0	26 889	-28 109	-1 220
26:01:004:027 Övergångs- effekter	0	0	0	2 387	0	2 387	-2 387	0
22:37:07:009 IT-infrastruktur	1	0	0	0	-1	0	0	0
Summa	-515	131 314	890	2 387	-1 030	133 046	-132 702	344

Redovisning mot inkomsttitel

Inkomsttitel	Beräknat belopp enligt regleringsbrev	Utfall inkomster 2009-01-01- 2009-12-31	Not
2322 Räntor på övriga näringslån, KAM	1	1	
2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	1 250	1 510	
2537 01 Miljöskyddsavgifter	4 900	4 342	
2539 Täckavgifter	800	997	
2552 Övriga offentligrättsliga avgifter	240		
255201 Stiftelser, tillsynsavgift		99	
255202 Stiftelser, registerhållning		126	
2714 Sanktionsavgifter m.m.	100		
271401 Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen		100	
271404 Överlastavgifter		62	
271408 Särskild avgift enl. socialtjänstlagen		162	
271410 Tilläggsavgift (plan o bygglagen)		81	
2811 09 Övriga inkomster av statens verksamhet	500	-149	
4136 Återbet. övriga näringslån, Kammarkollegiet	3	9	
9455 Lotteriavgifter	80	62	
Summa	7 874	7 402	27

Redovisning mot bemyndigande

Anslag	Tilldelad bemyndigande ram	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år							
				År 2010	År 2011	År 2012	År 2013	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
19:01:001:013 Regionala tillväxtåtgärder	58 000	35 610	35 792 ¹	18 609	13 746	3 437	0	0	0	0	0

1 Utestående åtaganden per 2009-12-31 är nettoberäknade, vilket innebär att den del av besluten som kommer att finansieras av EU:s strukturfonder inte ingår.

Bemyndigandebelopp per ändamål inom 19:01:001:013

Ändamål	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år		
		År 2010	År 2011	År 2012
Reg. investeringsstöd	6 320	3 160	2 528	632
Reg. bidrag till företagsutv.	17 272	8 636	6 909	1 727
KS servicebidrag	0	0	0	0
KS hemsändningsbidrag	0	0	0	0
KS investeringsbidrag	1 187	594	473	120
Sysselsättningsbidrag	614	307	246	61
Såddfinansiering	805	805	0	0
Reg. projektverksamhet	8 974	4 487	3 590	897
Uppföljn. och utvärdering	620	620	0	0
Summa	35 792	18 609	13 746	3 437

Finansiella villkor

Anslag 01:05:001:013 Länsstyrelserna m.m. Värmlands län

- Utöver tilldelat belopp under anslagsposten disponeras en anslagskredit på högst 5 074 tkr. Krediten har inte utnyttjats.
- Länsstyrelsen har tillgång till en kredit på räntekontot hos Riksgäldskontoret på 6 100 tkr. Krediten har inte utnyttjats.
- Av beviljad låneram på 5 000 tkr har 2 927 tkr utnyttjats.

Anslag 19:01:001:013 Regionala tillväxtåtgärder Värmlands län

- Utöver tilldelat belopp under anslagsposten disponeras en anslagskredit på högst 2 984 tkr. Utnyttjad kredit uppgår till 1 220 tkr.
- Med stöd av det bemyndigande som är kopplat till anslaget får Länsstyrelsen fatta beslut om åtaganden om högst 58 000 tkr som innebär utgifter under perioden 2010-2017.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag (2000:605).

Länsstyrelsens redovisning följer god redovisningssed som den kommer till uttryck i ESV:s rekommendationer till 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Belopp anges i tkr där annat inte anges.

Enligt ESV:s föreskrifter till 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska information i resultatredovisningen omfatta de tre senaste räkenskapsåren. Länsstyrelsen medges undantag från denna paragraf i regleringsbrevets bilaga 3. Undantag medges även från 3 kap. 2§ 1st. förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar och skulder upptas till det värde de beräknas inflyta. Fordringar och skulder hos andra statliga myndigheter särredovisas och är i tillämpliga delar avstämde med berörd myndighet i enlighet med Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter om motpartsavstämning.

Värdering av anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst 10 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre definieras som anläggningstillgång.

Anläggningstillgångar skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar enligt plan. Vid detta tillämpas följande avskrivningstider:

- Datorer, IT-system 3 år
- Personbilar 4 år
- Kopiatorer 5 år
- Konferensmöbler 5 år
- Förbättringsutgifter på
annans fastighet 4 år

Nya avskrivningstider gäller from 2009-01-01.

Värdering av varulager

Fastigheterna värderas till anskaffningspris.

Periodiseringar

Intäkter och kostnader som avser annat år periodiseras om de överstiger 5 tkr.

Brytdag

Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts till och med 2010-01-11.

Likvida medel/betalningar

Länsstyrelsen har två separata betalningsflöden, räntebärande samt icke räntebärande. Räntekontot används för medel som myndigheten disponerar och används för att finansiera den egna verksamheten. För verksamhet/transfereringar som finansieras med sakanslag, transfereringar som finansieras med externa medel och för erhållna inkomster som inte disponeras (inkomster mot inkomstitlar) används det icke räntebärande flödet.

Länsstyrelsen hanteras över ett separat räntekonto på Riksgäldskontoret.

Kostnadmässig anslagsavräkning

Länsstyrelsens förvaltningsutgifter avräknas från och med budgetåret 2009 mot anslag det år till vilken kostnaden hänför sig. Undantag gäller intjänad semester före 2009 som kommer att avräknas utgiftsmässigt tills skulden är helt reglerad.

Förändrade redovisningsprinciper

Det som i årsredovisningen 2008 klassificerats som långfristiga fordringar har omklassificerats till utlåning. Detta gäller avskrivningslån, alternativodling och kredit-garantier.

Noter

Not 1 Verksamhetens intäkter - Intäkter av anslag

Nomenklatur	Benämning	2009	2008
01:05:001:013	Länsstyrelserna m.m.	98 610	92 784
19:01:001:013	Allm. regionalpol. åtgärder	2 685	5 263
22:37:07:009 (2004)	IT-infrastruktur	0	11
Summa		101 295	98 058

Not 2 Verksamhetens intäkter - Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2009	2008
Intäkter avgifter enl. 4 § avgiftsförordningen	2 643	795
<i>varav inomstatliga</i>	1 687	147
<i>varav utomstatliga</i>	956	648
Intäkter av offentligrättsliga avgifter (utomstatl.)	4 637	4 562
Intäkter av uppdragsverksamhet	0	869
Övriga intäkter av avgifter	884	1 151
Summa	8 164	7 377

Not 3 Verksamhetens intäkter - Intäkter av bidrag

	2009	2008
Kommuner	0	25
Landsting	0	850
Övriga	1 568	1 276
Statliga myndigheter	55 516	44 939
<i>Naturvårdsverket</i>	26 772	22 330
<i>Statens jordbruksverk</i>	9 172	9 444
<i>Statens folkhälsoinstitut</i>	5 289	3 730
<i>Verket för näringslivsutveckling</i>	0	154
<i>Statens Räddningsverk</i>	0	714
<i>Riksantikvarieämbetet</i>	2 588	2 208
<i>Arbetsmarknadsverket</i>	807	529
<i>Krisberedskapsmyndigheten</i>	0	1 302
<i>Fiskeriverket</i>	325	0
<i>Socialstyrelsen</i>	613	2 637
<i>Länsstyrelsen i Jämtland</i>	2 290	0
<i>Länsstyrelsen i Uppsala</i>	323	0
<i>Länsstyrelsen i Halland</i>	746	0
<i>Länsstyrelsen i Örebro</i>	236	0
<i>Kammarkollegiet</i>	2 584	1 306
<i>Boverket</i>	443	247
<i>Myndigheten för samhällsskydd o beredsk.</i>	1 678	0
<i>Riksdagsförvaltningen</i>	400	0
<i>Transportstyrelsen</i>	550	0
<i>Valmyndigheten</i>	263	0
<i>Övriga</i>	437	338
Summa	57 084	47 090

Not 4 **Verksamhetens intäkter – Finansiella intäkter**

	2009	2008
Ränteintäkter räntekonto Riksgäldskontoret	457	2 978
Övriga finansiella intäkter	34	85
Summa	491	3 063

Not 5 **Verksamhetens kostnader - Kostnader för personal**

	2009	2008
Lönekostnader (S-kod 4111-4119)	75 721	70 548
Arbetsgivaravgifter, pensionspremier	35 042	31 103
Övriga personalkostnader	3 029	3 587
Summa	113 792	105 238

Not 6 **Verksamhetens kostnader – Finansiella kostnader**

	2009	2008
Räntekostnader lån Riksgäldskontoret	29	216
Övriga finansiella kostnader	18	14
Summa	47	230

Not 7 **Uppbördsverksamhet - Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten**

	2009	2008
Offentligrättsliga avgifter, inomstatliga	17	1
Offentligrättsliga avgifter, utomstatliga	7 297	7 198
Andra ersättningar	231	0
Jordfonden		
- driftsintäkter	7	47
- driftskostnader	-237	-182
- realisationsvinst	81	29
- realisationsförlust	0	-12
Ränteintäkter i uppbördsverksamheten	1	0
Konstaterade förluster i uppbördsverksamheten	-64	0
Summa	7 333	7 081

Not 8 **Transfereringar - Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag**

		2009	2008
Nomenklatur	Benämning		
01:05:001:013	Länsstyrelserna m.m.	2 100	2 100
19:01:001:013	Allm. regionalpol. åtgärder	25 424	31 944
22:37:07:009 (2004)	IT-infrastruktur	0	338
Summa		27 524	34 382

Not 9	Transfereringar - Medel från myndigheter för finansiering av bidrag		
		2009	2008
	Kammarkollegiet	139 343	44 784
	Naturvårdsverket	29 743	35 053
	Länsstyrelsen i Örebro	0	993
	Länsstyrelsen i Jämtland	0	771
	Regeringskansliet	6 479	6 202
	Socialstyrelsen	6 859	7 968
	Riksantikvarieämbetet	0	245
	Tillväxtverket	6 171	1 896
	Statens jordbruksverk	0	407
	Övriga	729	885
	Summa	189 324	99 204

Not 10	Transfereringar – Avsättning/upplösning fonder för transfereringsändamål		
		2009	2008
	<u>Bygdemedel</u>		
	Intäkter	-1 774	-1 940
	Kostnader	<u>1 915</u>	<u>1 517</u>
	Avsättning/upplösning	141	-423
	<u>Älgvårdsfonden</u>		
	Intäkter	-617	-633
	Kostnader	<u>571</u>	<u>787</u>
	Avsättning	-46	-154
	Summa	95	-577

Not 11	Årets kapitalförändring		
		2009	2008
	Avskrivning	0	-2 369
	Amortering	0	2 120
	Förändring semesterlöneskuld	0	635
	Förändring avgiftsfinansierad verksamhet	512	1 256
	Förändring lönegarantifordran	9 478	2 246
	Övriga periodiseringsposter	0	-425
	Summa	9 990	3 463

Not 12	Immateriella anläggningstillgångar		
		2009	2008
	Anskaffningsvärde IB	3 387	3 387
	Årets tillkommande	0	0
	Årets avgående	<u>0</u>	<u>0</u>
	Anskaffningsvärde UB	3 387	3 387
	Avskrivningar IB	-3 371	-3 274
	Årets avskrivning	<u>-16</u>	<u>-97</u>
	Avskrivningar UB	-3 387	-3 371
	Summa	0	16

Not 13 **Materiella anläggningstillgångar**

	2009	2008
<u>Förbättringsutgifter annans fast.</u>		
Anskaffningsvärde IB	0	0
- årets avgående	0	0
- årets tillkommande	<u>447</u>	<u>0</u>
Anskaffningsvärde UB	447	0
Avskrivningar IB	0	0
- utrangering/försäljning	0	0
- årets avskrivningar	<u>-56</u>	<u>0</u>
Avskrivningar UB	-56	0
Summa förbättringsutg. annans fast.	391	0
<u>Maskiner och andra tekniska anl.</u>		
Anskaffningsvärde IB	67	67
- årets avgående	0	0
- årets tillkommande	<u>0</u>	<u>0</u>
Anskaffningsvärde UB	67	67
Avskrivningar IB	-18	10
- utrangering/försäljning	0	0
- årets avskrivningar	<u>-17</u>	<u>8</u>
Avskrivningar UB	-35	18
Summa maskiner o andra tekn. anl.	32	49
<u>Datorer och kringutrustning</u>		
Anskaffningsvärde IB	17 057	16 739
- årets avgående	0	0
- årets tillkommande	<u>0</u>	<u>318</u>
Anskaffningsvärde UB	17 057	17 057
Avskrivningar IB	-16 124	-15 370
- utrangering/försäljning	0	0
- årets avskrivningar	<u>-564</u>	<u>-754</u>
Avskrivningar UB	-16 688	16 124
Summa datorer och kringutrustning	369	933
<u>Bilar och andra transp.medel</u>		
Anskaffningsvärde IB	3 883	3 572
- årets avgående	0	-322
- årets tillkommande	<u>49</u>	<u>632</u>
Anskaffningsvärde UB	3 932	3 882
Avskrivningar IB	-2 014	-1 302
- utrangering/försäljning	0	322
- årets avskrivningar	<u>-730</u>	<u>-1 034</u>
Avskrivningar UB	-2 744	-2 014
Summa bilar och andra transp.medel	1 188	1 869
<u>Övriga inventarier</u>		
Anskaffningsvärde IB	5 814	5 714
- årets avgående	0	0
- årets tillkommande	<u>59</u>	<u>100</u>
Anskaffningsvärde UB	5 873	5 814
Avskrivningar IB	-4 448	-3 943
- utrangering/försäljning	0	0
- årets avskrivningar	<u>-552</u>	<u>-504</u>
Avskrivningar UB	-5 000	-4 447
Summa övriga inventarier	873	1 367

forts	<u>Konst och andra ej avskrivningsbara inv.</u>		
Not 13	Anskaffningsvärde IB	74	74
	- årets avgående	0	0
	- årets tillkommande	<u>0</u>	<u>0</u>
	Anskaffningsvärde UB	74	74
	Avskrivningar IB	0	0
	- utrangering/försäljning	0	0
	- årets avskrivningar	<u>0</u>	<u>0</u>
	Avskrivningar UB	0	0
	Summa Konst och andra ej avskrivningsbara inv.	74	74
	Summa	2 927	4 292

Not 14 **Utlåning (lånefordringar)**

	2009	2008
<u>Investeringslån</u>		
IB	18	27
Årets utlåning	0	0
Amortering	<u>-9</u>	<u>-9</u>
UB	9	18
<u>Räntestöd</u>		
IB	725	731
Årets utlåning	0	0
Amortering	<u>0</u>	<u>-5</u>
UB	725	726
<u>Etableringsstöd</u>		
IB	154	154
Årets utlåning	0	0
Amortering	0	0
Värdereglering	<u>154</u>	<u>154</u>
UB	0	0
<u>Lån till särskilt skuldtungda lantbrukare</u>		
IB	2 600	2 600
Årets utlåning	0	0
Amortering	<u>0</u>	<u>0</u>
UB	2 600	2 600
<u>Såddlån</u>		
IB	730	330
Årets utlåning	1 375	400
Amortering	<u>-38</u>	<u>0</u>
UB	2 067	730

forts not Avskrivningslån
14

IB	40 573	29 747
Årets utlåning	33 446	10 826
Årets nedskrivning	-34 117	0
Värdereglering	<u>-39 902</u>	<u>-40 573</u>
UB	0	0
<u>Alternativodling</u>		
IB	18	18
Årets utlåning	0	0
Värdereglering	<u>-18</u>	<u>-18</u>
UB	0	0
<u>Kreditgarantier</u>		
IB	6 699	6 699
Årets utlåning	0	0
Värdereglering	<u>-6 699</u>	<u>-6 699</u>
UB	0	0
Summa	5 402	4 074

Not 15 **Varulager - Fastigheter**

Jordfonden: Länsstyrelsen i egenskap av fastighetsmäklare för jordfonden köper och säljer jordbruksfastigheter. Totalt innehav av fastigheter per 2009-12-31 var 90 st.

	2009	2008
Ingående balans	16 335	9 385
Anskaffning	4 005	7 886
Försäljning	-997	-953
Reavinst	99	29
Reaförlust	-18	-12
Administrationskostnad	35	0
Utgående balans	19 459	16 335

Not 16 **Fordringar - Övriga fordringar**

	2009	2008
Lönegaranti	14 889	5 412
Övriga fordringar	351	84
Summa	15 240	5 496

Not 17 **Periodavgränsningsposter**

	2009	2008
Förutbetalda hyror	2 110	2 137
Övriga förutbetalda kostnader	188	347
Upplupna intäkter	4 110	7 020
<i>varav EG:s strukturfond</i>	<i>1 633</i>	<i>2 814</i>
Summa	6 408	9 504

Not 18 **Avräkning med statsverket**

	2009	2008
<i>Uppbörd</i>		
Ingående balans	-92	-12
Redovisat mot inkomsttitel	-7 402	-7 090
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	7 143	7 010
<i>Skulder avseende uppbörd</i>	-351	-92
<i>Anslag i icke räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot anslag	28 109	37 556
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-28 109	-37 556
<i>Fordringar/skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde</i>	0	0
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	-2 435	-2 476
Redovisat mot anslag	104 592	94 884
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-104 751	-94 843
Återbetalning av anslagsmedel	1 029	0
<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	-1 565	-2 435
<i>Semesterlöneskuld</i>		
Ingående balans	7 632	0
Årets minskning semesterlöneskuld	-1 496	0
<i>Fordringar avseende semesterlöneskuld räntebärande flöde</i>	6 136	0
<i>Övriga fordringar/skulder på statens central-konto i Riksbanken</i>		
Ingående balans	-22 322	-13 124
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	219 160	85 757
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-205 997	-125 501
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	20 967	30 546
<i>Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken</i>	11 808	-22 322
Summa	16 028	-24 849

Not 19 **Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret**

	2009	2008
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	33 645	55 428
Summa	33 645	55 428
Kreditram 6 100 tkr		

Not 20	Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2009	2009
	Ränta, deponerade medel	2 505	1 120
	Summa	2 505	1 120
Not 21	Statskapital	2009	2008
	Ingående balans		
	Lån till särskilt skuldtvingda jordbrukare	2 600	2 600
	Investeringslån	18	27
	Såddlån	<u>730</u>	<u>330</u>
		3 348	2 957
	Årets utlåning, såddlån	1 375	400
	Årets amortering, investeringslån	-9	-9
	Årets amortering, såddlån	-38	0
	Utgående balans	4 676	3 348
Not 22	Balanserad kapitalförändring	2009	2008
	Ingående balans	-9 437	-9 299
	Föregående års kapitalförändring	3 463	-138
	Periodisering 2008 (mot övergångsansl.)	2 387	0
	Semesterlöneskuld (mot konto 1780)	7 853	0
	Utgående balans	4 266	-9 437
Not 23	Fonder	2009	2008
	Bygdemedel	8 875	9 016
	Älgårdsfonden	1 722	1 676
	Summa	10 597	10 692
Not 24	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2009	2008
	<u>Pensionsavsättning</u>		
	Ingående balans	2 458	3 176
	Årets pensionskostnad	1 063	632
	Årets pensionsutbetalning	<u>-1280</u>	<u>-1 350</u>
	Summa utgående avsättning pension	2 241	2 458
	<u>Avsättning omstruktureringsåtgärder</u>		
	Ingående balans	0	0
	Årets kostnad omstruktureringsåtgärder (personal)	1 597	0
	Årets utbetalning omstruktureringsåtg.	<u>0</u>	<u>0</u>
	Summa utgående avsättning omstr.åtgärder	1 597	0
	Utgående balans	3 838	2 458

Not 25	Lån i Riksgäldskontoret		
	Beviljad låneram: 5 000 tkr		
		2009	2008
	Ingående balans	4 512	5 453
	Under året nyupptagna lån	599	1 179
	Årets amorteringar	-2 184	-2 120
	Utgående balans	2 927	4 512
Not 26	Periodavgränsningsposter		
		2009	2008
	Upplupna löner och arvoden	131	89
	Skuld för sociala avgifter, upplupna löner	51	37
	Semesterlöneskuld	5 808	5 587
	Skuld för sociala avgifter, sem. löneskuld	2 642	2 266
	Övriga upplupna kostnader	322	150
	Oförbrukade bidrag	55 769	57 956
	<i>varav inomstatliga</i>	53 833	57 520
	<i>varav utomstatliga</i>	1 936	436
	Summa	64 723	66 085
	Av årets oförbrukade bidrag beräknas 30 mkr avse transfereringar.		
Not 27	Redovisning mot inkomsttitel		
		2009	2008
	2511 Expeditionsavgifter och ansökningsavgifter	1 510	1 044
	2537 Miljöskyddsavgifter	4 342	4 245
	2539 Täckavgifter	997	903
	Övriga inkomsttitlar	553	898
	Summa	7 402	7 090

Uppdrag som rådsledamot och befattningshavare

Ledamöter i Länsstyrelsens insynsråd

Namn	Uppdrag	
Kjell Ericsson	Ordförande	Nordmarkens Försäkringsbolag
	"	AB Nordmarkens Travbana
	"	AB Kommentus
	"	AB Trav & Galopp
	Ledamot	Mavab AB
	"	APR Automation
	Ledamot/ägare	Foxen Konsult AB
Jan-Evert Rådström	Ledamot	Vägverkets styrelse
Tomas Riste	Ordförande	Region Värmland
	Ledamot	Almi Företagspartner Värmland AB
Victoria Svanberg	Ledamot	Länsförsäkringar Värmland
	"	Nya Wermlands-Tidningens AB
	"	Anne-Marie och Gustaf Anders Stiftelse för mediaforskning
	"	AB Bröd. Hedbergs mek. Verkstad
	"	Zenon Företagsutveckling AB
	"	Styrelsen för Värmlands museiförening
	Suppleant	Helsingborgs Dagblad AB/Pukslagaren
Anders Björn	Ordförande	Metso Paper Gorizia S.p.A
	"	The Paper Province, Ek. Förening
	Vice ordf.	Handelskammaren Värmland
	Ledamot	Metso Paper Karlstad AB
	"	Inova
	"	AB Ernst Hj. Rydahl Bromsbandfabrik
Kerstin Norén	Styrelse- ordförande	Aktiebolaget ”Språkdoktorerna Abelin och Veres Ab”
	Extern ledamot	Styrelsen för Högsolan i Lillehammer
	Ledamot	Kungliga Biblioteket
Inga-Lill Lindqvist	Ledamot	Fryksdalens Sparbank
	Ledamot/VD	Svenska FlexografiInstitutet AB
	Ledamot/ägare	LKL Fastighets AB
	Ledamot/ägare	Bohuslind AB
	Ledamot/ägare	Lindarnas Fastighets AB
	Ledamot	Branschorg Spa&Hälsa (ideell fören)
	"	The Packaging Arena Ek. förening
	"	Cerut, Karlstad Universitet
	Ordförande	Branschrådet Svensk Massage

Berit Högman

Har inga övriga uppdrag

Ledande befattningshavare

Eva Eriksson

Ordförande

Länsstyrelsen Värmland

"

Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket

"

Grenserådet (delat ordförandeskap)

"

Sverige Amerika Centret

"

Voxenåsen - Oslo

Björn Sandborgh

Ordförande

Helmiastiftelsen

"

Industriminnesföreningen

"

Hushållningssällskapet HS-Värmland

"

Värmlands Kulturmiljöfond

Ledamot

Wettergrensstiftelsen

"

Boforsstiftelsen

"

Värmländska Akademien

Styrelseledamöter och ledande befattningshavares uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter samt uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag (7 kap.2 § förordningen om myndigheters årsredovisning med mera)

Ersättning och andra förmåner till landshövding, länsråd och insynsrådets ledamöter

(tkr) Perioden 20090101-20091231

Landshövding

Eva Eriksson	Lön	945,6
	Bostadsförmån	118,1
	Övriga skatte- pliktiga förmåner	12,5

Länsråd

Björn Sandborgh	Lön	819,9
	Övriga skatte- pliktiga förmåner	11,9

Insynsrådet	Arvode	Skattepliktig bilersättning	Summa
Björn, Anders	3,0		3,0
Ericsson, Kjell	3,0	0,6	3,6
Högman, Berit	1,5		1,5
Lindqvist, Inga-Lill	3,0	0,5	3,5
Norén, Kerstin	3,0		3,0
Riste, Tomas	3,0		3,0
Rådström, Jan-Evert	3,0	0,3	3,3
Svanberg, Victoria	4,5		4,5
Summa	24,0	1,4	25,4

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Karlstad den 16 februari 2010

Eva Eriksson
Landshövding

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 054-19 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland